

MLGP4
CLIMATE

KENTLER DİPLOMASİSİ

Küresel Arenada Kentler
Ekonomik Kalkınma ve Diplomasinin
Çapraz Yolları

Kuramsal Çerçeve, Türkiye
Örneği ve Uygulama Araçları

ABDULVAHAP SEVİM

SUNUŞ

“Kentler, uygarlığın hem çocukları hem de yapımcılarıdır.”

Lewis Mumford

Kent, hem gündelik hayatın en sıradan ayrıntılarının hem de küresel ölçekteki dönüşümlerin kesiştiği mekândır. Bugün dünyayı anlamaya çalışırken, ulus-devletleri merkeze alan klasik bakış açısının tek başına yeterli olmadığı; kentlerin ve yerel yönetimlerin giderek daha görünür, daha etkili ve daha belirleyici aktörler hâline geldiği açıktır. Kentler diplomasisi tam da bu dönüşümün kavramsal karşılığı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu çalışma, hızla derinleşen küreselleşme ve yerelleşme süreçlerinin, yerel yönetimler ve kentler üzerindeki etkisini, özellikle de diplomasi alanında ortaya çıkan yeni imkân ve sınamaları inceleme ihtiyacından doğdu. Bir yandan dünya ekonomisinin, iletişim teknolojilerinin ve kültürel etkileşimin sınırları belirsizleştiren dinamikleri; diğer yandan yerel kimliklerin, yerindenlik ilkesinin ve yerel yönetimlerin güçlenmesi, kentleri uluslararası alanda artık “arka plandaki” değil, doğrudan sahnedeki aktörler hâline getirmiştir.

Kentler diplomasisi, bu bağlamda, yalnızca bir teori önerisi değil; kardeş şehir ilişkilerinden kentler arası işbirliği protokollerine, uluslararası yerel yönetim birliklerinden tematik ağlara uzanan geniş bir pratik alanı ifade etmektedir. Yerel yönetimlerin, klasik dış politikanın donuk ve kapalı yapısının ötesine geçerek, doğrudan kentler üzerinden temas kurmaları; ekonomik, kültürel, sosyal ve çevresel alanlarda yeni işbirliği imkânlarını beraberinde getirmektedir.

Elinizdeki kitapta, önce küreselleşme ve yerelleşme süreçleri teorik bir çerçeve içinde ele alınmakta; ardından kent, kentleşme ve kentleşme kavramları tartışılmakta; diplomasi olgusunun tarihsel gelişimi ve klasik tanımları incelenmekte; son bölümde ise kentler diplomasisi kavramsal, tarihsel ve kurumsal boyutlarıyla sistematik biçimde analiz edilmektedir. Böylece, küresel eğilimler ile yerel pratikler arasında bir köprü kurularak, kentlerin uluslararası ilişkilerdeki yeni konumunu anlamaya yönelik bütüncül bir bakış açısı sunulmaktadır.

Bu çalışmanın bir diğer amacı da, kentler diplomasisi alanındaki dağınık literatürü Türkçe’de derli toplu bir çerçeveye kavuşturmak ve yerel yönetimlerde görev yapanlara, araştırmacılara ve öğrencilere başvurabilecekleri sistematik bir temel metin sunmaktır. Kentlerin küresel rekabette konumlanma çabaları, uluslararası kent ağlarına katılımları, kardeş şehir ilişkilerinin doğru kurgulanması ve sürdürülebilir işbirliği modellerinin geliştirilmesi açısından böyle bir kuramsal arka planın giderek daha fazla önem taşıdığı kanaatindeyim.

Kitap boyunca kullanılan kavramlar, örnekler ve tartışmalar; kentlerin yalnızca “hizmet sunan idari birimler” değil, aynı zamanda barışın, karşılıklı anlayışın, ekonomik işbirliğinin ve kültürel etkileşimin de taşıyıcısı olabileceğini göstermeyi amaçlamaktadır. Kentler diplomasisini, uluslararası ilişkilerin tamamlayıcı bir unsuru olarak değil; giderek güçlenen, özgün araçlara ve aktörlere sahip bir diplomasi türü olarak konumlandırmak, bu çalışmanın temel hedeflerinden biridir.

Umuyorum ki bu eser, hem kentler diplomasisi alanına teorik bir katkı sunar, hem de yerel yönetimlerin uluslararası alandaki çalışmalarına mütevazı da olsa yol gösterici olur. Kentlerin küresel ölçekte daha adil, daha sürdürülebilir ve daha barışçıl bir dünyanın inşasında üstlenebileceği rol üzerine düşünmek isteyen herkes için bu kitabın, yeni tartışmalara ve işbirliklerine zemin hazırlaması en büyük dileğimdir.

Kentlerin dünyasına, bu kez diplomasi penceresinden bakacağımız bir yolculuğa hoş geldiniz.

GİRİŞ

1980'li yıllarda akademik ve entelektüel tartışmaların merkezinde postmodernizm yer alırken, 1990'lardan itibaren görünürde birbiriyle çelişen ancak pratikte iç içe geçen yeni bir ikili ön plana çıkmıştır: küreselleşme ve yerelleşme. Bu iki süreç, özellikle yerel diplomasi ve çok katmanlı yönetim tartışmalarıyla birlikte, yalnızca kavramsal bir dönüşümü değil; aynı zamanda dünyanın yeni bir tarihsel eşiğe girdiği varsayımını da beraberinde getirmiştir. Bu dönemde hâkim olan düşünce, küresel rekabetin ancak güçlü, dinamik ve esnek yerel yapılar aracılığıyla anlamlı biçimde yönetilebileceği yönündedir.

Bu zihinsel kırılmanın doğal sonucu olarak kentler ve yerel yönetimler, klasik ulus-devlet merkezli analizlerin ötesinde, yeni bir siyasal, ekonomik ve diplomatik ilgi alanı hâline gelmiştir. Günümüzün hızla değişen dünyasında şehirler artık yalnızca nüfusun yoğunlaştığı mekânlar değil; kararların alındığı, yeniliğin üretildiği ve küresel etkileşimin somutlaştığı stratejik düğüm noktalarıdır. Yönetim yetkilerinin merkezden yerele doğru kayması, bir yandan demokratik katılımı genişletirken, diğer yandan yerel yönetimlerin hem kapasitesini hem de etki alanını belirgin biçimde artırmıştır. Bu etki, giderek ulusal sınırların ötesine taşan bir nitelik kazanmaktadır.

Ekonomik ve kültürel etkileşimin yoğunlaşması, kentleri yalnızca hizmet sunan idari birimler olmaktan çıkararak, yerel, bölgesel ve küresel ölçekte faaliyet gösteren aktörler hâline getirmiştir. Bilginin, teknolojinin ve sermayenin dolaşımında kritik rol oynayan kentler, bugün küresel rekabetin asıl sahnesini oluşturmaktadır. Bu durum, rekabetin artık devletler arasında değil, büyük ölçüde kentler arasında yaşandığı gerçeğini de beraberinde getirmektedir. Dünya yalnızca küreselleşmemekte; aynı zamanda hızla kentleşmektedir. Nitekim dünya nüfusunun yarıdan fazlası kentlerde yaşamaktadır ve küresel dinamizmin ritmi büyük ölçüde şehirler tarafından belirlenmektedir.

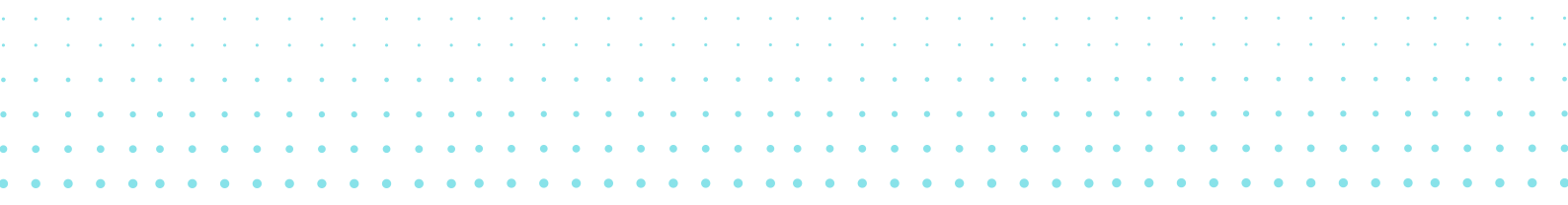
Kentlerin bu yükselen konumu, sembolik düzeyde de kendini göstermektedir. Bugün Viyana denildiğinde Avusturya'dan, Paris denildiğinde Fransa'dan, Londra denildiğinde İngiltere'den önce kentin kendisi akla gelmektedir. Aynı durum Roma, Floransa, İstanbul, Budapeşte veya Kazablanka için de geçerlidir. Kentler, bağlı oldukları ulus-devletlerin önüne geçen bir görünürlük ve çekim gücü üretmektedir.

Bu bağlamda kentler, yalnızca ekonomik büyümenin değil; toplumsal huzurun, kültürel çeşitliliğin ve hatta küresel barışın da temel aktörleri olarak değerlendirilmektedir. Ulusal diplomasinin kimi alanlarda yetersiz kaldığı veya ağır işlediği noktada, daha esnek, daha doğrudan ve daha pragmatik bir diplomasi türü ortaya çıkmıştır: kent diplomasisi. Kent diplomasisi, yerel yönetimlerin ve kent aktörlerinin uluslararası muhataplarıyla doğrudan ilişki kurabilmesini, siyasi, ekonomik ve kültürel bağlar geliştirebilmesini ifade eder. Bu yönüyle, küreselleşmenin yarattığı boşluklar ve klasik diplomasinin sınırları, yerel düzeyde geliştirilen yeni ilişki biçimleriyle doldurulmaya çalışılmaktadır.

Kentsel nüfusun hızla artması, kentleri benzer sorunlarla karşı karşıya bırakmıştır: altyapı baskısı, çevresel riskler, sosyal eşitsizlikler ve yönetim sorunları. Bu ortak sorunlar, kent yönetimlerini yalnızca kendi sınırları içinde çözüm aramaktan çıkararak, diğer kentlerle deneyim paylaşımına ve ortak çözüm üretimine yöneltmiştir. Kentlerin ulusal sınırları aşan etkileri, karşılıklı etkileşimleri ve uluslararası ilişkilerde giderek daha görünür hâle gelmeleri, kent diplomasisinin önemini artıran temel unsurlar arasında yer almaktadır.

İletişim teknolojilerindeki hızlı gelişim, sınırların anlamını dönüştürmüş; üretim ve tüketim kalıplarını köklü biçimde değiştirmiştir. Bu dönüşüm, yerel yönetimlerin yalnızca iç dinamiklere odaklanmasını yetersiz kılmakta; küresel gelişmeleri yakından izleyen, uluslararası aktörlerle sürekli temas hâlinde olan bir yönetim anlayışını zorunlu kılmaktadır. Artık uluslararası ilişkiler, yerel gündelik hayatın doğal bir uzantısı hâline gelmiştir.

Bu süreçle paralel olarak, halkın yönetime daha fazla katılımını esas alan uluslararası siyasal eğilimler güçlenmiş; yerellik veya yerindelik ilkesi daha görünür hâle gelmiştir. “Bir hizmetin, yurttaşa en yakın birim tarafından yürütülmesi” anlayışına dayanan bu ilkenin yaygınlaşması, yerel yönetimlerin kent ve kentli üzerindeki rolünü derinleştirmiştir. Yerel yönetimler, 20. yüzyılın dar hizmet odaklı belediyecilik anlayışını aşarak, yaşam kalitesinden sürdürülebilir kalkınmaya kadar kentsel yaşamın neredeyse tüm boyutlarında belirleyici aktörler hâline gelmiştir. Bu alanda geliştirilen yenilikçi uygulamalar, yalnızca yerel düzeyde değil, ulusal ve uluslararası ölçekte de örnek teşkil eden modeller üretmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜRESELLEŞME, YERELLEŞME, YEREL YÖNETİMLER

» KÜRESELLEŞME

Teknolojik ilerlemeler ve kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması, insanlığın mekân, zaman ve etkileşim algısını köklü biçimde dönüştürmüştür. Bu dönüşüm, yalnızca teknik bir ilerlemeye değil; sosyal, siyasal ve ekonomik alanlarda yeni ilişki biçimlerinin, yeni düşünme kalıplarının ve yeni yapılanmaların ortaya çıkmasına yol açmıştır. Hızın, eşzamanlılığın ve karşılıklı bağımlılığın belirleyici hâle geldiği bu dönemin en ayırt edici kavramlarından biri hiç kuşkusuz küreselleşmedir.

Küreselleşme, son yarım yüzyılda yaşanan köklü değişimleri adlandırma çabasının merkezinde yer alan bir kavramdır. Postmodernizmden bilgi toplumuna, yeni dünya düzeninden “tarihin sonu” tartışmalarına kadar uzanan geniş bir kavramsal yelpazede, neredeyse herkesin kendi tezini temellendirmek için başvurduğu ortak bir referans noktası hâline gelmiştir. Bu nedenle küreselleşme, yalnızca bir analitik araç değil; aynı zamanda ideolojik, siyasal ve akademik bir mücadele alanıdır. Günümüzde bu sürecin dışında kalmak, çoğu zaman uluslararası ilişkilerin dışına itilmek ya da değişime direnen bir statükoculuk olarak sunulmaktadır.

Kavramın kökenine bakıldığında, küreselleşmenin Türkçede İngilizce globalization ve Fransızca mondialisation terimlerinin karşılığı olarak kullanıldığı görülmektedir. Her ne kadar kavramın kendisi görece yeni olsa da, işaret ettiği toplumsal süreçler tarihsel olarak yenilik taşımamaktadır. Toplumsal alanda “yeni” olarak tanımlanan olgular çoğu zaman büsbütün özgün bir gerçekliği değil; daha çok mevcut ilişkilerin yeni bir hızda, ölçekte veya biçimde örgütlenmesini ifade eder. Bu nedenle küreselleşmeyi, tarihten kopuk, ani bir kırılma olarak değil; uzun erimli bir dönüşüm sürecinin güncel ifadesi olarak değerlendirmek daha isabetlidir.

Nitekim küreselleşme literatürünün önemli isimlerinden Roland Robertson, sürecin başlangıcını Orta Çağ'ın sonlarına kadar götürmektedir. Büyük coğrafi keşifler, evrenin merkezine ilişkin algının dönüşmesi, dünyanın haritalanması ve küresel ölçekte genellemelerin yapılabilmesi, insanlığın dünyayı tekil ve bütüncül bir mekân olarak kavramasının önünü açmıştır. Bu gelişmeler, küreselleşmenin maddi ve zihinsel temellerini oluşturan tarihsel eşikler olarak değerlendirilebilir.

Buna karşın küreselleşmenin bugünkü anlamıyla kavramsallaştırılması, 1960'lı ve 1970'li yıllara denk düşmektedir. Terimin İngilizce literatürde sistematik biçimde kullanılmaya başlanması, Oxford English Dictionary'ye girişi ve akademik tartışmalarda yer bulması bu dönemde gerçekleşmiştir. Kavramı erken dönemde teorik bir çerçeveye oturtan isimlerden biri olan Marshall McLuhan, medya teknolojilerinin etkisiyle dünyanın algısal olarak "küçüldüğünü" savunmuş ve bu durumu "küresel köy" metaforuyla ifade etmiştir. McLuhan'a göre iletişim araçları, dünyanın farklı coğrafyalarında ortaya çıkan deneyimleri eşzamanlı hâle getirerek insanlığı ortak bir bilinç alanına taşımaktadır.

1980'li yıllardan itibaren hız kazanan ekonomik, teknolojik ve siyasal dönüşümler; Soğuk Savaş'ın sona ermesi ve Berlin Duvarı'nın yıkılmasıyla sembolleşen yeni uluslararası düzen, küreselleşme kavramının yaygın ve merkezi bir açıklama çerçevesi olarak benimsenmesini sağlamıştır. 1990'lardan itibaren küreselleşme, yalnızca akademik metinlerde değil; siyasal söylemlerde ve kamuoyu tartışmalarında da baskın bir kavram hâline gelmiştir.

Genel bir çerçevede küreselleşme; ekonomik, siyasal, toplumsal ve kültürel alanlarda yaşanan hızlı bütünleşme, karşılıklı bağımlılık ve benzeşme süreçlerini ifade etmektedir. Bu süreç, son dönemde yaşanan dönüşümlerin hem nedeni hem de sonucu olarak işlev görmektedir; değişimi açıklayan kadar değişimi üreten bir dinamik olarak da değerlendirilmektedir.

Küreselleşmenin hız kazanmasında teknolojik gelişmeler, bilgi ekonomisinin yükselişi, neoliberal politikaların yaygınlaşması ve çok uluslu sermayenin küresel ölçekte hareket kabiliyeti belirleyici olmuştur. Bu süreçle birlikte dünya, fiziksel olarak olmasa bile işlevsel olarak “küçülmüş”; yerel ölçekte gerçekleşen faaliyetler, binlerce kilometre uzaktaki gelişmelerle doğrudan bağlantılı hâle gelmiştir.

Her ne kadar küreselleşme çoğu zaman ekonomik bir süreç olarak ele alınsa da, bu yaklaşım olgunun karmaşıklığını kavramakta yetersizdir. Küreselleşme; ekonomik boyutunun yanı sıra siyasal, sosyo-kültürel, teknolojik ve ekolojik katmanları olan çok boyutlu bir süreçtir. Bu boyutlar birbirinden bağımsız değil; aksine, aynı bütünün iç içe geçmiş parçalarıdır ve karşılıklı etkileşim içinde şekillenmektedir.

» KÜRESELLEŞMENİN TANIMI VE YORUMLANMASI ● ● ●

1990’lı yılların başından itibaren küreselleşme, siyasal, akademik, ekonomik ve kültürel tartışmaların merkezine yerleşmiş belirleyici bir olgu hâline gelmiştir. Alman kömür endüstrisindeki yapısal dönüşümden Japon gençliğinin gündelik yaşam pratiklerine kadar son derece geniş bir alanda kullanılan bu kavram, çok boyutlu niteliği nedeniyle sosyal bilim literatüründe yoğun ilgi görmüş; ancak tüm bu ilgiye rağmen üzerinde uzlaşılmış tekil ve kapsayıcı bir tanıma kavuşamamıştır. Bunun temel nedeni, küreselleşmenin statik bir durumdan ziyade, sürekli işleyen ve dönüşen bir süreç olmasıdır.

Küreselleşmeye yönelik ilginin bu denli yaygın ve çok yönlü olmasının arkasında, kavramın soyut bir kuramsal inşa değil, doğrudan gündelik hayatı etkileyen somut bir toplumsal olgu olması yatmaktadır. Günümüz dünyasında sosyal değişimin hızı ve bu değişimin küresel ölçekte hissedilmesi, küreselleşmeyi kaçınılmaz bir referans noktası hâline getirmiştir. Bu bağlamda farklı yaklaşım ve yorumlar bulunsada literatürde paylaşılan ortak nokta, küreselleşmenin bir olgu olduğu ve ancak süreç kavramı üzerinden anlamlandırılabilceğidir.

Her toplumsal olguda olduğu gibi, küreselleşmeye ilişkin yorumlar da kaçınılmaz biçimde ideolojik, kuramsal ve siyasal arka planlar taşımaktadır. Küreselleşme kimi yaklaşımlarda mevcut durumu açıklayan bir betimleme aracı, kimi yaklaşımlarda kaçınılmaz bir eğilim, kimi zaman ise ulaşılması gereken ideal bir hedef olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle kavram, yalnızca tanımsal değil; aynı zamanda normatif ve eleştirel tartışmaların da odağında yer almaktadır. Farklı bakış açılarından yapılan tanımlar, küreselleşmenin tek boyutlu bir kavramsallaştırmaya indirgenemeyeceğini açıkça ortaya koymaktadır.

Her ne kadar küreselleşme kavramı son yirmi–otuz yılda yaygınlaşmış olsa da, işaret ettiği süreçlerin kökeni çok daha eskilere uzanmaktadır. Özellikle kapitalist üretim ilişkilerinin ortaya çıkışıyla eş zamanlı olarak gelişen uluslararası iş bölümü, sermaye hareketleri ve ticaret ağları, küreselleşmenin tarihsel altyapısını oluşturmuştur. Bu nedenle küreselleşmeyi yalnızca çağdaş bir olgu olarak değil, uzun erimli bir dönüşümün güncel evresi olarak ele almak gerekmektedir.

En genel anlamıyla küreselleşme, dünyanın bir bütün olarak artan ölçüde bütünleşmesini; ekonomik, toplumsal ve kültürel alanlarda sınır aşan etkileşimlerin yoğunlaşmasını ifade etmektedir. Emek, mal, hizmet ve sermaye hareketliliğindeki artış; sınır ötesi ekonomik entegrasyonları ve karşılıklı bağımlılığı güçlendirmiş, bu durum ulusların ve toplumların birbirleriyle kurdukları ilişki biçimlerini köklü biçimde dönüştürmüştür. Bu yönüyle küreselleşme, toplumsal değişmeyi açıklamada kullanılan temel kavramlardan biri hâline gelmiştir.

Küreselleşme; zaman ve mekân algısından nüfus hareketlerine, ekonomik ilişkilerden siyasal yapılara, bilimsel üretimden kültürel etkileşime kadar birçok sürecin yeniden sorgulanmasını beraberinde getiren karmaşık bir kavramsal çerçeveye sahiptir. Ekonomik, siyasal, kültürel ve teknolojik dönüşümleri açıklamaya yönelik bu çerçeve, kıtalararası akımların ve etkileşim ağlarının genişleme, yoğunluk, hız ve etki bakımından yeniden örgütlenmesini içeren bir süreç ya da süreçler bütünü olarak değerlendirilebilir.

Uluslararası kuruluşların küreselleşmeye ilişkin tanımları da bu çok boyutlu yapıyı teyit etmektedir. Küreselleşme; yalnızca ekonomik alanla sınırlı olmayan, sosyal, siyasal, çevresel, kültürel ve hukuksal boyutları içeren kapsamlı bir dönüşüm süreci olarak ele alınmaktadır. Malların, hizmetlerin, sermayenin, teknolojinin, bilginin, kültürün ve insanların sınır ötesi dolaşımının hızlanması, ülkeler arasındaki bütünleşmeyi derinleştirmiş; pazarların, kurumların ve yönetim yapılarının giderek uluslararası bir nitelik kazanmasına yol açmıştır.

Bununla birlikte küreselleşmeyi yalnızca ekonomik bir kavram olarak ele almak, olgunun açıklanmasını ciddi biçimde sınırlandırmaktadır. Küreselleşme; ekonomik etkilerinin yanı sıra siyasal yetki dağılımını, kültürel kimlikleri, toplumsal ilişkileri ve hukuksal düzenlemeleri de dönüştürmektedir. Bu süreçte devletin rolü yeniden tanımlanmakta; ulus-devletin mutlak belirleyiciliği tartışmaya açılmakta ve çok düzeyli yönetim yapıları giderek önem kazanmaktadır.

Anthony Giddens'in da vurguladığı üzere küreselleşme, sosyal ilişkilerin zaman ve mekân bağlamından sıyrılarak yeniden örgütlenmesini ifade etmektedir. Bu yeniden örgütlenme, yerel olan ile küresel olan arasındaki sınırları bulanıklaştırmakta; kültürel homojenleşme ile heterojenleşme, evrenselleşme ile yerelleşme gibi karşıt eğilimleri eş zamanlı olarak üretmektedir. Bu yönüyle küreselleşme, çelişkili birlikteliklerin bir arada var olduğu dinamik bir süreçtir.

Sonuç olarak küreselleşme; yalnızca ekonomik, siyasal ya da kültürel bir olgu olarak ele alınamayacak kadar kapsamlıdır. Teknolojik gelişmeler, bilgi ekonomisinin yükselişi, neoliberal politikaların yaygınlaşması ve çok uluslu sermayenin küresel ölçekte hareketliliği, bu sürecin hız kazanmasında belirleyici olmuştur. Ortaya çıkan tablo, ulusal sınırların giderek geçirgenleştiği, karşılıklı bağımlılıkların derinleştiği ve yeni küresel aktörlerin —başta kentler ve bölgeler olmak üzere— uluslararası sistemde daha görünür hâle geldiği bir yapıya işaret etmektedir. Küreselleşme, tüm bu unsurları bünyesinde barındıran, çok katmanlı ve kapsayıcı bir dönüşüm süreci olarak değerlendirilmelidir.

YERELLEŞME

Son yıllarda küreselleşme etrafında şekillenen yoğun tartışmalar, kaçınılmaz biçimde yerelleşme ve yerellik kavramlarını da dünya kamuoyunun gündemine taşımıştır. İlk bakışta birbirine zıt yönlerde ilerliyormuş izlenimi veren bu iki süreç, gerçekte eş zamanlı ve birbirini besleyen dinamikler olarak ortaya çıkmaktadır. Küreselleşme, ekonomik ve siyasal ilişkileri ulusal sınırların ötesine taşıırken; yerelleşme, bu genişlemenin yarattığı tekdüze ve merkezî eğilimlere karşı yerel kimlikleri, özgünlükleri ve yönetsel esnekliği yeniden görünür kılmaktadır. Bu yönüyle yerelleşme, küreselleşmenin yarattığı baskılara verilen bir tepki olmanın ötesinde, daha dengeli ve yaşanabilir bir dünya arayışının tamamlayıcı unsurudur.

Kamu yönetimi literatüründe yerelleşme, merkezileşmenin karşıtı olarak, yetki ve sorumlulukların merkez dışındaki birimlere dağıtılması sürecini ifade eder. Devletin tüm faaliyetleri doğrudan merkezden yürütmesi merkezileşme olarak tanımlanırken, bu faaliyetlerin farklı düzeylerdeki aktörler aracılığıyla gerçekleştirilmesi adem-i merkezileşme ya da yerelleşme olarak adlandırılmaktadır. Bu çerçevede yerelleşme, yalnızca yönetsel bir tercih değil; aynı zamanda siyasal, ekonomik ve toplumsal sonuçlar doğuran yapısal bir dönüşümdür.

Tarihsel olarak bakıldığında, yetkinin merkezden çevreye dağıtılması fikri Aristoteles'e kadar uzanmakla birlikte, modern anlamda yerelleşme tartışmalarının iki kritik dönemde yoğunlaştığı görülmektedir. İlk dönem, II. Dünya Savaşı sonrası refah devleti anlayışının güç kazandığı 1950'li yıllar ile 1960'ların başlarıdır. İkinci dönem ise 1970'lerde yaşanan petrol krizleri sonrasında refah devleti modelinin sorgulanması ve neoliberal politikaların yükselişe geçmesiyle başlamıştır. Devletin rolünün sınırlandırılmasını savunan bu yeni yaklaşım, yerel düzeyde yetki devrini ve yönetsel esnekliği ön plana çıkarmıştır. Böylece yerelleşme, yalnızca kamu yönetimi ve siyaset biliminin değil; hukuk, sosyoloji, ekonomi, bölgesel kalkınma ve örgüt kuramlarının da ortak inceleme alanına dönüşmüştür.

Yerelleşme literatürü incelendiğinde, kavramın tekil ve dar bir anlama indirgenemeyecek kadar karmaşık olduğu görülmektedir. Yerelleşme; merkezi yönetimin taşra örgütlerine yetki devrinden, yerel yönetimlerin güçlendirilmesine; yarı özerk kurumların oluşturulmasından, özelleştirme uygulamalarına kadar uzanan geniş bir yelpazede ele alınmaktadır. Bu durum, akademisyenler, uluslararası kuruluşlar ve politika yapıcılar arasında kavramın farklı biçimlerde yorumlanmasına yol açmaktadır.

En genel anlamıyla yerelleşme, gücün ve karar alma süreçlerinin merkezden yerel düzeylere doğru dağıtılmasını ifade eder. Bu dağıtımın temel amacı, yerel birimlerin daha fazla özerklik kazanması ve kendi ihtiyaçlarına daha uygun çözümler üretebilmesidir. Yerelleşme kavramı, kimi zaman küresel olanın karşısında ulusal olanı vurgulamak için; kimi zaman da merkezi yönetimin karşısında yerel yönetim birimlerini ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır.

Yönetimsel açıdan yerelleşme, merkezi yönetimin planlama, karar alma, uygulama ve kaynak tahsisi gibi yetkilerinin bir kısmının yerel yönetimlere, yarı özerk kurumlara, meslek kuruluşlarına, sivil toplum örgütlerine ve özel sektöre devredilmesi sürecini kapsamaktadır. Bu süreç, aynı zamanda devletin doğrudan müdahale alanlarının daraltılmasını ve yönetim anlayışının güçlenmesini de beraberinde getirmektedir. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nda vurgulanan yerindenlik ilkesi, kamusal görevlerin yurttaşın en yakın yönetim birimleri tarafından yerine getirilmesini temel bir ilke olarak kabul etmektedir.

Yerelleşme yalnızca kurumsal ve yasal bir yeniden yapılanma değildir; aynı zamanda yerel aktörlerin güçlenmesini de ifade eder. Yerel sermaye grupları, küçük işletmeler, sivil toplum kuruluşları, meslek örgütleri ve sendikalar, yerel karar alma süreçlerinde daha etkin hâle gelmekte; bu durum yerel siyasetin ve yönetim biçimlerinin dönüşmesine yol açmaktadır. Yerel aktörlerin ulus-üstü yapılarla, küresel piyasalarla ve uluslararası ağlarla kurdukları ilişkiler de yerelleşme sürecinin ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirilmektedir.

Yetki paylaşımında yeniden yapılanmayı esas alan yerelleşme, merkez, bölge ve yerel yönetimler arasında yerindenlik ilkesi temelinde ortak sorumluluk anlayışını güçlendirmektedir. Bu durum, yerel yönetimlerin kurumsal kapasitesini artırırken, kamu yönetiminin genel etkinliğini ve hizmet kalitesini de yükseltmektedir. Aynı zamanda yerelleşme; katılım, şeffaflık, hesap verebilirlik ve yönetsel sorumluluk gibi iyi yönetişimin temel unsurlarının hayata geçirilmesinde kritik bir rol oynamaktadır.

Kamu hizmetlerinin niteliğini artırmak ve yurttaş odaklı bir yönetim anlayışını güçlendirmek açısından, devletin halka daha yakın hâle gelmesi önem taşımaktadır. Yerelleşme, merkez ile yerel düzeyler arasındaki iletişim kanallarındaki tıkanıklıkları azaltarak, kamu hizmetlerinin performansını artırma, eşitsizlikleri azaltma ve siyasal istikrarı güçlendirme potansiyeline sahiptir. Bu yönüyle yerelleşme, yalnızca yönetsel bir tercih değil; aynı zamanda demokratikleşme ve sürdürülebilir kalkınma açısından stratejik bir araç olarak değerlendirilmelidir.

» “GLOCALİZATİON” (KÜRE-YERELLEŞME)

Küreselleşme ve yerelleşme tartışmalarının ötesinde, bu iki süreci birlikte ve eş zamanlı olarak açıklayan temel kavram “glocalization (küre-yerelleşme)”dir. İngilizce globalization ve localization kavramlarının birleşiminden oluşan bu terim, Oxford Sözlüğü’nde küresel ve yerelin iç içe geçtiği bir toplumsal süreç olarak tanımlanmaktadır.

Kavramın kuramsal çerçevesini oluşturan sosyolog Roland Robertson, küre-yerelleşmeyi Japonca dochakuka (küresel bir tekniğin yerel koşullara uyarlanması) kavramından hareketle sosyoloji literatürüne kazandırmıştır. Bu yönüyle glocalizasyon, küreselleşmenin tek yönlü ve homojenleştirici bir süreç olmadığını; yerel aktörler, kültürler ve mekânlar aracılığıyla yeniden biçimlendiğini ortaya koyar.

Küre-yerelleşme, küreselleşmenin ikili doğasını açıklar: Bir yandan güçlendirici (entegrasyon, erişim, dolaşım), diğer yandan sınırlandırıcıdır (bağımlılık, standartlaşma, baskı). Küresel ile yerel arasındaki ilişki hiyerarşik değil, diyalektiktir. Küresel olan yereli dönüştürürken, yerel de küresel olanın biçimini ve içeriğini yeniden tanımlar. Küresel medyanın yerel kimlikleri dolaşıma sokması ya da kitlesel göçlerle kültürel formların melezleşmesi bu sürecin somut yansımalarıdır.

Bu bağlamda globalizasyon, yalnızca küreselin yerel üzerindeki etkisini değil; yerelin küresel süreçlere aktif katılımını da içerir. Ortaya çıkan sonuç, tek tipleşme değil; kültürel melezlikler, yeni yönetim biçimleri ve çok katmanlı vatandaşlık anlayışlarıdır.

Küre-yerelleşmenin temel mekânsal birimi kenttir. Küresel sermaye, bilgi, teknoloji ve yönetim ağları artık ağırlıklı olarak şehirler üzerinden örgütlenmektedir. Bu durum, uluslararası ilişkilerin giderek devletlerarası olmaktan çıkarak kentlerarası ilişkilere evrilmesine yol açmaktadır. Ulus-devlet ortadan kalkmamaktadır; ancak mutlak belirleyici aktör olma konumunu kaybederek, şehirlerle yetki ve temsil alanını paylaşmak zorunda kalmaktadır.

Bu yeni düzende şehirler yalnızca ekonomik merkezler değil; aynı zamanda diplomatik, kültürel ve politik aktörlerdir. Küre-yerelleşme, Batı merkezli küresel sistem ile Batı-dışı toplumlar arasında aracı ve köprü işlevi görebilecek şehir temelli bir yönetim modelini ön plana çıkarmaktadır.

Özetle küre-yerelleşme; küresel gerçeklikleri inkâr etmeden, yerel kapasiteyi güçlendiren; merkeziyetçi yönetim yerine çok düzeyli, katılımcı ve şehir odaklı bir dünya düzeninin kavramsal çerçevesini sunmaktadır.

YEREL YÖNETİMLER

İnsanlığın doğa karşısındaki sınırlı kapasitesi, bireysel varoluşu yetersiz kılmış; bu durum insanları birlikte yaşamaya ve kolektif çözümler üretmeye zorlamıştır. Birlikte yaşamamanın doğurduğu ortak ihtiyaçların karşılanması ise zamanla devlet olgusunu ortaya çıkarmıştır. Toplumsal yapıların karmaşıklaşmasıyla birlikte kamusal ihtiyaçlar çeşitlenmiş, kamu hizmetlerinin kapsamı genişlemiş ve bu hizmetleri yerine getiren kurumsal yapılar çoğalmıştır.

Kamu yönetimi, toplum düzeninin sürdürülmesi ve kamusal ihtiyaçların karşılanması amacıyla mal ve hizmet üretimini organize eden bir sistemdir. Bu sistem içinde iki temel örgütlenme modeli bulunmaktadır: merkezden yönetim ve yerinden yönetim. Merkezden yönetim, kamu gücünün ve karar alma yetkilerinin tek bir merkezi otoritede toplanmasını ifade ederken; yerinden yönetim, bu yetkilerin bir kısmının daha alt düzey idari birimlere devredilmesini öngörür.

Yerel yönetimler, yerinden yönetim ilkesinin kurumsal karşılığıdır. En genel tanımıyla yerel yönetimler; belirli bir coğrafi alanda yaşayan yerel topluluğun, ortak ve yerel nitelikli ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan, karar organları doğrudan halk tarafından seçilen, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişilikleridir. Bu yönüyle yerel yönetimler, yalnızca bir idari yapılanma değil, aynı zamanda demokratik temsilin yereldeki en somut tezahürüdür.

Türkiye’de yerel yönetimler anayasal güvence altındadır. 1982 Anayasası’nın 127. maddesi, il özel idareleri, belediyeler ve köyleri; mahalli müşterek ihtiyaçları karşılamak üzere kurulan ve karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileri olarak tanımlamaktadır. Yerel yönetimlerin kuruluşu, görevleri ve yetkileri yerinden yönetim ilkesine uygun biçimde kanunla düzenlenmektedir.

Yerel yönetimlerin temel gücü, vatandaşa yakınlıklarıdır. Yerel ihtiyaçların tespiti, hizmetlerin planlanması ve uygulanması süreçlerinde merkezi yönetime kıyasla daha esnek, hızlı ve etkili hareket edebilmeleri; onları kamu hizmetlerinin sunumunda kritik aktörler haline getirmektedir. Aynı zamanda yerel yönetimler, halkın yönetime katılımını sağlayarak demokratik kültürün gelişmesine katkıda bulunur.

Yerel yönetimler yalnızca hizmet sunan idari birimler değildir; katılım, şeffaflık, hesap verebilirlik ve yönetim ilkelerinin hayata geçirildiği demokrasinin yerel laboratuvarlarıdır. Bu özellikleriyle merkezi yönetimi tamamlayan değil; birçok alanda onu dengeleyen ve güçlendiren bir rol üstlenirler.

Yerinden yönetim, siyasal ve yönetsel olmak üzere iki biçimde ortaya çıkmaktadır. Türkiye’de uygulanan model, yasama ve yargı yetkilerinin merkezde kaldığı; yürütmeye ilişkin bazı yetkilerin yerel yönetimlere devredildiği yönetsel yerinden yönetim modelidir. Belediyeler bu yapı içinde yer yönünden yerinden yönetimin en belirgin örnekleridir.

Sonuç olarak yerel yönetimler, devletin küçültülmesi değil; devletin yeniden örgütlenmesi anlamına gelmektedir. Merkez ile yerel arasındaki bu görev ve yetki paylaşımı, kamu yönetiminin etkinliğini artırmakta; demokratik meşruiyeti güçlendirmektedir. Glokal çağda yerel yönetimler, yalnızca ulusal sistemin bir parçası değil; aynı zamanda küresel ağlarla ilişki kurabilen, kent diplomasisi ve çok düzeyli yönetişimin temel aktörleri olarak öne çıkmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

KENT, KENTLEŞME VE KENTLİLEŞME

KENTİN TANIMI VE GELİŞİMİ

Kent, insanlık tarihinin en erken dönemlerinden itibaren yalnızca bir yerleşme biçimi olarak değil; toplumsal örgütlenmenin, ekonomik üretimin, siyasal iktidarın ve kültürel birikimin mekânsal ifadesi olarak tartışılmalıdır. Bu nedenle kentlerin tarihi, çoğu zaman uygarlıkların tarihiyle eşdeğer kabul edilmiştir.

Kente ilişkin ilk sistematik tanımlardan birini yapan Aristoteles, kenti insanların “iyi yaşam” arayışıyla bir araya geldikleri mekân olarak tanımlamıştır. Bu yaklaşım, kenti yalnızca fiziksel bir alan değil; etik, siyasal ve toplumsal bir birliktelik olarak ele alması bakımından belirleyicidir. Klasik iktisat geleneğinde Adam Smith, kentin zanaat ve üretim fonksiyonlarını öne çıkarırken; İbn Haldun, kenti göçebelikten yerleşikliğe geçişin ve endüstriyel üretimin son aşaması olarak değerlendirmiştir. Max Weber ise kenti, nüfus büyüklüğünden ziyade ekonomik ve siyasal örgütlenme biçimiyle tanımlamış ve “sürekli pazar” niteliğini vurgulamıştır.

Bu farklı yaklaşımlar, kentin tek boyutlu bir kavram olmadığını ortaya koymaktadır. Kent; tarım dışı üretimin ağırlık kazandığı, hizmet ve sanayi sektörlerinin geliştiği, nüfusun yoğunlaştığı, iş bölümünün ve uzmanlaşmanın ileri düzeye ulaştığı, yönetsel ve hukuksal kurumların örgütlendiği yerleşme biçimidir. Ancak kent, yalnızca ekonomik faaliyetlerin yoğunlaştığı bir mekân değil; aynı zamanda toplumsal ilişkilerin, kültürel üretimin ve siyasal karar alma süreçlerinin kesişim noktasıdır.

Bu nedenle kent, fiziki sınırlarla tanımlanan bir alanın ötesinde; dinamik, çok boyutlu ve tarihsel olarak dönüşen bir toplumsal olgudur. Kent kavramı, farklı dönemlerde ve toplumlarda farklı anlamlar kazanmış; “polis”, “cité”, “medine” ve “kent” gibi kavramlarla ifade edilmiştir. Her biri, içinde bulundukları dönemin siyasal ve toplumsal yapısını yansıtmaktadır.

Kentlerin ayırt edici özelliklerinden biri, yönetim işlevinin mekânsal merkezleri olmalarıdır. Tarih boyunca kentler, yalnızca nüfusun yoğunlaştığı alanlar değil; aynı zamanda yönetim, denetim ve koordinasyon işlevlerinin örgütlendiği merkezler olmuştur. Bu yönüyle kent, siyasal iktidarın somutlaştığı ve kurumsallaştığı temel mekândır.

Fernand Braudel'in ifadesiyle kent; yalnızca evlerin, sokakların ve anıtların toplamı değil, toplumsal ilişkilerin mekânsal izdüşümüdür. Kamusal olan ile özel olanın, kutsal olan ile dünyevi olanın, iktidar ile gündelik yaşamın kesiştiği karmaşık bir yapıyı temsil eder. Bu nedenle kent, aynı zamanda bir toplumsal ayırma ve bütünleşme mekânıdır.

Kentlerin gelişimi, demokrasi tarihiyle de yakından ilişkilidir. İlk çağ kent devletleri, demokratik katılımın ve yurttaşlık bilincinin ortaya çıktığı yapılardır. Kent tarihi, demokratik bilincin gelişebilmesi için iki temel koşulun varlığını göstermektedir: bireyin kentine aidiyet duygusu ve kentin yönetiminde söz sahibi olabilmesi. Bu anlayış, günümüzde Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve Avrupa Kentli Hakları Şartı gibi belgelerde kurumsal bir çerçeveye kavuşmuştur.

Modern dönemde kentler, sanayileşme, kentleşme ve küreselleşme süreçleriyle birlikte benzeri görülmemiş dönüşümler yaşamıştır. Nüfusun belirli mekânlarda yoğunlaşması, üretim biçimlerinin çeşitlenmesi, hizmet sektörünün ve bilgi teknolojilerinin yükselişi, kentleri ekonomik, toplumsal ve siyasal dönüşümlerin merkezine yerleştirmiştir. Bu süreçte kentler, yalnızca ulusal sistemlerin alt birimleri olmaktan çıkarak; küresel ilişki ağlarının aktif aktörleri haline gelmiştir.

Sonuç olarak kent; belirli bir nüfus büyüklüğü ve yoğunluğuna sahip olmanın ötesinde, heterojen toplumsal yapısı, gelişmiş iş bölümü, yönetsel kurumları, kültürel üretimi ve çok katmanlı ilişkileriyle tanımlanan bir toplumsal organizasyondur. Kentler, bağlı oldukları ekonomik ve siyasal sistemlerin aynası olduğu kadar, bu sistemlerin dönüşümünü de tetikleyen dinamik mekânlardır. Bu özellikleriyle kent, günümüzde yerel yönetimlerin, global yönetim süreçlerinin ve kent diplomasisinin temel zeminini oluşturmaktadır.

KENTLEŞMENİN TARİHSEL SÜRECİ

Kentleşmenin açıklanabilmesi, öncelikle kent kavramının doğru tanımlanmasına bağlıdır. Çünkü kentleşme; kentlerde ortaya çıkan nicel (nüfus, yoğunluk, büyüme) ve nitel (ekonomik yapı, toplumsal ilişkiler, yönetsel örgütlenme) değişimlerin bütünüdür. Kentlerin dönüşümü, tarihsel olarak toplumların dönüşümüyle paralel ilerlemiş; bu nedenle kentleşme, farklı zaman dilimlerinde ve farklı toplumlarda değişken nitelikler kazanmıştır.

Tarihçiler ve toplumbilimciler, kentlerin ortaya çıkışını genellikle uygarlıkların doğuşuyla birlikte ele almaktadır. Bu bakış açısına göre insanlık tarihi, büyük ölçüde kentlerin ve kentsel yaşam biçimlerinin tarihidir. Kent, bir yerleşme türü olmanın ötesinde; toplumsal, ekonomik ve siyasal örgütlenmenin mekânsal ifadesi olarak ortaya çıkmıştır.

İnsan toplumları, toplayıcılık ve göçebeliğe dayalı üretim biçimlerinden, tarıma dayalı yerleşik yaşama geçtikçe kentleşmenin maddi temelleri oluşmuştur. Tarım tekniklerindeki gelişmeler, artı ürünün ortaya çıkmasına, emeğin verimliliğinin artmasına ve nüfusun belirli alanlarda yoğunlaşmasına olanak sağlamıştır. Bu süreç, uzmanlaşmış işbölümünü ve karmaşık toplumsal örgütlenmeleri beraberinde getirmiştir.

Kentlerin ilk örnekleri Mezopotamya, Mısır, Çin ve Hindistan gibi büyük nehir havzalarında ortaya çıkmıştır. Bu bölgelerde tarımsal üretimde sağlanan süreklilik, depolama, dağıtım ve değişim faaliyetlerini zorunlu kılmış; böylece yönetsel yapılar ve iktidar ilişkileri kent merkezlerinde yoğunlaşmıştır. Kentin ortaya çıkışı için yalnızca tarımsal üretimin artması değil, aynı zamanda gelişmiş bir sosyal örgütlenme ve güç yapısının varlığı da belirleyici olmuştur.

Antik çağ kentleri, ticaretin, bilimin ve siyasal örgütlenmenin merkezleri olmuş; ancak bu kentler büyük ölçüde köle emeğine dayanan bir üretim sisteminin ürünleri olarak şekillenmiştir. Roma İmparatorluğu'nun bölünmesiyle birlikte kentler, Bizans döneminde merkezi otoriteye bağlı idari merkezlere dönüşmüş; yurttaşlık anlayışı zayıflamış ve kentsel yaşam durağanlaşmıştır. Ortaçağ'da ise kentler, savunma ve ticaret işlevleri etrafında gelişmiş, surlarla çevrili, sınırlı nüfuslu ve işlevsel olarak uzmanlaşmış yapılar halini almıştır.

Ortaçağ kentleri, çağdaş anlamda çok işlevli kentlerden farklı olarak ya siyasal-kültürel ya da ekonomik işlevlerin egemen olduğu yapılardır. Bu dönemde kent toplumu, aristokrasi, tüccarlar, lonca üyeleri ve alt sınıflar arasında keskin biçimde tabakalaşmıştır. Siyasal iktidar, dar bir toplumsal kesimin elinde yoğunlaşmıştır.

Kentleşme olgusunun niteliğinde köklü bir kırılma, Sanayi Devrimi ile yaşanmıştır. Sanayi öncesi dönemde kentleşme, tarımsal üretimdeki artışın bir sonucu iken; sanayileşme ile birlikte üretim, fabrika sistemi etrafında örgütlenmiş ve kentler kitlesel göçün hedefi haline gelmiştir. Buhar gücüyle çalışan makineler, ulaşım ağlarının gelişmesi ve seri üretim, nüfusun kırdan koparak kentlerde yoğunlaşmasına yol açmıştır.

Sanayi kentleri, sanayi öncesi kentlerden yalnızca nüfus büyüklüğü bakımından değil; kent ile toplum arasındaki ilişkinin niteliği bakımından da ayrılmaktadır. Sanayileşme, işbölümünü derinleştirmiş, uzmanlaşmayı artırmış ve kenti ekonomik üretimin merkezi haline getirmiştir. 20. yüzyıldan itibaren kentleşme, küresel ölçekte evrensel bir olguya dönüşmüş; gelişmiş ya da gelişmekte olan tüm ülkelerin ortak deneyimi haline gelmiştir.

Sonuç olarak kentleşme, üretim biçimlerindeki dönüşümlerin toplumsal ve mekânsal düzeydeki yansımasıdır. Tarımsal artı ürüne dayalı ilk kentlerden sanayi kentlerine uzanan bu süreç, kentleri yalnızca yerleşim alanları değil; ekonomik, siyasal ve toplumsal dönüşümlerin merkezi aktörleri haline getirmiştir.

KENTLİLEŞME

Kentte olmak ile kentli olmanın aynı şey olmadığına farkında olarak kentleşme; fiziki ve demografik açıdan nüfusun belli noktalarda yoğunlaşmasını gösterirken, kentlileşme; sosyal ve psikolojik içeriklere sahip bir kavram olarak kentli kültürünün ve kentli değerlerin benimsenmesini ifade eden bir yaşam biçimidir. Kentlileşme kavramının temelinde “kentli” kavramı vardır. Kentli, kentte yaşayan ve kentin kendine özgü kültürünü benimsemiş olan, kırsal yaşam biçimlerinden farklı bir yaşam biçimi sürdüren, geçimini tarım ve hayvancılık dışı faaliyetlerden kazanan kişi anlamına gelmektedir.

Kentlileşme, kentleşme akımı sonucunda toplumsal değişimin insanların davranışlarında ve ilişkilerinde, değer yargılarında, maddi ve manevi yaşam biçimlerinde değişiklikler yaratması sürecidir. Toplum ölçeğindeki kentleşme sürecinin birey ölçeğindeki yansıması olan kentlileşme, kırdan kente göç eden kişinin kente özgü işlerde çalışması, kentin sunduğu tüm olanaklardan yararlanması ve kente özgü davranış kalıpları benimsemesi yönünde bir değişim olarak tanımlanabilir.

Kentlileşme; kente göç edenlerin yeniden sosyalizasyon sürecini anlatır. Sosyalizasyon bireyin içinde bulunduğu sosyal grubun ve giderek toplumun değer-norm sistemini, davranış kalıplarını içselleştirmesidir. Kente göç edenler kent toplumunun değer-norm sistemini kentli insanın düşünme, davranış biçimlerini ve giderek yaşama biçimlerini benimserler. Bu süreç her bireyin ya da grubun geçmiş yaşam tecrübesiyle, kentte bulunma süresiyle, etkileşim halinde olduğu sosyal çevreyle, yaptığı iş, eğitim vb. birçok değişkenle ilişkilidir. Doğal olarak genel bir kentli insan ideal tipi oluşturulsa da esas olarak zamana, topluma, kente bağlı olarak gerçekleşen bir kentlileşme süreci ve bunun sonunda kabul gören bir kentli insan prototipi oluşur.

Kentlileşme ile ilgili her ne kadar bireysel bazda sergilenen bir değişim üzerinde duruluyor olsa bile aslında bu değişimin toplumsal boyutlarının da olduğu gözden kaçırılmaması gereken önemli bir ayrıntıdır. Bireysel bazda yaşanan değişim ve dönüşümler toplumsal bazda da etkili olmakla birlikte bu yaşanan bireysel dönüşümlerin toplumsal yansımaları kentleşmenin karakteristik özelliğini de yansıtan önemli bir süreçtir. Kırsal keskimden kente doğru yapılan yer değiştirme hareketi ile birey kentsel yaşam biçimine adapte olması, kent kültürü ile tanışıp bu kültürü benimsemesi, kentin sunmuş olduğu imkânlardan faydalanması ve bu şekilde tutum ve davranışlarının değişiklik göstermesi ve toplumsal bir uyum içerisine girmesi toplumsal bazda kentleşme sürecinin bir yansıması olarak ifade edilebilir.

KÜRESEL KENTLER

20. Yüzyılın son çeyreğinde hız kazanan küreselleşme süreci, ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle birlikte ekonomik, siyasal ve kültürel ilişkilerin ulus-devlet sınırlarını aşmasına yol açmıştır. Bu süreçte mal, sermaye, bilgi ve kültür dolaşımı yeni mekânsal örgütlenme biçimleri üretmiş; ulus-devletler küresel ağlar karşısında görece güç kaybı yaşarken, kentler yeni dönemin başat aktörleri haline gelmiştir.

Küreselleşme, tekil bir sonuçtan ziyade ekonomik, sosyal, politik ve kültürel süreçlerin eşzamanlı işlediği çok katmanlı bir dönüşüm alanıdır. Bu dönüşümden en yoğun biçimde etkilenen mekânlar ise büyük nüfusların, sermayenin ve uzmanlaşmış hizmetlerin yoğunlaştığı kentlerdir. Ancak her büyük kent küresel kent değildir. Küresel kent, küresel ekonominin yönetildiği, yönlendirildiği ve koordine edildiği stratejik düğüm noktaları olarak tanımlanmalıdır.

Küreselleşme süreci kentler arasında yeni bir hiyerarşi yaratmıştır. Bazı kentler küresel ağlara eklenerek güç kazanırken, bazıları bu ağların dışında kalarak görece önem kaybına uğramıştır. Bu bağlamda küresel kentler; çok uluslu şirketlerin merkezlerinin, finans kuruluşlarının, ileri düzey uzmanlaşmış hizmetlerin ve yenilik üretim süreçlerinin yoğunlaştığı mekânlar olarak öne çıkmaktadır. Bu kentler yalnızca üretimin değil, aynı zamanda karar alma ve yönetim süreçlerinin de merkezleri haline gelmiştir.

Küresel kentlerin ortaya çıkışı, kentlerin işlevlerinde köklü bir dönüşümü beraberinde getirmiştir. Bu kentler; dünya ekonomisinin komuta merkezleri, finans ve uzmanlaşmış hizmetlerin yoğunlaştığı alanlar, yenilik ve bilgi üretiminin mekânları ve küresel ölçekte dolaşıma giren ürün ve hizmetlerin başlıca pazarları olarak dört temel işleve sahiptir. Bu işlevler, kentlerin fiziksel formunu, sosyal yapısını ve mekânsal örgütlenmesini derinden etkilemiştir.

Bu dönüşüm sürecinin sonucu olarak ortaya çıkan küresel kent tipi, ulusal ekonomilerin sınırlarını aşan bir etki alanına sahiptir. Londra, New York ve Tokyo gibi kentler, yalnızca kendi ülkeleri için değil, küresel sistemin işleyişi açısından da belirleyici merkezler haline gelmiştir. Bu kentlerde yoğunlaşan sermaye, bilgi ve karar alma gücü, küresel ölçekte mekânsal eşitsizlikleri derinleştiren yeni bir kentlerarası rekabet düzeni yaratmıştır.

Sonuç olarak küresel kent, yalnızca büyüklüğü veya nüfus yoğunluğu ile değil; küresel ağlar içindeki konumu, kontrol kapasitesi ve yönetsel işlevleriyle tanımlanan bir kent tipidir. Küreselleşme çağında kentler, ulus-devletin alternatifi değil; ancak onunla iç içe geçmiş, kimi alanlarda onu aşan yeni mekânsal güç merkezleri olarak ortaya çıkmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİPLOMASİ

DİPLOMASİ KAVRAMI

İnsanlığın var olduğu andan itibaren, insanlar arasındaki ilişkiler de zamanla, insanların sayısı artmaya başladıkça düzenlenme ihtiyacı hissetmiştir. Aile, aşiret, kabile, derebeylik, özerk bölgeler, şehir devletleri, imparatorluklar vb. gibi yapıların oluşması ve birbirlerine yakın bölgelerde yer alması ile birlikte etkileşim içerisinde girmeye başlamışlardır. Bu etkileşim zemini içerisinde her yapının “kendi doğruları ve çıkarları” kapsamında hareket etmesi anlaşmazlıkları da beraberinde getirmiştir. Zaman içerisinde savaşların artarak devletlerin ekonomik ve askeri açıdan ayrıca toplumsal düzeyde yaşadıkları sıkıntılar, savaş mekanizmasının geri plana itilip daha az zararla atlatılacak yeni mekanizmalar oluşturulmasına kapı aralamıştır. Bu aşamada devletlerin yönetici kademeleri arasında meydana gelen uluslararası iletişim süreci olarak da ifade edilen “diplomasi” devreye girer.

Diplomasi kavramı devletlerarası ve ülkelerarası ilişkilerde adından en çok söz ettiren kavramlardan biridir. Uluslararası ilişkilerde devletlerin dış politikalarının yürütülmesine yardımcı olan diplomasi aracının kullanımı, insanlık tarihi kadar eski olduğu kadar, yüzyıllar boyunca merak ve ilgi uyandırmıştır. İçinde yaşadığımız döneme gelinceye kadar da diplomatik faaliyetler ve diplomasi kurumu giderek önemini artırmıştır. Hızla küreselleşen dünyamızda uluslar arası ilişkilerin yine hızlı bir şekilde yoğunlaşmasıyla, bundan sonra da diplomatik faaliyetlerin artarak devam edeceğini söylemek yerinde olacaktır.

Daver, milletlerarası ilişkiler alanı içine hukuk, diplomasi tarihi, askerlik bilimi, milletlerarası politika, milletlerarası kuruluşlar, milletlerarası ticaret, sömürge yönetimleri ve dış ilişkilerin yönetilmesinin (diplomasi) girdiğini vurgulamıştır. Devletler uluslararası alanda ulaşmak istedikleri hedef ve amaçlar için kendilerini bu amaca ulaştıracak en uygun araçları seçerler. Bu araçlar Gönlübol’un belirttiği şekilde, diplomasi, ekonomik teknikler, psikolojik teknikler, iç işlerine karışmak ve silahlı sert güce dayanan teknikler olarak sıralanmaktadır.

Sönmezoğlu'nun devletlerin dış politika araçları arasında siyasal etki aracı olarak belirttiği diplomasi uluslararası ilişkiler sürecinde devletlerin dış politika araçlarının başında gelmektedir. Benzer şekilde milletlerarası itilafların ve çatışmaların çözüme ulaştırılmasında başlıca iki yoldan söz edilmektedir, bunlardan biri savaş biri de diplomasi.

Diplomasi, insanlık tarihinin ilk dönemlerinden itibaren toplumların arasındaki ilişkilerin yürütülmesinin sağlayan bir kavram olmuştur. Günümüz koşulları göz önüne alındığında, uluslararası toplumun birimleri arasında, devletin dış ilişkileri organlarının devletin dış politikasının maksadı ve görevlerinin uluslararası hukuk normlarıyla onaylanan, barışçıl amaçla yürütülen resmi faaliyeti olarak tanımlanabilecek olan diplomasi, bu aşamaya gelene kadar birçok dönemden geçmiştir.

Diplomasi, uluslararası ilişkilerin yürütülmesine dair uğraş, aktivite veya becerileri kapsayan bir kavramdır.

Diplomasi, halk arasında dış politika ve dış ilişkiler olarak bilinse de, en genel ifadeyle, devletlerin doğrudan görüşlerini öteki devletlerin karar vericilerine aktarılması sürecidir. Bu nedenle ister belirli dönemlere yayılsın, isterse statükocu bir görünüm taşıyıp, tüm devletlerin bir uluslararası sorun karşısında takındıkları tavır, diplomasi olarak nitelendirilmektedir.

Diplomasi, devletlerin dış politikada siyasi etki aracı olarak kullandığı ve kısaca uluslararası ilişkilerin savaşla değil, barışçıl yol ve araçlarla yürütülmesi anlamına gelen bir kavramdır. Diplomasi; milletler arası ilişkileri icra etmek, devletler arasındaki anlaşmazlık ve çatışmaları barışçıl yollarla halletmek için kullanılan en önemli araçtır. Diplomasi daha çok devletlerin resmi kurumları ve resmi görevlileri ile diğer devletlerin hükümetlerine karşı yürüttükleri bir faaliyettir.

Diplomasi devletlerin insanların zihinlerinin kazanılmasını sağlayan en önemli araçlardan biridir ve de günümüzde iletişim alanını genişleterek farklı kitlelere mesaj göndermektedir.

Literatürde diplomasi kavramına farklı açılardan yaklaşılmaktadır. Dayer, milletlerarası ilişkiler alanının; uluslararası hukuk, diplomasi tarihi, askerlik bilimi, milletlerarası politika, uluslararası kuruluşlar, uluslararası ticaret, sömürge yönetimleri ve dış ilişkilerin yönetimini kapsadığını belirterek, diplomasiyi çok boyutlu bir faaliyet alanı olarak ele almaktadır. Gönlübol ise devletlerin uluslararası alanda ulaşmak istedikleri hedefler doğrultusunda çeşitli araçlar kullandığını, bu araçlar arasında diplomasinin; ekonomik, psikolojik ve askerî tekniklerle birlikte temel dış politika araçlarından biri olduğunu ifade etmektedir. Benzer şekilde Sönmezoğlu, diplomasiyi devletlerin dış politikada kullandıkları en önemli siyasal etki aracı olarak tanımlamakta ve uluslararası ilişkiler sürecinde merkezi bir konuma yerleştirmektedir. Bu bağlamda milletlerarası anlaşmazlıkların ve çatışmaların çözümünde başlıca iki yolun bulunduğu, bunların savaş ve diplomasi olduğu vurgulanmaktadır.

Diplomasi, insanlık tarihinin ilk dönemlerinden itibaren toplumlar arası ilişkilerin yürütülmesini sağlayan temel mekanizmalardan biri olmuştur. Günümüz koşullarında ise diplomasi; devletin dış ilişkiler organları aracılığıyla, dış politikanın amaç ve görevlerinin uluslararası hukuk normlarına uygun biçimde, barışçıl yöntemlerle yürütülen resmi faaliyetler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Bu yönüyle diplomasi, yalnızca bir süreç değil; aynı zamanda belirli becerileri, uğraşları ve kurumsal uygulamaları içeren bir etkinlik alanıdır.

Halk arasında çoğu zaman dış politika veya dış ilişkilerle eş anlamlı kullanılan diplomasi, özünde devletlerin kendi görüş ve tutumlarını diğer devletlerin karar vericilerine doğrudan iletme sürecini ifade etmektedir. Bu nedenle bir devletin uluslararası bir sorun karşısında sergilediği tutum, ister kısa vadeli ister uzun vadeli olsun, diplomatik bir faaliyet olarak değerlendirilmektedir. Diplomasi, devletlerin dış politikada kullandıkları siyasal etki aracı olmasının yanı sıra, uluslararası ilişkilerin savaş yerine barışçıl yol ve yöntemlerle yürütülmesini amaçlayan temel bir araçtır. Devletlerarası ilişkilerin icrasında ve anlaşmazlıkların barışçıl yollarla çözümünde diplomasi, çoğunlukla devletlerin resmi kurumları ve görevlileri aracılığıyla yürütülen bir faaliyet olarak öne çıkmaktadır.

Son olarak diplomasi kavramı ile dış politika arasındaki ayrımın altı çizilmelidir. İngiliz diplomat Sir Victor Wellesley'e göre diplomasi, politika değil; politikanın uygulanmasında kullanılan bir vasıta dır. Politika stratejiyi belirlerken, diplomasi bu stratejinin uygulanmasına yönelik taktikleri oluşturur. Bu nedenle diplomasi, dış politikadan bağımsız bir varlığa sahip değildir; ancak her ikisi birlikte devletlerin uluslararası alandaki icra politikalarını meydana getirir.

» DİPLOMASİNİN TARİHÇESİ

Diplomatik faaliyetlere ilişkin en eski ve somut bulguların Doğu Akdeniz ve Mezopotamya uygarlıklarında ortaya çıktığı görülmektedir. Mezopotamya şehir devletleri arasında yapılan anlaşmaların kayıtları İÖ 2850 yılına kadar uzanmakta; bu dönemde Babil merkezli Akad dili, bölgesel diplomasi nin ortak dili olarak kullanılmaktadır. Mısır ile Hitit Krallığı arasında Akadça kaleme alınmış ve İÖ 14. yüzyıla tarihlenen çivi yazılı diplomatik mektuplar, erken dönem diplomatik yazışmaların kurumsallaşmaya başladığını göstermektedir. Daha sonraki süreçte Akadça'nın yerini Aramice almış, bu dil bölge toplumlarının diplomatik iletişim aracı haline gelmiştir. Günümüze tam metni ulaşan ve tarihte bilinen ilk yazılı devletlerarası anlaşma olan Kadeş Antlaşması, II. Ramses ile Hitit Kralı Muvattalı arasında akdedilmiş olup diplomasi nin tarihsel gelişiminde bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir.

Diplomasi nin tarihsel olarak ortaya çıkan ilk biçimi, günümüzde "ad hoc diplomasi" olarak adlandırılmaktadır. Bu diplomasi türünde henüz sürekli temsilcilikler bulunmamakta, elçiler belirli bir görev için geçici olarak görevlendirilmekte ve görev tamamlandığında ülkelerine geri dönmekteydi. Ad hoc diplomasiye ilk örnekler Antik Yunan kent-devletlerinde görülmüştür. Bu dönemde diplomatlar daha çok haberci niteliği taşımakta, güçlü bir hafıza ve hitabet yeteneği temel nitelikler olarak öne çıkmaktaydı. Aynı zamanda M.Ö. 432 yılında toplanan Sparta Kongresi, çok taraflı diplomasi nin ilk örneklerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu dönemde yürütölen diplomasi, açık diplomasi niteliği taşımakta; görüşmeler ve alınan kararlar kamuoyuna açık şekilde yürütölmekteydi. Ancak bu uygulamalar kalıcı değil, geçici ve dönemsel nitelik taşımaktaydı.

Sürekli diplomasi anlayışı ilk kez 15. yüzyılda İtalyan kent-devletlerinde ortaya çıkmıştır. Aralarında yoğun rekabet ve savaş tehdidi bulunan bu kent-devletleri, sürekli istikrarsızlığın ancak kalıcı diplomatik temsilcilikler aracılığıyla giderilebileceğine inanmışlardır. Bu dönemde Machiavelli'nin diplomasiye dair görüşleri uygulamalara yön vermiş; elçilerin yalnızca temsilci değil, aynı zamanda bilgi toplayıcı ve casus olarak görev yapmaları olağan kabul edilmiştir. Elçilik görevi zorunlu bir kamu hizmeti olarak görülmüş, elçiler nezdine atandıkları ülkelerde çoğu zaman casus olarak algılanmış; zehirlenmeler ve iç işlerine müdahaleler sıradan uygulamalar haline gelmiştir.

16. yüzyılda Avrupa'nın büyük güçleri arasında sürekli diplomasi anlayışı yaygınlaşmış ve diplomasi kurumsal bir yapı kazanmıştır. Bu dönemde diplomatik protokol, yazışma usulleri ve temsil hiyerarşileri belirginleşmiştir. Buna karşılık İskandinav ülkeleri ile İskoçya, Portekiz, Polonya ve Rusya gibi periferik ülkelerde sürekli diplomasi anlayışının daha geç benimsendiği görülmektedir.

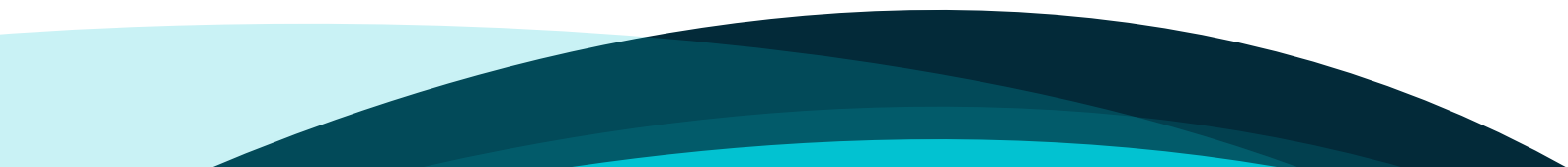
16. yüzyılda diplomasi, sınırlı sayıda egemen güç arasında ve ağırlıklı olarak ikili ilişkiler temelinde yürütülmüştür. Ancak Avrupa'da siyasal birliklerin tamamlanması ve egemen aktör sayısının artmasıyla birlikte bu yapı değişmiştir. Bu dönüşümün en önemli kırılma noktası, 1648 tarihli Westphalia Barışı'dır. Otuz Yıl Savaşları'nı sona erdiren bu süreç, laik nitelikteki ilk büyük uluslararası konferans olarak kabul edilmektedir. Westphalia Kongresi ile birlikte çok taraflı diplomasi ya da konferans diplomasisi kurumsallaşmış; egemenlik, güç dengesi ve karşılıklı tanınma ilkeleri Avrupa devletler sisteminin temelini oluşturmuştur.

1815 Viyana Kongresi sonrasında güç dengesi diplomasisi Avrupa'da uzun süreli bir istikrar sağlamış, bu sistem I. Dünya Savaşı'na kadar büyük bir savaş yaşanmaksızın varlığını sürdürmüştür. Ancak bu dönemde diplomasinin en belirgin özelliği gizlilik olmuştur. "Eski" ya da "geleneksel diplomasi" olarak adlandırılan bu anlayışta diplomatik görüşmeler ve anlaşmalar halktan gizli yürütülmüş; dış politika kararları monarklar ve elit diplomatlar tarafından alınmıştır.

I. Dünya Savaşı sonrasında Woodrow Wilson'ın 14 Nokta'sı ile birlikte açık diplomasi anlayışı gündeme gelmiş, ancak uygulamada bu ilke tam anlamıyla hayata geçirilememiştir. Görüşmelerin gizli, sözleşmelerin açık olduğu bir ara model benimsenmiştir. II. Dünya Savaşı sonrasında ise diplomasi köklü bir dönüşüm geçirmiştir. Birleşmiş Milletler'in kurulması, parlamenter diplomasinin gelişmesi ve uluslararası örgütlerin artması çok taraflı diplomasiyi merkezî hale getirmiştir.

Bu süreçte sivil toplum kuruluşları, ulusüstü yapılar ve bireyler yeni diplomatik aktörler olarak ortaya çıkmış; kamuoyu diplomasisi giderek önem kazanmıştır. Günümüzde diplomasi; küreselleşme, teknolojik dönüşüm ve yerelleşme dinamiklerinin kesiştiği bir zeminde yürütülmektedir. Çevre, enerji, terörizm, insan hakları ve iklim değişikliği gibi yeni alanlar diplomasinin gündemini genişletmiş; yerel yönetimler ve şehirler uluslararası ilişkilerin aktif aktörleri haline gelmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KENTLER DİPLOMASİSİ

".....Çoğu kimseler, bir şehrin mutlu olması için büyük olması gerektiğini sanarlar. Bu doğru olabilir. Fakat bir şehrin büyüklüğünü ve küçüklüğünü nasıl yargılayacaklarını bilmezler. Büyüklüğe, o şehirde yaşayan insanların sayısına bakarak hükmederler. Oysa yalnız sayıya değil, asıl güce ve etkinliğe bakmalılar. Her şehrin, yerine getirebileceği bir işlev vardır. O işlevi en iyi yapabilen şehir, en büyük şehirdir."

ARİSTOTELES

» GİRİŞ

Günümüzde dünya nüfusunun büyük bir kısmı şehirlerde ve bölgesel merkezlerde yaşamaktadır ve bu oran küresel ölçekte istikrarlı biçimde artmaktadır. 1925 yılında dünya nüfusunun yalnızca %25'i kentlerde yaşarken, Birleşmiş Milletler'in projeksiyonlarına göre 2050 yılı itibarıyla dünya nüfusunun yaklaşık %75'inin kentsel alanlarda yaşayacağı öngörülmektedir. Bu demografik dönüşüm, 21. yüzyılın "kentler çağı" olarak tanımlanmasını mümkün kılmaktadır. Kentlerin ekonomik, sosyal ve yönetsel dinamizminin, ülkelerin refah düzeyiyle doğrudan ilişkili olduğu bu yeni çağda, hızlı ve yoğun kentleşme süreci, şehirlerin uluslararası sistemde daha görünür ve etkili aktörler hâline gelmesini beraberinde getirmektedir.

Nitekim günümüzde kentler yalnızca ulusal sınırlar içinde tanımlanan idari birimler olmaktan çıkmış; bilgi, deneyim, teknoloji ve iyi uygulama paylaşımının merkezleri hâline gelmiştir. Artan nüfus baskısı, iklim değişikliği, göç, enerji, ulaşım ve sosyal eşitsizlik gibi sorunların büyük ölçüde kentlerde yoğunlaşması, şehirleri bu sorunların hem kaynağı hem de çözüm adresi konumuna taşımaktadır. Bu bağlamda kentler, halklar arasında iş birliğini geliştiren, karşılıklı güveni pekiştiren ve ortak sorunlara yenilikçi çözümler üreten yeni bir diplomatik alanın temel aktörleri olarak öne çıkmaktadır.

Kentler diplomasisi kavramı, bu dönüşümün bir sonucu olarak, yalnızca kardeş şehir ilişkileri ya da teknik iş birliği mekanizmalarıyla sınırlı bir anlayışın ötesine geçmektedir. Kentler diplomasisi; kentsel problemlerin çözümüne katkı sunan, şehirler arası güven ilişkilerini tesis eden ve ulus-devlet düzeyinde çözülemeyen küresel sorunlara yerelden yanıt üreten çok katmanlı bir diplomatik pratik alanı olarak giderek daha fazla önem kazanmaktadır.

Kentler, yaşayan, sürekli dönüşen ve çok boyutlu birer organizmadır. Bu dinamik yapıyı yöneten yerel yöneticilerin karşı karşıya olduğu temel sorunlar ise dünyanın farklı coğrafyalarında büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. İklim krizi, çevresel sürdürülebilirlik, ekonomik dayanıklılık ve sosyal kapsayıcılık gibi başlıklar, kent yöneticilerinin sorumluluklarını yalnızca yerel değil, aynı zamanda küresel bir çerçeveye taşımaktadır. Bu noktada kentler diplomasisi, kentlerin ve dünyanın sürdürülebilirliğini sağlama hedefiyle, devletler arası diplomasiyle tamamlayıcı bir rol üstlenmektedir.

Bu süreçte kent yöneticilerinin, klasik idari rollerinin ötesine geçerek birer diplomat gibi hareket etmeleri giderek daha büyük bir zorunluluk hâline gelmektedir. Zira yerel ve bölgesel yönetimlerin etkin katılımı olmaksızın küresel kalkınma hedeflerine ulaşmak mümkün görünmemektedir. Birçok yapısal sorunun çözümüne yerelden başlamak, hem daha hızlı hem de daha kapsayıcı sonuçlar üretme potansiyeline sahiptir. Bu durum, kentler diplomasisinin neden stratejik bir önem taşıdığını açık biçimde ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, değişime uyum sağlayabilen, uluslararası ağlara entegre olabilen ve çok düzeyli yönetim mekanizmalarını etkin biçimde kullanabilen kentler, uluslararası toplumda daha güçlü ve etkili aktörler hâline gelecektir. Kentler diplomasisi ise kentlerin canlılığını artıran, kentsel sorunlara çözüm üreten ve şehirler arasında güvene dayalı ilişkiler geliştiren bir araç olarak, günümüzde her zamankinden daha merkezi bir konuma yerleşmektedir.

YEREL DIPLOMASI

Klasik diplomasi, egemen aktörler – başta devletler – arasındaki ilişkileri tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Bu çerçevede dışişleri bakanlıkları, büyükelçilikler ve konsolosluklar, merkezi düzeyde belirlenmiş dış politika hedefleri doğrultusunda diplomatik faaliyetleri yürütür. Ancak son yıllarda, küresel sistemde yaşanan dönüşümle birlikte, bu geleneksel diplomasi anlayışını tamamlayan ve giderek önemi artan yeni bir diplomasi türü ortaya çıkmıştır: Yerel Diplomasi.

Bu çalışmada kentler diplomasisine geçmeden önce yerel diplomasi kavramının ele alınmasının gerekli olduğu düşünmekteyiz. Zira günümüzde dünya nüfusunun yarısından fazlası kentlerde yaşamaktadır ve bu oran artmaya devam etmektedir. Bu durum; çoğulculuk, demokrasi, katılımcılık ve yönetim gibi kavramların pratikte daha görünür ve işlevsel hâle gelmesini sağlamaktadır. Özellikle 2030'lu yıllarda dünya nüfusunun yaklaşık %60'ının, 2050'lerde ise %75'inin kentlerde yaşayacağı öngörüsü, kentlerin küresel sistemdeki rolünü daha da kritik bir noktaya taşımaktadır.

Kentsel nüfusun artışıyla birlikte, dünyanın farklı bölgelerindeki şehirlerde benzer sorunlar ortaya çıkmaya başlamıştır. İklim değişikliği, göç, altyapı yetersizlikleri, sosyal eşitsizlikler ve ekonomik kırılganlıklar, kent yönetimlerini ortak çözüm yolları aramaya yöneltmiştir. Bu süreç, kentlerin etkisinin yalnızca ulusal sınırlar içinde değil, uluslararası düzeyde de hissedilmesine neden olmuştur. Böylece kentler, uluslararası ilişkiler sisteminde giderek daha belirgin aktörler hâline gelmiştir.

Uluslararası düzeyde birbirleriyle etkileşim içine giren kentler arasında gelişen ikili ve çok taraflı ilişkiler, yeni ve özgün bir diplomasi alanı yaratmıştır. Yerel diplomasi, tam da bu noktada ortaya çıkmakta ve dikkat çekici bir işlev üstlenmektedir. Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler (UCLG), yerel diplomasiyi; yerel yönetimlerin ve onların kurumlarının, şehirler arası pratik iş birliği mekanizmaları aracılığıyla, çatışma ve savaş ortamlarında ya da sonrasında barış, demokrasi ve refahın tesis edilmesine katkı sunan bir araç olarak tanımlamaktadır.

Bu çerçevede yerel diplomasi, ortak bir tanımla şu şekilde ifade edilebilir:

Yerel diplomasi; vatandaşların barış, demokrasi ve refah içerisinde birlikte yaşayabildikleri istikrarlı bir çevre oluşturmak amacıyla, yerel yönetimlerin ve onların kurumlarının sosyal bütünleşmeyi desteklemek, ihtilafları önlemek, çözmek ve ihtilaf sonrası yeniden inşa süreçlerine katkı sunmak için kullandıkları bir araçtır.

Bununla birlikte yerel diplomasının hâlen gelişmekte olan bir kavram olduğu da göz ardı edilmemelidir. Örneğin Hollanda Uluslararası İlişkiler Enstitüsü, yerel diplomasiyi dört farklı boyutta ele almakta; bu boyutlardan biri doğrudan çatışma ve barış süreçlerine odaklanırken, diğerleri kültürel ve ticari ilişkiler gibi alanlara gönderme yapmaktadır. Buna karşın UCLG bünyesinde faaliyet gösteren Kalkınma İşbirliği ve Kent Diplomasisi Komitesi, yerel diplomasının kavramsal çerçevesini daha dar bir odakla ele almakta; ihtilafların önlenmesi, azaltılması ve ihtilaf sonrası dönemde yerelin yeniden inşasını temel öncelikler olarak belirlemektedir.

UCLG bu yaklaşımı benimseyen tek yapı değildir. Küresel Forum da yerel otoriteleri özellikle çatışma ve çatışma sonrası süreçlerde kilit aktörler olarak görmekte ve yerel diplomasiyi, uluslararası ilişkilerin yönetiminde bir tür adem-i merkezileşme süreci olarak tanımlamaktadır. Benzer şekilde Kanada Belediyeleri Federasyonu, kavramı açıkça bu isimle tanımlamasa da, yerel yönetimlere barış ve ihtilaf alanlarında uluslararası bir rol atfetmektedir.

Yerel diplomasi faaliyetlerinin, devlet diplomasisinin yerine geçmesi değil; onu tamamlayıcı nitelikte olması beklenmektedir. Farklı seviyelerde ve farklı kurallar çerçevesinde işleyen bu faaliyetler, devletlerin diplomatik kapasitesini destekleyen ve güçlendiren bir işlev üstlenmektedir. Dünya bir yandan hızla küreselleşirken, diğer yandan eş zamanlı olarak kentleşme ve yerelleşme süreçlerini deneyimlemektedir.

Hükümetlerin desantralizasyona artan ölçüde önem vermesi, küreselleşme ve kentleşme eğilimlerinin güçlenmesi ve küresel vatandaşlık bilincinin yaygınlaşması, küresel ağlarda yeni aktörlere duyulan ihtiyacı artırmıştır. Yerel yönetimlere yüklenen anlamın genişlemesi ve faaliyet alanlarının çeşitlenmesi, onları küresel ölçekte daha güçlü aktörler hâline getirmiştir. İyi yönetişimin kalkınmanın ön koşulu olarak kabul edilmesi, yerel yönetim mekanizmalarını güçlendirmiş; yerel kalkınmanın artık küresel ilişkilerden bağımsız düşünölemeyeceğı gerçeğı, yerel yönetimleri küresel süreçlerde girişimci, paydaş ve temsil edici aktörler konumuna taşımıştır.

Günümüz sıklıkla “kentsel çağ” olarak adlandırılmaktadır. Bu dönüşüm, yönetim anlayışlarına da yansımış; yönetimlerde ağırlık merkezi giderek merkezi yapılardan yerel yönetimlere doğru kaymıştır. Devlet diplomasisi temel olarak politik sorunların çözümünü hedeflerken, yerel diplomasi öncelikle vatandaşların doğrudan faydasını gözetmektedir. Bu bağlamda yerel yönetimler, vatandaşlar ile ulusal hükümetler arasında dengeleyici ve tamamlayıcı bir rol üstlenmektedir.

Sonuç olarak, yerel diplomasinin İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmış olmakla birlikte, özellikle Türkiye’de yeterince tanınmayan ve sınırlı sayıda çalışmaya konu edilen bir alan olduğu görölmektedir. Ancak 1990 sonrası dönemde yeni belediyecilik anlayışının gelişmesiyle birlikte, şehirlerin uluslararası aktörlere dönüşmeye başladığı dikkat çekmektedir. Hatta bazı nitelikli şehirler, geleneksel sınırlarını aşarak küresel ölçekte yeni misyonlar ve roller üstlenme yoluna gitmiştir.

Çatışma bölgelerinde çalışmanın zorluğu tartışmasızdır; ancak yerel yönetimlerin bu alanda kullandıkları araçlar yeni değildir. Kardeş şehir programları, teknik yardım faaliyetleri, kapasite geliştirme çalışmaları, sivil toplumla iş birliğı, farkındalık artırma faaliyetleri, savunuculuk ve uluslararası dayanışma girişimleri, yerel diplomasinin temel enstrümanları arasında yer almaktadır.

Yerel diplomasi, kentlerin küresel ortaklık ağlarını geliştirmesi, küresel kimliklerini inşa etmesi ve sundukları hizmetlerin uluslararası düzeyde tanıtılması açısından büyük önem taşımaktadır. Kurulan dostluklar, oluşturulan ağlar ve geliştirilen iş birlikleri, bir kentin ya da kurumun küresel ölçekte öncü ve lider bir konum elde etmesine ve bu konumu sürdürebilmesine katkı sağlamaktadır. Klasik diplomasinin uluslararası ihtilafların çözümündeki merkezi rolü devam edecek olmakla birlikte, yerel diplomasinin özellikle kültürel, sosyal ve kısmen ekonomik alanlarda daha yaygın ve etkili biçimde kullanılacağı öngörülmektedir.

KENTLER DIPLOMASİSİ

Diplomasi, insanlık tarihi kadar eski bir araç olup, yüzyıllar boyunca uluslararası ilişkilerin yürütülmesinde merkezi bir rol üstlenmiştir. Zaman içerisinde diplomatik faaliyetlerin kapsamı ve aktörleri genişlemiş; özellikle küreselleşme süreciyle birlikte diplomasi, yalnızca devletlerin tekelinde olan bir alan olmaktan çıkmıştır. Ekonomik, siyasi, sosyal ve kültürel alanlarda ortak değerlerin ulusal sınırları aşarak küresel ölçekte yayılması, iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmelerle birleşmiş ve diplomatik pratiğin dönüşümünü hızlandırmıştır.

Günümüzde uluslararası sistemde devletler hâlen temel aktörler olmayı sürdürmekle birlikte; uluslararası kuruluşlar, yerel yönetimler, şirketler, sivil toplum kuruluşları, medya, akademi ve bireyler de diplomatik sürecin ayrılmaz parçaları haline gelmiştir. Bu durum, geleneksel diplomasi anlayışını zayıflatmış ancak tamamen ortadan kaldırmamıştır. Aksine, çok aktörlü ve çok düzeyli bir diplomatik ortam ortaya çıkmıştır. Devlet ve kentsel aktörler artık iki ayrı diplomatik evrenin değil, yerel, ulusal ve uluslararası düzeylerin iç içe geçtiği karmaşık bir diplomatik ağın parçalarıdır.

Bu çok düzeyli yapı içerisinde diplomatik faaliyetler, sıfır toplamalı bir pazarlık sürecinden ziyade, birbirini tamamlayıcı ve destekleyici nitelik kazanmıştır. Ulusal diplomasinin bazı alanlarda yetersiz kaldığı noktada, onu ikame etmeyen ancak tamamlayan yeni bir diplomasi türü ortaya çıkmıştır: Kentler Diplomasisi (Cities' Diplomacy). Kentler diplomasisi, devletlerin dış politika yetkilerini devralmak yerine, ulusal politikalarla uyumlu biçimde yerel düzeyde uluslararası işbirliğini güçlendirmeyi amaçlar.

Küreselleşen dünyada kentler, ekonomik büyümenin, yeniliğin, kültürel etkileşimin ve sosyal dönüşümün merkezleri haline gelmiştir. Aynı zamanda çevre kirliliği, iklim değişikliği, afet yönetimi, ulaşım, konut, sağlık, eğitim ve sosyal politika gibi karmaşık sorunlar giderek kent ölçeğinde yoğunlaşmıştır. Bu sorunların çoğu yalnızca bir kenti değil, birden fazla yerel yönetimi ve hatta farklı ülkeleri ilgilendirmektedir. Bu durum, kentler arasında uluslararası işbirliğini bir tercih olmaktan çıkarıp zorunluluk haline getirmiştir.

Kentler diplomasisi, farklı ülkelerdeki kentlerin temsilcileri aracılığıyla doğrudan ilişki ve iletişim kurmasını öngörür. Bu çerçevede bir kentin kendi deneyimlerini başka bir kente aktarması, ortak projeler geliştirmesi ve karşılıklı öğrenme süreçleri oluşturması hedeflenir. Birleşik Kentler ve Yerel Yönetimler Birliği (UCLG), kentler diplomasisini; yerel yönetimlerin ve birliklerinin, insanların barış, demokrasi ve refah içinde birlikte yaşayabilecekleri bir ortam oluşturmak amacıyla sosyal bütünleşmeyi sağlamada, çatışmaları önlemede ve çatışma sonrası süreçlerde kullandıkları bir araç olarak tanımlamaktadır. Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi de benzer şekilde kentler diplomasisini, sürdürülebilir barış ve demokratik istikrarın yerelden inşa edilmesine katkı sunan bir mekanizma olarak ele almaktadır.

Genel algının aksine kentler diplomasisi yalnızca belediyelerle sınırlı değildir. Kent; yerel yönetimlerin yanı sıra sivil toplum kuruluşlarını, özel sektörü, akademiye, kanaat önderlerini ve kentte yaşayan vatandaşları kapsayan çok aktörlü bir yapıdır. Bu bağlamda kent diplomasisi, yerelde ortaya çıkan sorunların çözümünde bu aktörlerin tamamıyla kurulan ilişkiler ağı olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle literatürde kavram, “belediye diplomasisi”, “vatandaş diplomasisi” veya “kentten kente diplomasi” gibi farklı adlandırmalarla da ifade edilmektedir.

Devlet diplomasisi esas olarak ulusal çıkarları ve politik sorunları devletler düzeyinde çözmeyi hedeflerken; kentler diplomasisi, doğrudan kentlilerin ve vatandaşların faydasını önceleyen bir yaklaşıma sahiptir. Kent yöneticileri bu süreçte, bir yandan merkezi yönetimle uyumlu hareket ederken diğer yandan yerel ihtiyaçları uluslararası platformlara taşıyan dengeleyici aktörler olarak öne çıkar. Kentler diplomasisi, klasik diplomasinin zaaflarını gidermeyi; aşağıdan yukarıya doğru işleyen işbirliği ve diyalog kanallarıyla uluslararası ilişkileri daha kapsayıcı ve sürdürülebilir hale getirmeyi amaçlar.

Sonuç olarak kentler diplomasisi, uluslararası sistemde güç dengesine dayalı geleneksel çerçevenin ötesine geçerek, yerel aktörleri değişimin öncüleri olarak konumlandırmaktadır. Kültürel değerlerin ve yerel ihtiyaçların küresel imkânlarla dengelenmesini hedefleyen bu yaklaşım, kentleri uluslararası ilişkilerin edilgen nesneleri olmaktan çıkarıp, aktif ve etkili özneleri haline getirmektedir.

NEDEN KENTLER DİPLOMASİSİ?

Klasik diplomasi anlayışı, uzun yıllar boyunca uluslararası ilişkileri büyük ölçüde ulus-devletler ve onların merkezi dış politika aygıtları üzerinden açıklamıştır. Devlet egemenliği, sınırlar ve merkezi karar alma mekanizmaları bu yaklaşımın temel referans noktalarını oluşturmuştur. Ancak küreselleşme süreci, çok düzeyli yönetim yapılarının yaygınlaşması ve sınır-ötesi etkileşimlerin yoğunlaşması, uluslararası sistemin bu tek katmanlı yapısını giderek aşındırmıştır. Bu dönüşüm süreci, uluslararası ilişkiler alanında yeni aktörlerin ortaya çıkmasına yol açmış; özellikle ekonomik, demografik ve kültürel yoğunluk merkezleri olan kentler, küresel siyasetin görünür ve etkili unsurları hâline gelmiştir.

Kent diplomasisi, tam da bu yapısal dönüşümün içinden doğan ve kentleri uluslararası ilişkilerin pasif uygulayıcıları olmaktan çıkararak, aktif ve stratejik öznelerle dönüştüren bir kavramsal çerçeve sunmaktadır. Son yıllarda literatürde “city diplomacy” başlığı altında yürütülen çalışmalar; kentlerin küresel yönetim süreçlerindeki artan rolünü, kentsel dış ilişkilerin çeşitlenmesini ve kentler arası ağların kurumsallaşmasını ayrıntılı biçimde ele almaktadır. Bu çalışmalar, kent diplomasisinin paradiplomasi ve kamu diplomasisiyle kesişen; ancak yerellik, kamusalılık ve kent ölçeğinde yoğunlaşan somut sorunlar üzerinden şekillenen özgün bir alan olduğunu ortaya koymaktadır.

Özellikle küresel kentler üzerine yapılan analizler, kentlerin yalnızca ulusal dış politikanın yerel uzantıları olmadığını; aksine, kendi önceliklerini belirleyen, stratejik gündemler üreten ve uluslararası alanda müzakere yürütebilen aktörler hâline geldiklerini göstermektedir. Bu bağlamda kent diplomasisi, kent yönetimlerinin ulus-devletlerin “arka kapısı”ndan dış politikaya sızması olarak değil; küresel ölçekte ortaya çıkan sorunların çözümünde yerel bilgi, deneyim ve kapasitenin doğrudan sürece dâhil edilmesini sağlayan tamamlayıcı bir diplomasi türü olarak değerlendirilmelidir.

Çok düzeyli yönetim (multi-level governance) yaklaşımları, uluslararası anlaşmaların ve küresel politika hedeflerinin hayata geçirilmesinde yerel aktörlerin vazgeçilmez rolünü açık biçimde ortaya koymaktadır. Bu çerçevede kent diplomasisi, küresel normların ve hedeflerin yerel düzeyde uygulanabilir hâle gelmesini sağlayan bir ara mekanizma işlevi görmektedir. Kentler, bir yandan küresel gündemlerin uygulama alanı olurken, diğer yandan bu gündemlerin yeniden şekillenmesine katkı sunan aktörler olarak konumlanmaktadır.

Kentlerin diplomasi alanına bu denli güçlü biçimde dâhil olmasının arkasında en az üç temel dinamik bulunmaktadır. Birincisi, dünya nüfusunun giderek artan bir bölümünün kentlerde yaşaması ve ekonomik faaliyetlerin büyük ölçüde kentsel mekânda yoğunlaşmasıdır. Bu durum, kalkınma, istihdam, sosyal uyum ve altyapı gibi alanlarda kentleri hem risklerin hem de fırsatların merkezine yerleştirmiştir. İkincisi, küresel değer zincirlerinin ve finansal ağların yeniden ölçeklenmesiyle birlikte belirli kentlerin dünya ekonomisinde stratejik düğüm noktalarına dönüşmesidir. Bu kentler, yalnızca ulusal ekonomilerin taşıyıcıları değil, aynı zamanda küresel sermaye, bilgi ve inovasyon akışlarının kilit merkezleri hâline gelmiştir.

Üçüncü ve belki de en belirleyici dinamik ise iklim değişikliği, göç, salgın hastalıklar, güvenlik tehditleri ve teknolojik dönüşüm gibi küresel sorunların en somut ve yoğun biçimde kent ölçeğinde yaşanmasıdır. İklim krizinin etkileri; sıcak hava dalgaları, su kıtlığı, sel ve taşkınlar, hava kirliliği ve altyapı kırılganlıkları şeklinde öncelikle kentlerde hissedilmekte; bu sorunlara yönelik uyum (adaptasyon) ve azaltım (mitigasyon) politikalarının önemli bir bölümü de kentsel düzeyde tasarlanmakta ve uygulanmaktadır. Bu nedenle kent diplomasisi, küresel sorunların müzakere edildiği soyut düzey ile bu sorunların gündelik yaşamda somutlaştığı alan arasında kurulan kritik bir köprü işlevi görmektedir.

Sonuç olarak kent diplomasisi, yalnızca diplomatik aktörlerin sayısındaki niceliksel bir artışı değil; barış, kalkınma, adalet ve sürdürülebilirlik gibi normatif hedeflerin mekânsal ve ölçeksel olarak yeniden tanımlanmasını ifade etmektedir. Kentler bu çerçevede, uluslararası arenada yalnızca ekonomik rekabetin değil; iklim eylemi, sosyal kapsayıcılık, kültürel etkileşim ve hak temelli politikaların da taşıyıcısı hâline gelmektedir. Kent diplomasisi, küresel yönetişimin geleceğinde yerel olanın stratejik önemini görünür kılan ve bu önemi kurumsal bir çerçeveye oturtan temel araçlardan biri olarak öne çıkmaktadır.

KENTLER DİPLOMASİSİNİN EKONOMİK BOYUTU ● ● ●

Küreselleşme süreci, dünya ekonomisinin örgütlenme biçimini köklü biçimde dönüştürmüştür; üretim, ticaret, finans ve bilgi akışları büyük ölçüde ulusal sınırlar yerine belirli kentler etrafında yeniden ölçeklenmiştir. Küresel kentler ve dünya kenti literatürü, bu dönüşümü kavramsallaştırırken, kentlerin artık yalnızca ulusal ekonomilerin “alt birimleri” değil; küresel ekonomik sistemin başat mekânsal düğüm noktaları hâline geldiğini ortaya koymaktadır. Sermaye, emek, teknoloji ve inovasyonun yoğunlaştığı bu kentsel merkezler, küresel rekabetin ve işbirliğinin fiili sahnesi hâline gelmiştir.

Bu bağlamda kent diplomasisinin ekonomik boyutu, dar anlamda yatırım çekme ve rekabet edebilirlik arayışlarını; geniş anlamda ise kentlerin küresel değer zincirlerine nasıl eklemlendiğini, sermaye, bilgi ve işgücü akışlarını hangi araçlarla yönettiğini ve bu süreçleri yerel kalkınma hedefleriyle nasıl uyumlu hâle getirdiğini kapsamaktadır. Günümüzde kent yönetimleri, yalnızca ulusal ekonomik politikaların uygulayıcısı değil; doğrudan yabancı yatırımcılarla temas kuran, uluslararası finans kuruluşlarıyla müzakere yürüten ve küresel ekonomik ağlara erişim sağlayan aktif aktörler hâline gelmiştir.

Bu doğrultuda kentler, doğrudan yabancı yatırımı cezbetmek, nitelikli işgücünü çekmek, inovasyon ve Ar-Ge ekosistemlerini güçlendirmek amacıyla uluslararası aktörlerle doğrudan ilişki kurma eğilimlerini artırmaktadır. Bu amaçla kullanılan başlıca araçlar arasında;

- Kardeş şehir anlaşmaları ve dostluk protokolleri,
- Ticaret ve yatırım odaklı işbirliği anlaşmaları,
- Sanayi ve teknoloji bölgeleri arasında kurulan tematik ağlar,
- Lojistik, liman ve ulaştırma merkezleri üzerinden geliştirilen ortak girişimler yer almaktadır.

Bu araçlar, kent diplomasisinin ekonomik görünümünü oluşturmakla kalmamakta; aynı zamanda kentsel ölçekte kalkınma stratejilerinin uluslararasılaştırılmasına hizmet etmektedir. Ancak kent diplomasisinin ekonomik boyutu yalnızca “rekabet”, “yarış” ya da “yatırım çekme” söylemleri üzerinden okunmamalıdır. Aksine kent diplomasisi, yerel ekonomik aktörlerin küresel ağlara erişimini kolaylaştıran, öğrenme süreçlerini hızlandıran ve yenilik kapasitesini artıran bir ortaklaşma ve eşgüdüm zemini de yaratmaktadır. KOBİ’ler, kooperatifler, start-up’lar, teknoparklar, üniversiteler, meslek odaları ve sivil toplum kuruluşları gibi aktörler; kent diplomasisi sayesinde uluslararası projelere dâhil olabilmekte, iyi uygulama örneklerini paylaşabilmekte ve sınır-ötesi işbirlikleri geliştirebilmektedir.

Kentler arası bilgi paylaşımı, politika transferi ve ortak projeler; istihdam, mesleki eğitim, dijital dönüşüm, yaratıcı endüstriler ve turizm gibi alanlarda yerel kalkınma stratejilerine küresel bir boyut kazandırmaktadır. Bu süreçte kentler, yalnızca ekonomik çıktılar üreten mekânlar değil; aynı zamanda bilgi, deneyim ve yeniliğin dolaşıma girdiği öğrenen organizmalar olarak öne çıkmaktadır.

Bu noktada kent ağlarının rolü kritik bir önem kazanmaktadır. Avrupa ölçeğinde EUROCITIES, küresel ölçekte Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler (UCLG), C40 Cities, ICLEI ve benzeri ağlar; kentlerin hem Avrupa Birliği politikalarına hem de küresel iklim, kentleşme ve sürdürülebilir kalkınma gündemlerine doğrudan etki edebilmelerini mümkün kılmaktadır. Bu ağlar, kent diplomasisinin ekonomik, çevresel ve sosyal boyutlarını birbirine bağlayan çok aktörlü platformlar olarak işlev görmekte; kentlerin ulusal hükümetler aracılığıyla erişmekte zorlandıkları fonlara, bilgi ağlarına ve politika süreçlerine doğrudan katılımını sağlamaktadır.

Ekonomik boyutun bir diğer önemli unsuru ise kent markalaşması ve kentlerin “yumuşak güç” kapasitesidir. Kentler, uluslararası yatırımcılar, öğrenciler, turistler ve yaratıcı profesyoneller için cazip bir hedef hâline gelmek amacıyla; kültürel miraslarını, yaşam kalitesi göstergelerini, inovasyon ortamlarını ve yeşil dönüşüm politikalarını bütüncül kent markası stratejileri çerçevesinde sunmaktadır. Kent diplomasisi bu noktada, marka yönetimi ile dış politika pratiklerini bir araya getiren işlevsel bir araç hâline gelmektedir. Uluslararası fuarlar, kültürel etkinlikler, mega spor organizasyonları ve festivaller, hem ekonomik çekim gücünü artırmakta hem de kentin küresel görünürlüğünü pekiştirmektedir.

Son olarak yeşil ve döngüsel ekonomi, adil dönüşüm (just transition), düşük karbonlu altyapı yatırımları ve sürdürülebilir finans gibi alanlar, kent diplomasisinin ekonomik boyutuna yeni ve stratejik bir içerik kazandırmaktadır. Kentler, iklim dostu yatırımlar için doğrudan uluslararası finans kuruluşlarına, iklim fonlarına ve Avrupa Birliği programlarına başvurabilmekte; bu sayede ulusal hükümetlerin ötesine geçen finansal ve teknik işbirliği kanalları geliştirebilmektedir. Bu durum, kentleri yalnızca ekonomik büyümenin motoru olarak değil; aynı zamanda sürdürülebilir kalkınmanın test edildiği ve ölçeklendirildiği laboratuvarlar olarak konumlandırmaktadır.

Sosyal-kültürel boyutun bir diğer önemli eksenini göç ve çeşitlilik oluşturur. Özellikle büyük kentler, uluslararası göç hareketlerinin başlıca hedefi haline gelmiş; bu durum entegrasyon, ayrımcılıkla mücadele, sosyal hizmetlerin sunumu, konut, eğitim ve sağlık gibi alanlarda çok katmanlı yönetim sorunlarını beraberinde getirmiştir. Bu noktada kent diplomasisi, göç alan kentler arasında deneyim paylaşımını mümkün kılan, iyi uygulama örneklerini dolaşıma sokan ve uluslararası kuruluşlarla ortak projeler geliştirilmesine zemin hazırlayan bir mekanizma olarak işlev görmektedir. Göçmen dostu kent politikaları, kapsayıcı kentsel mekân tasarımı, nefret söylemiyle mücadele ve kültürlerarası diyalog gibi temalar, kentlerin uluslararası işbirliği gündeminde giderek daha merkezi bir yer edinmektedir.

Kültürel mirasın korunması ve yeniden işlevlendirilmesi de kent diplomasisinin sosyal ve kültürel boyutunda kilit bir rol oynar. Tarihi çarşılar, anıtlar, müzeler, meydanlar ve dini yapılar yalnızca yerel kimliğin taşıyıcıları değil, aynı zamanda kentlerin uluslararası alanda kendilerini temsil ettikleri sembolik mekânlardır. Kentler, kültürel miras projelerini UNESCO, bölgesel kalkınma bankaları, uluslararası vakıflar ve şehir ağlarıyla işbirliği içinde geliştirerek hem finansman hem de uzmanlık desteği elde etmektedir. Bu süreçte kent diplomasisi, kültürel mirasın korunması ile ekonomik canlanma, turizm ve yerel istihdam yaratma hedeflerini bir araya getiren çok boyutlu bir araç haline gelir.

Sosyal ve kültürel boyut, aynı zamanda kentlerin barış inşası ve çatışma sonrası dönemlerde üstlendiği rollerle de yakından ilişkilidir. Birleşmiş Milletler'in "Barış Elçisi Kentler" gibi girişimleri, kentlerin barış kültürünü yayma, ayrımcılıkla mücadele etme ve kültürlerarası diyalogu güçlendirme kapasitelerini uluslararası düzeyde görünür kılmayı amaçlamaktadır. Bu tür girişimler, kent diplomasisini yalnızca ekonomik ve teknik işbirliğiyle sınırlı olmayan; insan hakları, barış ve normatif değerler üzerinden şekillenen bir diplomasi pratiği olarak konumlandırmaktadır.

Sonuç olarak kent diplomasisinin sosyal ve kültürel boyutu, kentleri yalnızca "yatırım ve rekabet alanları" olarak değil; yaşanabilirlik, aidiyet ve anlam üretimi üzerinden uluslararası sistemde konumlandırmaktadır. Kentler bu boyut sayesinde, bir yandan kendi sakinlerinin refahını artırmaya yönelik kapsayıcı politikalar geliştirirken, diğer yandan uluslararası düzeyde daha dengeli, çoğulcu ve kültürel açıdan zengin bir etkileşim zemininin oluşmasına katkı sunmaktadır.

KENTLER DİPLOMASİSİNİN SOSYAL VE KÜLTÜREL BOYUTU

Kent diplomasisinin ekonomik yönü kadar, hatta kimi bağlamlarda ondan daha belirleyici olan bir diğer boyutu sosyal ve kültürel alandır. Klasik diplomasi anlayışı uzun süre devletler arası resmî ilişkilerle sınırlı görülmüş olsa da, çağdaş diplomasi literatürü diplomasiyi “farklı aktörler arasında çıkar, değer ve anlam üretimi süreci” olarak tanımlamaktadır. Bu genişletilmiş perspektif içinde kentler, yalnızca uygulayıcı değil, aynı zamanda anlam üreten ve norm taşıyan diplomatik aktörler olarak öne çıkmaktadır.

Kentler; farklı sınıfların, etnik kökenlerin, dillerin, inançların ve yaşam tarzlarının iç içe geçtiği, yoğun çeşitlilik barındıran mekânlardır. Bu nedenle toplumsal uyum, sosyal adalet, kültürel ifade özgürlüğü ve gündelik yaşam kalitesi gibi konular, ulusal politikalardan ziyade kent ölçeğinde somutlaşmakta ve yönetilmektedir. Kent diplomasisinin sosyal ve kültürel boyutu tam da bu noktada, kentlerin yaşanmış deneyimlerini uluslararası etkileşim alanına taşıyan bir diplomasi biçimi olarak ortaya çıkar.

Bu bağlamda kent diplomasisi, Joseph Nye’in (2004) ortaya koyduğu yumuşak güç kavramıyla doğrudan ilişkilidir. Yumuşak güç, zorlama veya maddi teşvikten ziyade, kültür, değerler ve meşruiyet üzerinden etki yaratma kapasitesini ifade eder. Kentler; kültür-sanat festivalleri, edebiyat günleri, tasarım ve yaratıcı endüstriler etkinlikleri, spor organizasyonları ve kamusal kültürel pratikler aracılığıyla bu yumuşak güç kapasitesini görünür kılar. Literatürde kent diplomasisi ile yumuşak güç arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar, kentlerin bu tür kültürel araçlar sayesinde uluslararası alanda hem görünürlüklerini hem de sembolik etkilerini artırdıklarını vurgulamaktadır.

Sosyal-kültürel boyutun bir diğer önemli eksenini göç ve çeşitliliklerdir. Özellikle büyük kentler, uluslararası göç hareketlerinin başlıca hedefi haline gelmiş; bu durum entegrasyon, ayrımcılıkla mücadele, sosyal hizmetlerin sunumu, konut, eğitim ve sağlık gibi alanlarda çok katmanlı yönetim sorunlarını beraberinde getirmiştir. Bu noktada kent diplomasisi, göç alan kentler arasında deneyim paylaşımını mümkün kılan, iyi uygulama örneklerini dolaşıma sokan ve uluslararası kuruluşlarla ortak projeler geliştirilmesine zemin hazırlayan bir mekanizma olarak işlev görmektedir. Göçmen dostu kent politikaları, kapsayıcı kentsel mekân tasarımı, nefret söylemiyle mücadele ve kültürlerarası diyalog gibi temalar, kentlerin uluslararası işbirliği gündeminde giderek daha merkezi bir yer edinmektedir.

Kültürel mirasın korunması ve yeniden işlevlendirilmesi de kent diplomasisinin sosyal ve kültürel boyutunda kilit bir rol oynar. Tarihi çarşılar, anıtlar, müzeler, meydanlar ve dini yapılar yalnızca yerel kimliğin taşıyıcıları değil, aynı zamanda kentlerin uluslararası alanda kendilerini temsil ettikleri sembolik mekânlardır. Kentler, kültürel miras projelerini UNESCO, bölgesel kalkınma bankaları, uluslararası vakıflar ve şehir ağlarıyla işbirliği içinde geliştirerek hem finansman hem de uzmanlık desteği elde etmektedir. Bu süreçte kent diplomasisi, kültürel mirasın korunması ile ekonomik canlanma, turizm ve yerel istihdam yaratma hedeflerini bir araya getiren çok boyutlu bir araç haline gelir.

Sosyal ve kültürel boyut, aynı zamanda kentlerin barış inşası ve çatışma sonrası dönemlerde üstlendiği rollerle de yakından ilişkilidir. Birleşmiş Milletler'in "Barış Elçisi Kentler" gibi girişimleri, kentlerin barış kültürünü yayma, ayrımcılıkla mücadele etme ve kültürlerarası diyalogu güçlendirme kapasitelerini uluslararası düzeyde görünür kılmayı amaçlamaktadır. Bu tür girişimler, kent diplomasisini yalnızca ekonomik ve teknik işbirliğiyle sınırlı olmayan; insan hakları, barış ve normatif değerler üzerinden şekillenen bir diplomasi pratiği olarak konumlandırmaktadır.

Sonuç olarak kent diplomasisinin sosyal ve kültürel boyutu, kentleri yalnızca “yatırım ve rekabet alanları” olarak değil; yaşanabilirlik, aidiyet ve anlam üretimi üzerinden uluslararası sistemde konumlandırmaktadır. Kentler bu boyut sayesinde, bir yandan kendi sakinlerinin refahını artırmaya yönelik kapsayıcı politikalar geliştirirken, diğer yandan uluslararası düzeyde daha dengeli, çoğulcu ve kültürel açıdan zengin bir etkileşim zemininin oluşmasına katkı sunmaktadır.

» KENTLER DİPLOMASİSİNİN ÇEVRESEL VE İKLİMSEL BOYUTU

İklim değişikliği ve küresel çevre krizi, günümüzde kentlerin karşı karşıya olduğu en kritik, karmaşık ve çok katmanlı meydan okumalardan biridir. Küresel sera gazı emisyonlarının önemli bir bölümü doğrudan veya dolaylı olarak kentsel alanlarda üretilmekte; enerji tüketimi, ulaşım sistemleri, binalar, sanayi faaliyetleri, atık yönetimi ve arazi kullanımı gibi alanlarda alınan kararlar, küresel iklim rejiminin seyrini belirlemektedir. Buna paralel olarak sıcak hava dalgaları, sel ve taşkınlar, deniz seviyesinin yükselmesi, su kıtlığı ve kuraklık gibi iklim kaynaklı riskler en yoğun ve yıkıcı biçimde kentlerde hissedilmekte; bu durum kentleri hem iklim krizinin merkezî mağdurları hem de kritik müdahale alanları hâline getirmektedir.

Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli’nin (IPCC) son değerlendirme raporları, kentleri iklim değişikliğinin etkilerine en açık mekânlar olarak tanımlarken, aynı zamanda iklim uyumu, afet risk azaltımı ve dirençlilik (resilience) politikalarının en yüksek etki potansiyeline sahip olduğu ölçek olarak vurgulamaktadır. IPCC, özellikle yerel düzeyde geliştirilen uyum stratejilerinin ve bütüncül kentsel planlama yaklaşımlarının, küresel iklim hedeflerine ulaşmada belirleyici olduğunu ortaya koymaktadır. Benzer biçimde OECD ve diğer uluslararası kuruluşlar, çok düzeyli yönetim (multi-level governance) literatürü çerçevesinde, ulusal iklim hedeflerinin sahada uygulanabilirliğinin büyük ölçüde yerel yönetimlerin kapasitesi, kaynakları ve uluslararası bağlantılarıyla ilişkili olduğunu belirtmektedir.

Bu noktada kent diplomasisinin çevresel ve iklimsel boyutu, kentlerin iklim eylemindeki rollerini ulusal sınırların ötesine taşıyan ve onları uluslararası çevre yönetişiminin aktif aktörleri hâline getiren bir çerçeve sunar. Kent diplomasisi, çevre ve iklim alanında yalnızca teknik bilgi paylaşımını değil; aynı zamanda norm üretimini, savunuculuğu (advocacy) ve uluslararası gündem oluşturmaya da kapsayan bir diplomasi pratiği olarak şekillenmektedir. Acuto, Bulkeley ve Betsill gibi yazarların vurguladığı üzere, kentler bu süreçte “devletlerin uzantısı” olmaktan ziyade, kendi ajandaları, hedefleri ve ittifakları olan özerk aktörler olarak hareket etmektedir.

C40 Cities, ICLEI, UCLG ve Global Covenant of Mayors gibi küresel kent ağları, bu aktörleşme sürecinin somut örneklerini oluşturmaktadır. Bu ağlar, kentlerin emisyon azaltım ve iklim uyumu taahhütlerini görünür kılmalarına, ortak hedefler belirlemelerine ve iyi uygulama örneklerini paylaşmalarına olanak sağlamaktadır. Aynı zamanda bu platformlar, kentleri Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (UNFCCC) süreçlerine dolaylı biçimde dâhil ederek, kent diplomasisinin çevresel boyutunu küresel iklim müzakereleriyle ilişkilendirmektedir. Böylece kentler, resmî müzakere masasında yer almasalar dahi, normatif baskı ve örnek oluşturma yoluyla küresel iklim yönetişimini etkileme kapasitesi kazanmaktadır.

Çevresel ve iklimsel boyutun bir diğer kritik eksenini, su güvenliği ve iklim kaynaklı afet riskleridir. Su kıtlığı, kuraklık, sel ve taşkınlar, birçok kent için artık geçici çevresel sorunlar değil, varoluşsal güvenlik tehditleri hâline gelmiştir. Su temin sistemlerinin kırılganlığı, altyapı eksiklikleri, aşırı betonlaşma ve doğal ekosistemlerin tahribi, iklim kaynaklı risklerin etkisini daha da artırmaktadır. Bu bağlamda kent diplomasisi, su yönetimi, havza bazlı planlama, taşkın riskinin azaltılması, erken uyarı sistemleri ve iklim uyum stratejileri konularında kentler arası bilgi ve deneyim paylaşımını mümkün kılan bir araç olarak öne çıkmaktadır. Özellikle eşleştirme programları ve teknik işbirlikleri, iklim risklerine karşı daha kırılgan kentlerin, benzer deneyimler yaşamış diğer kentlerin bilgi birikiminden faydalanmasını sağlamaktadır.

Çevresel ve iklimsel boyut, kentsel planlama ve arazi kullanım politikalarıyla da doğrudan bağlantılıdır. Yoğun ama yürünebilir kent formları, toplu taşıma ve bisiklet altyapısına öncelik veren ulaşım sistemleri, enerji verimli binalar, yenilenebilir enerji entegrasyonu ve yeşil-mavi altyapı uygulamaları (parklar, yeşil koridorlar, dere yatakları ve kıyı ekosistemleri) hem sera gazı emisyonlarının azaltılması hem de iklim uyumu açısından kritik öneme sahiptir. Kent diplomasisi, bu planlama yaklaşımlarının uluslararası düzeyde dolaşıma girmesini, iyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılmasını ve iklim finansmanı kaynaklarına erişimin kolaylaştırılmasını sağlayan bir “öğrenme ve işbirliği alanı” oluşturmaktadır.

Son yıllarda adil geçiş (just transition) ve iklim adaleti kavramları da kent diplomasisinin çevresel gündeminde giderek daha merkezi bir yer edinmiştir. Enerji yoksulluğu, hava kirliliğinin düşük gelirli mahalleler üzerindeki orantısız etkileri ve iklim kaynaklı afetlerden en fazla etkilenen grupların genellikle en az kaynak ve temsil gücüne sahip olması, kentlerin iklim politikalarını sosyal adalet perspektifiyle yeniden düşünmelerini zorunlu kılmaktadır. Kent diplomasisi, dayanışma ağları, bilgi paylaşımı ve ortak savunuculuk yoluyla, bu adalet odaklı yaklaşımların küresel iklim rejimine yansımaya katkı sunabilecek önemli bir araçtır.

Bu çerçevede kent diplomasisinin çevresel ve iklimsel boyutu, ekonomik ve sosyal-kültürel boyutlardan bağımsız değildir; aksine onlarla iç içe geçmiş bütüncül bir yapı sergiler. Yeşil altyapı yatırımları yeni istihdam alanları yaratmakta; iklim uyum projeleri sosyal kapsayıcılık ve yoksullukla mücadele politikalarıyla kesişmekte; kültürel ve eğitsel faaliyetler ise iklim farkındalığını artırarak bireysel ve kolektif davranış değişikliklerine zemin hazırlamaktadır. Bu bütüncül perspektif sayesinde kentler, yalnızca iklim krizinin edilgen mağdurları değil, aynı zamanda küresel iklim yönetişiminin öncü ve dönüştürücü aktörleri hâline gelmektedir.

KENTLER ARASI İŞBİRLİĞİ SÜRECİ

Günümüzde kamu hizmetlerinin önemli bir bölümü yerel yönetimler tarafından yürütülmektedir. Ancak yerel yönetimlerin karşı karşıya kaldıkları sorunlar, çoğu zaman iki uçtan birine savrulmaktadır: Ya tek bir belediyenin kurumsal kapasitesi ve kaynaklarıyla başa çıkılamayacak kadar karmaşık ve büyük ölçeklidir ya da her belediyenin tek başına çözmeye çalışması hâlinde ciddi bir kaynak ve zaman israfına yol açacak kadar parçalıdır. Bu durum, yerel yönetimler arasında işbirliği ve koordinasyon ihtiyacını yapısal bir zorunluluk hâline getirmektedir.

Bu bağlamda belediyeler arasında metropol, bölgesel, ulusal ve uluslararası ölçeklerde işbirliği mekanizmalarının geliştirilmesi giderek artan bir önem kazanmıştır. Özellikle bilgi, uzmanlık ve teknik kapasite gerektiren; tekil uygulamalarla etkin sonuç alınamayan hizmet alanlarında (ulaşım, altyapı, çevre yönetimi, iklim uyumu, afet yönetimi, dijitalleşme gibi) ortak çalışma ve koordinasyon, yerel yönetimlerin sorun çözme kapasitesini önemli ölçüde artırmaktadır. Kentler arası işbirliği, bu yönüyle yalnızca idari bir tercih değil, rasyonel kaynak kullanımı ve yönetişim etkinliği açısından stratejik bir araçtır.

Küreselleşme süreci ve çok düzeyli yönetişim anlayışının yaygınlaşmasıyla birlikte, kentlerin ulusal sistem içindeki konumu da dönüşmektedir. Yönetimde ağırlığın merkezden yerel yönetimlere doğru kayması, bir yandan demokrasinin tabana yayılmasını sağlarken, diğer yandan yerel yönetimlerin yetki, sorumluluk ve görünürlük alanlarını genişletmektedir. Bu genişleme, yerel yönetimlerin faaliyet alanlarının yalnızca ulusal sınırlar içinde kalmadığını; uluslararası boyutlar kazandığını göstermektedir.

Çağımızın temel sorunlarının giderek daha karmaşık, çok aktörlü ve sınır aşan nitelik kazanması, kentler arası uluslararası işbirliğini kaçınılmaz hâle getirmiştir.

Çevre kirliliği, hava ve su kalitesi, iklim değişikliği, ulaşım ağları, altyapı hizmetleri ve göç gibi sorunlar, tek bir kentin ya da tek bir idari birimin sınırları içinde çözülebilecek nitelikte değildir. Bu sorunların etkileri çoğu zaman birden fazla belediyeyi, hatta birden fazla ülkeyi ilgilendirmektedir. Bu nedenle kentler, benzer sorunlarla karşılaşan diğer kentlerle uluslararası düzeyde işbirliği geliştirme ihtiyacı duymaktadır. Nitekim hem Türkiye’de hem de dünyada kentler arasındaki uluslararası ilişkilerin belirgin biçimde arttığı gözlemlenmektedir.

Kentler arası uluslararası ilişkiler farklı biçimlerde ortaya çıkmaktadır. Bunların en bilinen örneği, sosyal, kültürel, ekonomik ve teknik işbirliğini kapsayan kardeş şehir ilişkileridir. Bunun yanı sıra kentler, ortak çıkarlarını savunmak, politika süreçlerini etkilemek ve uluslararası görünürlüklerini artırmak amacıyla bölgesel ve küresel ölçekte faaliyet gösteren şehir ağlarına, birliklere ve platformlara üye olmakta; bu yapılar aracılığıyla kolektif lobi faaliyetleri yürütmektedir. Bu durum, kentler arası işbirliğinin yalnızca sembolik değil, aynı zamanda stratejik ve politik bir nitelik kazandığını göstermektedir.

Kentleri bu tür işbirliği ağlarına dâhil olmaya iten çok sayıda faktör bulunmaktadır. Bunlar arasında bir kentin uluslararası alandaki profilini ve görünürlüğünü artırma arzusu, uluslararası fon ve yardım programlarına erişim isteği, benzer çıkarları paylaşan kentlerle birlikte hareket ederek karar alma süreçlerini etkileme stratejisi ve diğer ülkelerdeki kentlerin politika deneyimlerinden öğrenme motivasyonu öne çıkmaktadır. Ayrıca çözümü zor ve maliyetli ortak sorunlar karşısında riskin ve finansal yükün paylaşılması da kentler arası işbirliğinin önemli bir itici gücüdür. Bu noktada bireysel liderlik ve yerel yöneticilerin vizyonu da süreci hızlandıran ya da yavaşlatan belirleyici unsurlar arasında yer almaktadır.

Kentler arasında uluslararası işbirliğinin temel amaçları; yerel yönetimlerin kurumsal kapasitesini geliştirmek, yerel demokrasiyi güçlendirmek, yurttaşların yönetime katılımını artırmak, yerel yönetimler aracılığıyla toplumlar arasında barış ve karşılıklı anlayışı teşvik etmek ve çevresel kaynakların daha etkin ve sürdürülebilir biçimde kullanılmasını sağlamaktır. Bunun yanı sıra kentler arası bilgi ve deneyim paylaşımı, iyi uygulama örneklerinin yaygınlaştırılması ve ortak projeler geliştirilmesi de bu işbirliğinin temel hedefleri arasında yer almaktadır.

Bu çerçevede kent vizyonu kavramı, kentler arası işbirliği sürecinin merkezinde yer almaktadır. Bir kentin vizyonu, gelecekteki ekonomik, sosyal, çevresel ve teknolojik dönüşümlerin farkında olması; bu dönüşümlerin etkilerini kent dokusuyla uyumlu biçimde yönetebilme kapasitesi ve sahip olduğu yerel potansiyeli kullanarak bölgesel, ulusal ve uluslararası ölçekte rekabet gücünü artırabilme yeteneği olarak tanımlanabilir. Kent vizyonu, yalnızca stratejik planlama belgesi değil, aynı zamanda kentin kültürel ve yönetsel kimliğinin ayrılmaz bir parçasıdır.

Kent vizyonlarının belirlenmesinde ekonomik göstergeler, hizmet kalitesi, bölgesel büyüme dinamikleri, verimlilik, demografik yapı ve toplumsal bütünlük gibi unsurlar dikkate alınmak zorundadır. Bunun yanı sıra ulaşım altyapısı, eğitim düzeyi, teknolojik kapasite, kültürel üretim ve yaşam kalitesi gibi faktörler de kentlerin uluslararası işbirliği kapasitesini doğrudan etkilemektedir. Bu unsurların bütüncül biçimde ele alınması, kentlerin dışa dönük vizyon hedeflerini güçlendirmektedir.

Kentler arasında dostluk, kardeşlik ve dayanışma ilişkilerinin geliştirilmesi; eğitim, kültür, çevre ve ticaret alanlarında deneyim paylaşımı yapılması; geleneksel ve manevi bağların güçlendirilmesi ve ortak projeler etrafında kent halklarının bir araya gelmesi, kentlerin uluslararası vizyonunun somut yansımalarıdır. Bu süreçler, kentlerin yalnızca idari birimler değil, aynı zamanda uluslararası etkileşim ve dayanışma mekânları hâline gelmesine katkı sağlamaktadır.

KARDEŞ ŞEHİR (SİSTER CİTY) KAVRAMI

Kardeş şehir kavramı, coğrafi olarak birbirinden uzak yerleşim birimlerinin kültürel, sosyal ve ekonomik alanlarda karşılıklı etkileşim ve işbirliği geliştirmek amacıyla kurdukları kurumsal ortaklık ilişkisini ifade etmektedir. Bu ortaklık, yalnızca sembolik bir dostluk beyanı değil; düzenli belediyeçilik hizmetlerinin kalitesini artırmayı, kamu hizmetlerinin maliyetini düşürmeyi ve taraf olan kentlerin sosyo-ekonomik gelişimine katkı sağlamayı hedefleyen çok boyutlu bir yönetim aracıdır. Bu yönüyle kardeş şehir ilişkileri, iki veya daha fazla belediyenin ortak proje ve programlar yürüttüğü, uzun vadeli ve kurumsallaşmış bir işbirliği modelidir.

Kardeş şehir uygulaması, bir ülke ya da bölge ölçeğinde ekonomik, kültürel ve sosyal kalkınmayı destekleyen bir ortaklık modeli olarak değerlendirilebilir. Bu model, kimi zaman kentler arası doğrudan ilişkiler yoluyla, kimi zaman da yerel yönetimler arasında kurulan kurumsal bağlar aracılığıyla hayata geçirilmektedir. Temel amaç; dayanışma, bilgi ve deneyim paylaşımı, karşılıklı öğrenme ve ortak kapasite geliştirme süreçlerini desteklemektir. Bu çerçevede kardeş şehir ilişkileri, yerel yönetimlerin tek başına ulaşamayacağı bilgi, kaynak ve ağlara erişimini mümkün kılan tamamlayıcı bir mekanizma sunmaktadır.

Bir ortaklık modeli olarak kardeş şehir ilişkilerinin hedefleri bağlama göre farklılık gösterebilmektedir. Bazı durumlarda ulusal ve uluslararası düzeyde kültürel etkileşimi ve karşılıklı tanıtımı artırmak, bazı durumlarda bölgesel ya da kentsel kalkınmayı desteklemek, bazı durumlarda ise barış, diyalog ve karşılıklı anlayışı güçlendirmek temel motivasyon hâline gelmektedir. Bu esneklik, kardeş şehir kavramını hem teknik işbirliğine hem de normatif hedeflere açık bir araç hâline getirmektedir.

Yerel y6netimler arasında kurulan kardeş şehir ilişkileri, uluslararası ilişkiler alanında 6nemli bir boşluğu doldurmaktadır. Ulus-devlet merkezli klasik diplomasi mekanizmalarının sınırlı kaldığı alanlarda, kardeş şehir ilişkileri daha esnek, daha hızlı ve daha doğrudan etkileşim imkânı sunmaktadır. Bu nedenle kardeş şehir uygulamaları, bazı durumlarda devlet dışı akt6rlerin ya da uluslararası kuruluşların dahi 6stlenmekte zorlanacağı 6lę6de etkili roller oynayabilmektedir. Kentler, bu ilişkiler aracılığıyla uluslararası arenada g6r6n6rl6k kazanmakta ve kendi 6nceliklerini doğrudan ifade edebilmektedir.

Uluslararası ilişkiler literat6r6nde “sister city” olarak adlandırılan bu yaklaşım, modern anlamda 1950’li yıllardan itibaren Amerika Birleşik Devletleri’nde ortaya 6ıkmıştır. İkinci D6nya Savaşı sonrasında barışın tesis edilmesi ve toplumlar arasında karşılıklı anlayışın geliştirilmesi amacıyla ABD şehirleri ile d6nyanın farklı b6lgelerindeki şehirler arasında kardeş şehir ilişkileri kurulmuştur. Aynı d6nemde Avrupa’da, 6zellikle Fransa ve Almanya arasında, savaş sonrası uzlaşma ve dostluğu pekiştirmek amacıyla “twinning” olarak adlandırılan kardeşlik ilişkileri gelişmiştir. Bu tarihsel arka plan, kardeş şehir kavramının yalnızca teknik değil, aynı zamanda g6çl6 bir barış ve uzlaşma misyonu taşıdığını g6stermektedir.

Gelişmiş 6lkelerde kardeş şehir ilişkilerinin s6rd6r6lebilir biçimde y6r6t6lebilmesi için belediyeler b6nyesinde uluslararası ilişkilerden sorumlu 6zel birimler oluşturulmakta; bu birimler yerel ticaret ve sanayi odaları, iş d6nyası 6rg6tleri ve meslek birlikleriyle yakın işbirliği içinde çalışmaktadır. K6lt6rel ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla ise yerel k6lt6r toplulukları, sivil toplum kuruluşları, 6niversiteler ve sanat çevreleriyle kalıcı ve g6vene dayalı ilişkiler kurulmaktadır. Bu yapı, kardeş şehir ilişkilerinin kişisel inisiyatiflere bağlı kalmadan kurumsallaşmasını sağlamaktadır.

Avrupa Birliğı, kardeş şehir ilişkilerine stratejik önem atfetmektedir. Yerel yönetimlerin sınır ötesi işbirliğinin somut faydalarını özellikle kardeş şehir örnekleri üzerinden gözlemleyen AB, bu tür ortaklıkları yerel demokrasi, yönetim kapasitesi ve Avrupa bütünleşmesi açısından kritik bir araç olarak değerlendirmektedir. Bu nedenle AB, yerel yönetimler arasında kurulan işbirliği ağlarını ve ortak projeleri mali olarak desteklemekte; bu kapsamda işbirliği maliyetlerinin yüzde 50 ile yüzde 75'ine kadarını karşılayabilmektedir. AB destekli kardeş şehir ve ağ projeleri ağırlıklı olarak çevre, kent planlaması, su kaynaklarının korunması, kamu yönetimi, turizm ve bilgi-iletişim teknolojileri gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır.

Avrupa kentleriyle kardeş şehir ilişkisi kurulurken, işbirliğinin niteliğinin açık biçimde tanımlanması büyük önem taşımaktadır. Süreli ve proje bazlı bir işbirliği mi, yoksa uzun vadeli ve kurumsal bir kardeş şehir ilişkisi mi hedeflendiğinin anlaşma metninde net biçimde ifade edilmesi, ilerleyen dönemlerde yaşanabilecek beklenti ve yetki karmaşalarını önlemektedir. Bu nedenle anlaşma metinlerinde “Sister City” ifadesinin açık ve bağlayıcı şekilde yer alması kritik bir husus olarak değerlendirilmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'ndeki şehirlerle kardeş şehir ilişkisi kurulabilmesi için çoğu zaman Sister Cities International (SCI) üyeliğı talep edilmektedir. SCI, Amerikan şehirleri ile diğer dünya kentleri arasındaki kardeş şehir ilişkilerinin koordinasyonundan sorumlu merkezi bir yapıdır. ABD ve Almanya'daki birçok kent, kardeş şehir ilişkilerinin sürekliliğini sağlamak amacıyla tamamen gönüllülük esasına dayanan kardeş şehir dernekleri kurmakta; bu dernekler aracılığıyla yurttaş katılımını ve toplumsal sahiplenmeyi güçlendirmektedir.

Merkezi ABD'de bulunan Dünya Kardeş Şehirler Birliğı Teşkilatı'nın temel prensiplerinden biri, bir kentin her ülkeden yalnızca bir şehirle kardeş şehir ilişkisi kurmasıdır. Bu kural mutlak ve bağlayıcı olmamakla birlikte, ilişkilerin derinlik ve sürdürülebilirlik kazanması açısından çoğunlukla tercih edilmektedir. Bu yaklaşım, kardeş şehir ilişkilerinin niceliksel değil, niteliksel olarak geliştirilmesini hedefleyen bir anlayışı yansıtmaktadır.

KARDEŞ ŞEHİR OLMA SÜRECİ: KENTSEL DİPLOMASİDEN UYGULAMAYA

Kardeş şehir ilişkisi, iki yerel yönetim arasında tek seferlik bir protokol imzalanmasından ibaret değildir. Günümüzde kardeş şehir süreci; kentsel diplomasi, paradiplomasi ve çok düzlemli yönetim yaklaşımlarının kesişim noktasında yer alan, stratejik bir uluslararası işbirliği aracıdır. Bu ilişki; hazırlık, müzakere, yasal onaylar ve uygulamayı kapsayan çok aşamalı bir süreç olarak ele alınmadığı sürece, “tabela diplomasisi”nin ötesine geçemez.

Ulus-devlet merkezli klasik diplomasi anlayışının yerini giderek çok aktörlü bir yapı alırken, kentler; iklim değişikliği, enerji dönüşümü, afet yönetimi, göç ve sürdürülebilir kalkınma gibi sınır aşan sorunlarda doğrudan sorumluluk üstlenen aktörler hâline gelmiştir. Bu bağlamda kardeş şehir ilişkileri, yalnızca iyi niyet göstergesi değil; somut sonuç üretmesi beklenen bir yönetim ve proje geliştirme mekanizmasıdır.

1.Dünyada kardeş şehir uygulamalarının gelişimi

Modern anlamda kardeş şehir (twin towns / sister cities) uygulamaları, II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa’da barış ve uzlaşma arayışları çerçevesinde kurumsallaşmıştır. Özellikle Fransız ve Alman kentleri arasında geliştirilen “twinning” ilişkileri, savaş sonrası barış diplomasisinin yerel ölçekteki en erken ve sembolik örnekleri arasında yer alır. Coventry–Dresden ve Coventry–Volgograd gibi eşleştirmeler, ağır yıkım yaşamış kentlerin barış, hafıza ve uzlaşma temelinde yeniden bağ kurma çabasını temsil etmiştir.

ABD’de ise 1956 yılında Başkan Eisenhower tarafından başlatılan “people-to-people diplomacy” yaklaşımı, Sister Cities International (SCI) çatısı altında kurumsallaşmış; kentler arası ilişkilerin daha sistematik, görünür ve ölçülebilir bir çerçevede yürütülmesini sağlamıştır. Bugün birçok Amerikan kentiyle kardeş şehir ilişkisi kurulurken SCI üyeliği veya kaydı fiilen bir standart hâline gelmiştir.

Avrupa’da CEMR (Council of European Municipalities and Regions) ve ulusal düzeydeki twinning ağı; iyi uygulamaların paylaşılması, eşleştirmelerin kolaylaştırılması ve AB fonlarına erişimin desteklenmesi açısından benzer bir rol üstlenmektedir. Bu kurumsal altyapı, kardeş şehirliğin sembolik bir jestten çıkarak proje, finansman ve politika üretme aracına dönüşmesini sağlamıştır.

2. Kardeş şehir sürecinin temel aşamaları

Dünyada farklı hukuki sistemler ve idari yapılar bulunsa da, kardeş şehir olma süreci büyük ölçüde benzer aşamalardan oluşur.

a) Stratejik yönelim ve eşleştirme

Sürecin ilk ve en kritik adımı, kentin kardeş şehir ilişkisinden ne beklediğini net biçimde tanımlamasıdır. Bu aşamada belediye yönetimi, kardeş şehirliğin bir “itibar faaliyeti” mi yoksa bir stratejik araç mı olarak gördüğüne karar verir. Yaygın hedefler arasında şunlar yer alır:

- Ekonomik işbirliği ve yatırım çekme
- Kültürel ve eğitimsel değişim programları
- Turizm, kent markalaşması ve görünürlük
- Ortak proje geliştirme (iklim eylemi, enerji, su ve atık yönetimi, dijitalleşme vb.)

Bu hedefler doğrultusunda; diaspora bağlantıları, tarihsel ilişkiler, ekonomik tamamlayıcılık ve sektörel benzerlikler dikkate alınarak potansiyel kardeş şehir adayları belirlenir.

b) İlk temaslar ve niyet beyanı

İlk temaslar; belediyelerin dış ilişkiler birimleri aracılığıyla doğrudan kurulabileceği gibi, dışişleri bakanlıkları, büyükelçilikler, konsolosluklar veya UCLG, TDBB, UCLG-MEWA gibi uluslararası yerel yönetim ağları üzerinden de yürütülebilir. Bu aşamada genellikle:

- Karşılıklı tanıtım yazıları,
- Niyet mektupları (letter of intent),
- Çevrimiçi toplantılar ve teknik düzeyde ön görüşmeler yoluyla taraflar birbirlerinin beklentilerini ve kurumsal kapasitelerini test eder.

c) Ortaklık alanlarının belirlenmesi ve fizibilite

Sürdürülebilir bir kardeş şehir ilişkisi için somut ve gerçekçi ortaklık alanlarının belirlenmesi şarttır. Bu aşamada kentler;

- Demografik ve ekonomik yapılarını,
- Mevcut uluslararası ilişkilerini,
- Kurumsal ve mali kapasitelerini,
- Öncelikli sektörlerini karşılıklı olarak değerlendirir. Çoğu belediye, bu değerlendirmeleri içeren kısa bir fizibilite raporu hazırlayarak kardeş şehirliğin potansiyel getirilerini somutlaştırır.

d) Taslak protokolün hazırlanması ve müzakere

Bu aşamada kardeş şehir protokolünün taslak metni oluşturulur. Taslakta genellikle:

- İşbirliği alanları,
- Tarafların yükümlülükleri,
- Koordinasyondan sorumlu birimler,
- Finansman ve bütçe ilkeleri,
- Süre, fesih ve gözden geçirme hükümleri yer alır. Metin, tarafların hukuk sistemleriyle uyumlu olacak şekilde müzakere edilerek olgunlaştırılır.

e) Siyasi ve idari onaylar

Birçok ülkede kardeş şehir protokollerinin imzalanması, belediye meclisi onayına ve ilgili ulusal otoritelerin bilgisine ya da iznine tabidir. Bu aşama, sürecin yerel düzeyde sahiplenilmesi ve ulusal dış politika çerçevesiyle uyumunun sağlanması açısından kritik önemdedir.

f) İmza ve uygulama mekanizmalarının kurulması

İmza töreni çoğu zaman sembolik bir zirve ile taçlandırılır; ancak sürecin başarısı asıl olarak imzadan sonra başlar. Etkili bir uygulama için genellikle:

- Ortak izleme veya yürütme komiteleri,
- Yıllık ya da iki yıllık ortak eylem planları,
- Tematik çalışma grupları oluşturulur. Bu mekanizmalar, kardeş şehirliğin kalıcı, ölçülebilir ve sonuç odaklı bir işbirliğine dönüşmesini sağlar.

3. Türkiye’de Kardeş Şehir Uygulaması ve Resmî Süreç

Türkiye’de kardeş şehir ilişkileri, keyfî veya yalnızca sembolik tercihlere bırakılmamış; belediye mevzuatı ve merkezi idarenin yönlendirici düzenlemeleri çerçevesinde ayrıntılı biçimde tanımlanmıştır. Bu durum, kardeş şehirliliğin Türkiye’de yalnızca yerel bir inisiyatif değil, aynı zamanda ulusal dış politika ve kamu yönetimi sistemiyle uyumlu bir paradiplomasi aracı olarak ele alındığını göstermektedir.

5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 18. maddesinin (p) bendi, belediye meclislerine “yurt içindeki ve ilgili bakanlığın izniyle yurt dışındaki belediyelerle karşılıklı işbirliği yapılmasına ve kardeş kent ilişkileri kurulmasına” karar verme yetkisini açıkça tanımaktadır. Aynı Kanun’un 74. maddesi ise belediyelerin yurt dışı ilişkilerini daha geniş bir çerçevede düzenleyerek, yabancı mahallî idarelerle ortak proje geliştirilmesini ve kardeş şehir ilişkisi kurulmasını mümkün kılmakta; ancak bu faaliyetlerin Türkiye’nin dış politikası ve uluslararası yükümlülükleriyle uyumlu biçimde yürütülmesini ve ilgili bakanlıktan önceden izin alınmasını zorunlu kılmaktadır.

Bu yasal çerçeve; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü’nün 2021/6 sayılı Genelgesi, Türkiye Belediyeler Birliği’nin (TBB) bilgilendirme notları ve Türk Dünyası Belediyeler Birliği (TDBB) tarafından hazırlanan rehber dokümanlar ile uygulama düzeyinde ayrıntılandırılmıştır. Böylece Türkiye’de kardeş şehir süreci, hem hukuki hem de idari açıdan standartlaştırılmış bir sürece bağlanmıştır.

3. Türkiye’de kardeş şehir olma sürecinin aşamaları:

Türkiye’de bir belediyenin yurt dışındaki bir kentle kardeş şehir ilişkisi kurması, uygulamada aşağıdaki temel aşamalardan oluşmaktadır:

a) Aday kentin belirlenmesi ve ön değerlendirme

Sürecin başlangıcında belediyenin dış ilişkiler birimi, kentin stratejik planı, uluslararasılaşma hedefleri ve kent diplomasisi öncelikleri doğrultusunda potansiyel kardeş şehir adaylarını belirler. Bu değerlendirmede;

- Diaspora ve göç bağları,
- Tarihsel ve kültürel yakınlık,
- Ekonomik tamamlayıcılık ve sektörel benzerlikler,
- Mevcut veya potansiyel ortak projeler,
- UCLG, Eurocities, UCLG-MEWA, TDBB gibi uluslararası ağlardaki ortak üyelikler belirleyici unsurlar olarak öne çıkar.

b) İlk temaslar ve karşılıklı niyet beyanı

Aday kentlerle ilk temaslar çoğunlukla büyükelçilikler, konsolosluklar, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, kardeş şehir dernekleri, sivil toplum kuruluşları veya uluslararası yerel yönetim birlikleri aracılığıyla kurulur. Bu aşamada taraflar, kardeş şehir ilişkilerinden beklentilerini ve potansiyel işbirliği alanlarını ana hatlarıyla paylaşarak ilişkinin fizibilitesini test eder.

c) Ortaklık alanlarının ve amaçların netleştirilmesi

İlk temasların ardından gerçekleştirilen teknik toplantılar ve karşılıklı ziyaretlerle;

- İşbirliğinin tematik alanları (kültür, çevre, iklim, gençlik, turizm, inovasyon vb.),
- Ortak projelerin ölçeği ve süresi,
- Kurumsal sorumluluk paylaşımı netleştirilir. Bu aşamada hazırlanan kısa değerlendirme veya gerekçe raporu, sonraki idari ve siyasi onay süreçlerinin temel dayanağını oluşturur.

d) Taslak kardeş şehir protokolünün hazırlanması

Belediyelerin hukuk ve dış ilişkiler birimleri tarafından hazırlanan taslak protokol; işbirliği alanlarını, koordinasyon ve uygulama mekanizmalarını, yürürlük süresini ve fesih usullerini ayrıntılı biçimde düzenler. Taslak metin, muhatap belediye ile karşılıklı müzakere edilerek her iki tarafın idari ve hukuki sistemlerine uyumlu hâle getirilir.

e) Dışişleri Bakanlığı görüşü ve Bakanlık izni

Hazırlanan taslak protokol ve gerekçe dosyası, öncelikle Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'na iletilir. Bakanlık, söz konusu ilişkinin Türkiye'nin genel dış politikası ve uluslararası yükümlülükleriyle uyumunu değerlendirir. Bu görüş, dosyaya eklenerek Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü'ne gönderilir ve 5393 sayılı Kanun ile ilgili genelgeler çerçevesinde nihai izin süreci tamamlanır.

f) Belediye Meclisi kararı

Bakanlık izniyle paralel olarak ya da öncesinde, belediye meclisi; kardeş şehir ilişkisi kurulmasına, protokol taslağının uygunluğuna ve belediye başkanının protokolü imzalamakla yetkilendirilmesine karar verir. Bu aşama, kardeş şehirliğin yerel düzeyde demokratik meşruiyet kazanması ve bütçe bağlayıcılığının sağlanması açısından kritik önemdedir.

g) Protokolün imzalanması ve kurumsallaşma

Gerekli tüm onayların ardından kardeş şehir protokolü iki belediye başkanı tarafından imzalanır. İmza töreni çoğu zaman kültürel etkinlikler ve teknik ziyaretlerle desteklenir. Ancak asıl önemli adım, protokol sonrasında:

- Ortak yürütme veya koordinasyon komitelerinin kurulması,
- İki veya üç yıllık ortak eylem planlarının hazırlanması,
- Öncelikli projeler için AB programları, kalkınma ajansları ve uluslararası hibe kaynaklarının araştırılmasıdır.

h) İzleme, değerlendirme ve yeniden ölçeklendirme

Türkiye’de yapılan çalışmalar, birçok belediyenin çok sayıda kardeş şehir protokolüne sahip olmasına rağmen, bu ilişkilerin önemli bir bölümünün uygulamaya yeterince yansımadığını göstermektedir. Bu nedenle düzenli izleme ve değerlendirme mekanizmaları hayati önemdedir. Ortak komiteler; ziyaretler, projeler, bütçe kullanımları ve somut çıktıları periyodik olarak gözden geçirerek ilişkilerin işlevsel kalmasını sağlar. İşlevini yitiren protokoller ise yeniden yapılandırılır ya da dostane biçimde sonlandırılır.

» İŞBİRLİĞİ PROTOKOLÜ: HUKUKİ ÇERÇEVE, İŞLEV VE TEMEL UNSURLAR

Kardeş şehir ya da daha genel ifadeyle kentler arası işbirliği, yalnızca iyi niyet beyanlarına dayanan sembolik ilişkilerden ibaret değildir. Aksine, belirli ilkelere, kurallara ve yönetim araçlarına dayanan kurumsal bir süreçtir. Bu sürecin yazılı ve bağlayıcı temelini ise işbirliği protokolü oluşturmaktadır. Uygulamada “kardeş şehir anlaşması”, “işbirliği anlaşması” ya da “mutabakat muhtırası (MoU)” gibi farklı adlarla anılsa da, bu belgelerin ortak amacı; tarafların hedeflerini, işbirliği alanlarını, sorumluluklarını ve uygulama mekanizmalarını açık biçimde tanımlamaktır.

Uluslararası belediye ilişkilerinde işbirliği protokolleri, klasik anlamda devletlerarası antlaşmalar statüsünde değildir. Bununla birlikte, yerel yönetimlerin uluslararası alandaki faaliyetlerini düzenleyen ve ulusal hukuk sistemi içinde anlam kazanan çerçeve belgeler olarak önemli bir işlev görürler. CEMR, OECD ve UN-Habitat gibi kuruluşların rehberlerinde, sürdürülebilir ve etkili kent ortaklıklarının temelinde; açık hedefler, dengeli yükümlülükler ve iyi tanımlanmış uygulama mekanizmalarına sahip protokollerin yer aldığı özellikle vurgulanmaktadır.

Türkiye’de işbirliği protokolleri, 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 18. ve 74. maddeleri çerçevesinde belediye meclisi kararı ve ilgili bakanlığın izniyle hukuki geçerlilik kazanır. Bu yönüyle protokol, “bağlayıcılığı olmayan bir iyi niyet belgesi” olmanın ötesine geçerek, belediyeler açısından idari ve mali sonuçlar doğurabilen bir belge niteliği taşır.

İşbirliği protokolünün işlevi: Niyetten yönetişime

İyi kurgulanmış bir işbirliği protokolü üç temel işlev üstlenir:

Birincisi, taraflar arasında ortak vizyonu ve işbirliğinin sınırlarını belirleyen bir çerçeve oluşturur. Böylece belirsizlikler azaltılır ve ilişki kişisel inisiyatiflerin ötesine taşınır.

İkincisi, yönetim yapısını tanımlar. Koordinasyondan sorumlu birimler, ortak komiteler, toplantı düzeni, izleme ve raporlama mekanizmaları bu çerçevede belirlenir.

Üçüncüsü ise hesap verebilirlik sağlar. Kaynak kullanımının ve somut çıktılarının izlenebilmesi, hem yerel kamuoyu hem de ulusal makamlar nezdinde ilişkinin meşruiyetini güçlendirir.

Sister Cities International ve benzeri kuruluşların değerlendirmeleri, başarılı kardeş şehir ilişkilerinde protokol metinlerinin tören amaçlı belgeler olmaktan çıkarılıp, fiilen işleyen bir proje ve politika çerçevesine dönüştürüldüğünü göstermektedir.

İşbirliği protokollerinde temel ilkeler

Uluslararası iyi uygulamalar dikkate alındığında, kentler arası işbirliği protokollerinin bazı temel ilkelere dayanması beklenir. Bunlar arasında karşılıklılık ve eşitlik, gönüllülük ve ortak fayda, ulusal ve yerel düzeyler arasında uyum, şeffaflık ve hesap verebilirlik ile sürdürülebilirlik öne çıkmaktadır. Son yıllarda ayrıca insan hakları, ayrımcılık yasağı, toplumsal kapsayıcılık ve çevresel sürdürülebilirlik ilkelerinin protokol metinlerinde açık biçimde yer alması giderek yaygınlaşmaktadır.

İşbirliği protokolünün yapısı

Uygulamada farklı modeller bulunmakla birlikte, kentler arası işbirliği protokollerinde ortak bir yapı dikkat çekmektedir. Bu yapı genellikle; tarafların tanımlandığı başlık ve giriş bölümü, amaç ve kapsam, işbirliği alanları, uygulama ve koordinasyon mekanizmaları, mali hükümler, izleme ve değerlendirme, süre ve fesih ile ihtilaf çözümü hükümlerinden oluşur.

Özellikle uygulama ve koordinasyon mekanizmaları, protokolün etkinliği açısından belirleyici niteliktedir. Her iki belediyede sorumlu birimlerin atanması, eşit temsil esasına dayalı ortak komitelerin kurulması ve belirli dönemler için eylem planlarının hazırlanması, protokolü operasyonel bir yönetim aracına dönüştürür. Mali hükümler ise seyahat, temsil ve proje giderlerinin paylaşımına açıklık getirerek olası anlaşmazlıkların önüne geçer.

Çok katmanlı protokol yaklaşımı

Son dönem literatürü ve iyi uygulama örnekleri, tek metinli protokoller yerine çok katmanlı bir yapının daha etkili olduğunu göstermektedir. Bu yaklaşımda; genel ilke ve hedefleri tanımlayan bir çerçeve işbirliği protokolü, tematik uygulama protokolleri veya eylem planları ve belirli fon ya da projelere ilişkin ayrıntılı proje anlaşmaları birbirini tamamlayan katmanlar olarak kurgulanır. Böylece çerçeve belge istikrarını korurken, uygulama araçları zaman içinde güncellenebilir ve ortaklık canlı tutulabilir.

Genel değerlendirme

Sonuç olarak işbirliği protokolü, kentler arası ilişkilerde yalnızca bir imza metni değil; niyetleri yönetime, temasları projeye ve sembolik ilişkileri sürdürülebilir ortaklıklara dönüştüren temel araçtır. Protokolün kalitesi ve uygulanabilirliği, kardeş şehirliğin “tabela diplomasisi” mi yoksa gerçek bir kent diplomasisi pratiği mi olacağını belirleyen en kritik unsurlardan biridir.

MUTABAKAT ZAPTI (MOU) VE İYİ NİYET MEKTUBU: KENT DİPLOMASİSİNDE ESNEK İŞBİRLİĞİ ARAÇLARI

Kent diplomasisi, belediyeler arası ilişkilerin tek seferlik ve nihai bir “kardeş şehir protokolü” ile kurulduğu statik bir alan değildir. Aksine, bu ilişkiler çoğu zaman aşamalı, deneysel ve esnek araçlar üzerinden gelişir. Bu süreklilik içinde iyi niyet mektupları ve mutabakat zaptları (Memorandum of Understanding – MoU), kentler arasında güven inşasının ve işbirliği niyetinin ilk somut göstergeleri olarak öne çıkar.

Bu belgeler, klasik anlamda birer uluslararası antlaşma olmamakla birlikte, kent diplomasisinin “ön müzakere dili”ni oluşturur. Diplomasi literatüründe sıklıkla vurgulandığı üzere, modern diplomatik ilişkiler yalnızca bağlayıcı metinler üzerinden değil, niyet beyanları, çerçeve mutabakatları ve sembolik belgeler aracılığıyla da şekillenir. Kent diplomasisi de bu yaklaşımın yerel ölçekteki yansımasıdır.

Bu bağlamda işbirliği araçları şu şekilde bir spektrum üzerinde konumlanabilir:

- İyi niyet mektubu: Tarafların birbirini potansiyel ortak olarak gördüğünü ifade eden, en erken ve en esnek aşama.
- Mutabakat zaptı (MoU): İşbirliğinin temel ilkelerini, tematik alanlarını ve yönünü tanımlayan; çoğu zaman hukuken bağlayıcı olmayan fakat siyasi ve idari ağırlığı olan çerçeve belge.
- Kardeş şehir / işbirliği protokolü: Daha yapılandırılmış, kurumsal mekanizmalar ve bazen mali-idari yükümlülükler içeren, görece daha bağlayıcı metin.

Bu aşamalı yapı, kentlere ilişkiyi düşük riskle test etme, ortaklık alanlarını zaman içinde olgunlaştırma ve nihayetinde daha derin işbirliklerine geçme imkânı sunar.

Mutabakat zaptının kent diplomasisindeki işlevi:

Mutabakat zaptları, kent diplomasisinde özellikle geçiş araçları olarak işlev görür. Henüz tarafların birbirini yeterince tanımadığı veya işbirliği alanlarının tam netleşmediği durumlarda, MoU'lar kentlere hem ciddiyet hem de esneklik kazandırır.

Bu belgeler:

- Kentler arasında pilot projelerin ve tematik işbirliklerinin önünü açar,
- Taraflara ilişkiyi ileride büyütme, daraltma ya da yeniden tanımlama alanı bırakır,
- Ulusal kurumlar, uluslararası kuruluşlar ve fon sağlayıcılar nezdinde stratejik ortaklık sinyali üretir,
- Kapsamlı bir kardeş şehir protokolüne gitmeden önce, işbirliğinin yönünü ve sınırlarını test etmeye olanak tanır.

Özellikle iklim eylemi, enerji dönüşümü, dijitalleşme, su yönetimi veya kültür-sanat gibi tematik alanlara odaklanan ortaklıklarda, mutabakat zaptları çoğu zaman “çerçeve anlaşma” rolü üstlenir.

İyi niyet mektubu - Diplomatik temasın yazılı başlangıcı:

İyi niyet mektupları ise kent diplomasisinde çoğu zaman ilk temasın yazılı izi olarak karşımıza çıkar. Belediye başkanları ya da yetkilendirilmiş temsilciler arasında imzalanan bu kısa metinler, tarafların birlikte çalışmaya açık olduklarını ve gelecekte daha kapsamlı belgeler hazırlamaya istekli olduklarını ortaya koyar.

Bu tür mektuplar:

- Genellikle kısa ve genel ifadeler içerir,
- Somut mali ya da idari yükümlülük doğurmaz,
- Hukuken bağlayıcı olmadığını açıkça belirtir,
- Ziyaretler, ilk temaslar veya zaman baskısı olan durumlarda pratik bir çözüm sunar.

Dolayısıyla iyi niyet mektupları, kent diplomasisinde siyasi jest ile kurumsal sürecin başlangıcı arasında bir köprü işlevi görür.

Hukuki çerçeve ve Türkiye bağlamı:

Uluslararası uygulamada bu belgelerin bağlayıcılığı, çoğu zaman belgenin adından ziyade içeriğine bağlıdır. Türkiye bağlamında da belirleyici olan unsur budur. Bir metnin “iyi niyet mektubu” veya “mutabakat zaptı” olarak adlandırılması, onun otomatik olarak hukuki sonuç doğurmayacağı anlamına gelmez.

Eğer belge:

- Ortak proje yürütme,
- Bütçe tahsisi,
- Kurumsal sorumluluk üstlenme gibi unsurlar içeriyorsa, 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun ilgili hükümleri çerçevesinde belediye meclisi kararı ve ilgili bakanlık onayı gerekebilecektir.

Bu nedenle kent diplomasisinde temel ilke şudur: Etiket değil, içerik önemlidir.

İyi niyet mektupları, mutabakat zaptları ve kardeş şehir protokolleri birbirinin alternatifi değil, aynı diplomatik sürecin farklı aşamalarına ait tamamlayıcı araçlardır. Bu araçların bilinçli ve stratejik biçimde kullanılması, kentlerin hem risklerini azaltır hem de uluslararası işbirliklerini daha sağlam bir zemine oturtur.

Kent diplomasisinde başarı, çoğu zaman en ağır ve bağlayıcı metni imzalamakta değil; doğru aracı, doğru zamanda ve doğru içerikle kullanabilmekte yatmaktadır.

» KARDEŞ ŞEHİR İLİŞKİLERİNDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN TEMEL HUSUSLAR

Kardeş şehir ilişkileri, sanıldığı gibi yalnızca iki belediye başkanının tören salonunda yan yana gelip protokol imzalamasından ibaret değildir. Aksine, bu ilişkiler uzun vadeli, çok aktörlü, kurumsal ve mali sonuçlar doğuran bir ortaklık biçimidir. Bu gerçek göz ardı edildiğinde, kardeş şehir ilişkisi hızla içi boş bir sembole, hatta kamuoyu nezdinde sorgulanan bir “seyahat faaliyetine” dönüşür.

1.Stratejik çerçeve olmadan kardeş şehir olmaz

Kardeş şehir ilişkilerinin ilk ve en kritik meselesi, stratejik bir zemine oturtulup oturtulmadığıdır. Belediyenin stratejik planı, yerel kalkınma vizyonu ve tematik öncelikleri (iklim eylemi, sosyal kapsayıcılık, kültür-sanat, dijitalleşme, turizm, yaratıcı endüstriler vb.) ile örtüşmeyen kardeş şehir ilişkileri, baştan itibaren sürdürülebilir değildir.

Sırf “uluslararası görünürlük”, “bizim de kardeş şehrimiz var” demek ya da protokol sayısını artırmak amacıyla kurulan ilişkiler, kısa sürede işlevsizleşir ve kurumsal literatürde sıkça rastlanan “tabela kardeşliği” örneklerine dönüşür. Stratejik sorunun sorulması gerekir: Bu ilişki belediyeye ne kazandıracak ve hangi yerel ihtiyaca cevap verecek?

2.Karşılıklılık yoksa bu bir ortaklık değil, tek yönlü ilişkidir

Kardeş şehir ilişkilerinde sıklıkla göz ardı edilen bir diğer husus, karşılıklılık ve eşitlik ilkesidir. Kurumsal kapasitesi, ekonomik gücü veya uluslararası deneyimi farklı olan kentler arasında doğal olarak asimetrliler oluşabilir; ancak bu durum, ilişkinin kalıcı biçimde “öğreten–öğrenen” dengesizliğine saplanmasını meşrulaştırmaz.

Sağlıklı bir kardeş şehir ilişkisi:

- Karşılıklı öğrenmeye,
- Ortak üretime,
- Her iki tarafın da somut kazanımlar elde etmesine dayanmalıdır. Ortak projelerin tasarımında karar süreçlerine eşit katılım sağlanmadığında, ilişki kısa sürede motivasyon kaybına ve kopuşa sürüklenir.

3. Kurumsallaşmayan ilişki, kişilere bağımlı kalır

Kardeş şehir protokollerinin en büyük kırılganlığı, sürecin yalnızca siyasi düzeyde kalmasıdır. Belediye başkanının veya birkaç yöneticinin kişisel ilgisiyle yürüyen ilişkiler, yönetim değişiklikleriyle birlikte fiilen sona erer.

Bu nedenle kurumsallaşma şarttır. Bunun için:

- Belediyede açıkça tanımlanmış bir kardeş şehir sorumlusu veya birimi,
- Ortak bir yürütme ve izleme mekanizması,
- Yıllık ya da iki yıllık somut eylem planları oluşturulmalıdır.

Kurumsallaşma, kardeş şehir ilişkisinin “kişisel prestij projesi” olmaktan çıkıp, belediyenin kurumsal hafızasına yerleşmesini sağlar.

4. Mali sürdürülebilirlik yoksa ilişki vitrin faaliyetine dönüşür

Çok sayıda kardeş şehir protokolüne sahip olmak, güçlü bir uluslararası ağ anlamına gelmez. Aksine, sınırlı bütçe ve insan kaynağının çok sayıda ilişkiye dağılması, hiçbir ilişkinin derinleşememesi sonucunu doğurur.

Bu noktada belediyelerin zor ama gerekli bir tercihi yapması gerekir: Az ama anlamlı ilişki mi, çok ama yüzeysel ilişki mi?

Öncelikli birkaç kardeş şehirle proje odaklı ve derin işbirlikleri yürütmek, kaynakların etkin kullanımı açısından çok daha rasyoneldir. Proje içeriği zayıf, ağırlıklı olarak seyahat temelli faaliyetler ise uzun vadede hem kurumsal hem de kamuoyu nezdinde meşruiyet sorunları doğurur.

5. Toplumsal sahiplenme yoksa ilişki kırılgandır

Kardeş şehir ilişkilerinin yalnızca belediye yönetimleri arasında kalması, bu ilişkileri yapay ve kırılgan hâle getirir. Oysa sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, meslek odaları, okullar, gençlik ve kadın meclisleri, yerel girişimciler ve hatta diaspora toplulukları sürece dâhil edildiğinde, ilişki toplumsal bir zemine oturur.

Bu katılımcı yaklaşım:

- İlişkilerin meşruiyetini güçlendirir,
- Yeni işbirliği alanlarının ortaya çıkmasını sağlar,
- Kardeş şehirliğı “kurumsal elitlerin alanı” olmaktan çıkarır.

6. Ölçülmeyen ilişki, yönetilemez

Kardeş şehir protokollerinin önemli bir kısmı, imzadan birkaç yıl sonra şu sorulara cevap veremez hâle gelir:

- Ne yaptık?
- Ne kazandık?
- Kimler faydalandı?

Bu nedenle izleme ve değerlendirme mekanizmaları kritik önemdedir. Ortak projeler, fonlara erişim, değişim programları, kapasite artışı gibi göstergeler düzenli olarak ölçülmeli; raporlanmalı ve kamuoyu ile paylaşılmalıdır. Şeffaflık ve hesap verebilirlik, kardeş şehir ilişkilerinin sürdürülebilirliğinin temelidir.

7. Hukuk ve etik sınırlar ihmal edilirse risk büyür

Son olarak, kardeş şehir ilişkileri ulusal mevzuat, dış politika ilkeleri ve etik kurallar çerçevesinde yürütülmelidir. Hediye değişimi, seyahatler, ağırlama faaliyetleri gibi konularda şeffaflık sağlanmadığında, iyi niyetli ilişkiler bile kolaylıkla tartışmalı hâle gelebilir.

Doğru kurgulandığında kardeş şehir ilişkileri, yalnızca uluslararası işbirliğini değil; yerel demokrasiyi, iyi yönetişimi ve kurumsal kapasiteyi de güçlendiren araçlara dönüşür.

KARDEŞ ŞEHİR PROTOKOLLERİNİN STRATEJİK FAYDALARI

Kardeş şehir protokolleri, doğru kurgulanıp etkin biçimde uygulandığında, belediyeler için yalnızca sembolik bir “uluslararası temas” aracı değil; kurumsal kapasiteyi büyüten, kaynak erişimini artıran ve yerel kalkınmayı hızlandıran çok katmanlı bir yönetim enstrümanıdır. Bu faydalar, imaj ve görünürlikle sınırlı olmayıp, doğrudan belediyenin günlük işleyişine ve uzun vadeli stratejik konumlanmasına etki eder.

1.Kurumsal kapasite ve uygulamalı bilgi kazanımı

Kardeş şehir ilişkilerinin en somut ve kalıcı faydası, uygulanmış bilgiye erişim sağlamasıdır. Belediyeler, benzer sorunlarla daha önce yüzleşmiş kentlerle doğrudan temas kurarak; ulaşım, atık yönetimi, su ve kanalizasyon, sosyal hizmetler, iklim uyumu ve dijital belediyecilik gibi alanlarda yalnızca teorik değil, sahada test edilmiş çözümlerle tanışır.

Ortak çalışma grupları, teknik inceleme ziyaretleri, personel değişimi ve karşılıklı staj programları, kurum içi öğrenmeyi hızlandırır. Bu süreçler, merkezi düzeyde hazırlanan mevzuat ve rehberlerin ötesine geçerek, “nasıl yapılır?” sorusuna pratik cevaplar üretir.

2.Proje geliştirme ve ekonomik işbirliği kapasitesi

Kardeş şehir protokolleri, doğru kullanıldığında ekonomik ve proje temelli işbirlikleri için kaldıraç etkisi yaratır. Turizm tanıtımı, ortak etkinlikler, iş dünyası heyetleri, ticaret ve sanayi odaları arasındaki ilişkiler; yerel işletmeler için yeni pazarlar ve ağlar açabilir.

Daha da önemlisi, AB programları ve uluslararası fon mekanizmaları açısından kardeş şehir ilişkileri ciddi bir avantaj sağlar. Önceden tesis edilmiş güven ilişkisi ve iletişim kanalı, ortak proje geliştirme sürecini hızlandırır ve başarı şansını artırır. Kardeş şehir ilişkisi, bu anlamda fonlara erişimde bir hızlandırıcı işlevi görür.

3. Sosyal, kültürel etkileşim ve yumuşak güç

Kardeş şehir protokolleri, kent diplomasisinin yumuşak güç boyutunu besler. Öğrenci ve gençlik değişimleri, kardeş okul uygulamaları, spor karşılaşmaları, kültür-sanat festivalleri ve ortak sergiler; farklı toplumlar arasında önyargıları azaltır, karşılıklı anlayış ve empatiyi güçlendirir. Bu tür faaliyetler, uluslararası ilişkileri soyut bir “devlet işi” olmaktan çıkararak, yerel halkın doğrudan deneyimlediği bir sürece dönüştürür. Bu da kardeş şehirliğin toplumsal zeminini güçlendirir.

4. İklim ve çevresel sürdürülebilirlikte ortak hareket

İklim değişikliği ve çevresel sürdürülebilirlik, kardeş şehir ilişkilerinin son yıllarda en güçlü tematik eksenlerinden biri hâline gelmiştir. İklim eylem planları, sürdürülebilir enerji projeleri, döngüsel ekonomi, su yönetimi ve yeşil alan politikaları gibi alanlarda benzer hedeflere sahip kentlerin birlikte hareket etmesi, hem maliyetleri düşürür hem de yenilikçi çözümlerin yaygınlaşmasını sağlar.

Özellikle küresel iklim fonları ve tematik hibe programları, kentler arası ortaklıkları özellikle teşvik eden çerçeveler sunmaktadır. Bu da kardeş şehir protokollerini, iklim finansmanına erişimde stratejik bir araç hâline getirir.

5. Yerel demokrasi ve katılım kültürünün güçlenmesi

Kardeş şehir ilişkileri, dolaylı ama önemli biçimde yerel demokrasiyi ve katılımcı yönetimi besler. Ortak projeler; sivil toplum, üniversiteler, meslek örgütleri ve mahalle ölçeğindeki aktörlerle daha fazla işbirliği kurulmasını zorunlu kılar. Bu süreç, belediyenin kendi iç yönetim kapasitesini de geliştirir.

Yerel aktörlerin uluslararası süreçlere dâhil olması, yerel politikalara yeni perspektifler kazandırır ve belediyeyi daha açık, öğrenen bir kuruma dönüştürür.

6. Uluslararası konumlanma ve kent markası

Son olarak kardeş şehir protokolleri, kentlerin uluslararası alandaki görünürlüğünü ve itibarını güçlendirir. Kültürel miras, stratejik sektörler ve yerel başarı hikâyeleri, bu ilişkiler aracılığıyla uluslararası dolaşıma girer. Bu görünürlük yalnızca turizm için değil; yatırımcılar, nitelikli insan kaynağı, öğrenciler ve araştırmacılar açısından da çekicilik yaratır.

>> TÜRKİYE’DE KARDEŞ ŞEHİR İLİŞKİLERİNİN NİTELİKSEL SIÇRAMA YAPABİLMESİ İÇİN NE YAPILMALI?

Türkiye’de sorun protokol eksikliği değil, protokollerin etkisizliğidir. Çok sayıda imzaya rağmen, derinliği ve sürekliliği olan ilişki sayısı sınırlıdır. Bu tabloyu değiştirmek için “daha fazla kardeş şehir” değil, daha iyi kurgulanmış kardeş şehir politikaları gerekir.

1.Ulusal düzeyde stratejik çerçeve şart

Kardeş şehir ilişkileri, yalnızca izin verilen bir faaliyet olmaktan çıkarılmalı; yönlendirici bir Ulusal Kardeş Şehir Stratejisi ile desteklenmelidir. Tematik öncelikler, coğrafi odaklar ve işbirliği modelleri netleştğinde, belediyeler rastgele değil, bilinçli tercihler yapabilir.

2. İnsan kaynağı olmadan uluslararası ilişki olmaz

Dış ilişkiler birimlerinde çalışan personelin proje yönetimi, uluslararası fonlar, yabancı dil ve sürdürülebilirlik politikaları konularında güçlendirilmesi kritik önemdedir. Büyükşehirlerin küçük ve orta ölçekli belediyelere mentörlük yapması, sistematik bir öğrenme ağı oluşturabilir.

3. Protokol değil, proje teşvik edilmeli

Ulusal düzeyde, somut sonuç üreten kardeş şehir projelerini destekleyen hibe ve eş-finansman mekanizmaları kurulmalıdır. Bu, ilişkileri seyahat ve tören odaklılıktan çıkarıp çıktı ve etki odaklı bir yapıya taşır.

4. Ölç, raporla, karşılaştır

İzleme ve değerlendirme mekanizmaları olmadan kalite artışı olmaz. Ulusal düzeyde güncel bir kardeş şehir veri tabanı ve haritası, hem yatay öğrenmeyi güçlendirir hem de mükerrer ve işlevsiz protokollerin önüne geçer.

5. Yerel sahiplenme olmadan sürdürülebilirlik olmaz

Kardeş şehir ilişkileri belediye başkanının dosyası olmaktan çıkmalı; meclis, sivil toplum, gençler ve yerel aktörler sürecin parçası hâline gelmelidir. Toplumsal sahiplenme, bu ilişkilerin en güçlü sigortasıdır.

6. İklim ve sürdürülebilirlik eksenine yerleştir

Kardeş şehir politikaları, iklim eylemi ve sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle entegre edilmediği sürece, küresel gündemin gerisinde kalmaya mahkûmdur. Bu entegrasyon, Türkiye'deki belediyelerin uluslararası sistemdeki ağırlığını da artırır.

7. Dijital diplomasiye geç

Fiziksel ziyaretlere bağımlı model terk edilmelidir. Dijital platformlar, çevrimiçi projeler ve sanal işbirlikleri, maliyeti düşürürken kapsayıcılığı artırır.

» KARDEŞ ŞEHİR İLİŞKİLERİNDE BAŞARI İÇİN KURUMSAL GELİŞİM VE KAPASİTE ARTIRIMI

Kardeş şehir ilişkilerinde başarıyı belirleyen unsur, imzalanan protokollerin sayısı değil; bu ilişkilerin belediyenin kurumsal yapısı tarafından ne ölçüde sahiplenildiği, yönetildiği ve somut çıktılara dönüştürüldüğüdür. Bu nedenle kardeş şehir ilişkileri, iletişim veya temsil faaliyeti değil; doğrudan kurumsal kapasite, yönetim kalitesi ve stratejik vizyon meselesidir.

Bu çerçevede kalıcı ve etkili kardeş şehir ilişkileri için, yerel yönetimlerin kurumsal gelişimi ve kapasite artırımı artık bir tercih değil, stratejik zorunluluk hâline gelmiştir. Bu zorunluluk; örgütsel yapıdan insan kaynağına, süreç yönetiminden mali kapasiteye kadar bütüncül bir yaklaşımı gerektirir.

1. Kurumsal Yapı ve Yönetişim

Kardeş şehir ilişkilerinin kişi merkezli inisiyatiflerden çıkarılarak kurum merkezli bir yapıya kavuşturulması esastır. Dış ilişkiler, AB ve proje birimleri ile tematik müdürlükler (iklim, çevre, kültür, sosyal hizmetler, ulaşım vb.) arasında açık görev tanımları ve düzenli koordinasyon mekanizmaları kurulmalıdır. Başkanlık vizyonu belirleyici olmakla birlikte, bu vizyonun stratejik planlar, eylem programları ve iç mevzuatla kurumsallaştırılmadığı sürece sürdürülebilirliği yoktur.

2. İnsan Kaynağı ve Yetkinlikler

Kardeş şehir ilişkilerinin niteliği, bu alanda çalışan personelin yetkinliğiyle doğrudan ilişkilidir. Yabancı dil, proje döngüsü yönetimi, uluslararası fonlar, kültürlerarası iletişim, izleme-değerlendirme ve raporlama becerileri temel yetkinlik alanlarıdır. Bunun yanında iklim değişikliği, sürdürülebilir kalkınma, sosyal kapsayıcılık ve dijital dönüşüm gibi güncel temalara hâkimiyet, ilişkilerin çağdaş politika gündemleriyle uyumunu sağlar. Hizmet içi eğitimler, sertifika programları ve belediyeler arası öğrenme mekanizmaları bu kapasitenin temel taşıdır.

3. Süreç Yönetimi ve Kurumsal Hafıza

Kardeş şehir ilişkilerinin tüm aşamalarını kapsayan yazılı ve standart iş akışları oluşturulmalıdır. Aday şehir seçimi, protokol süreci, onay mekanizmaları, ortak eylem planları ve raporlama adımları net biçimde tanımlanmadıkça ilişkiler kişilere bağımlı hâle gelir. Ayrıca geçmişte kurulan tüm ilişkilerin belgelerle kayıt altına alındığı güçlü bir kurumsal hafıza sistemi, yönetim ve personel değişikliklerinde sürekliliğin tek güvencesidir.

4. Mali ve Teknik Kapasite

Sembolik ziyaretlere dayalı ilişkiler sürdürülebilir değildir. Belediyelerin bütçelerinde uluslararası işbirlikleri için özel kalemler ayrılmalı; ortak projelerde eş-financeman sağlayabilecek esnek kaynaklar planlanmalıdır. Proje geliştirme, ihale, sözleşme ve mali raporlama gibi teknik alanlarda yeterli kapasiteye sahip olmayan belediyelerin uluslararası fonlara erişimi sınırlı kalacaktır. Bu nedenle proje ofislerinin güçlendirilmesi kritik önemdedir.

5. İzleme, Değerlendirme ve Kurumsal Öğrenme

Başarı, ölçülmediği sürece yönetilemez. Aktif kardeş şehir sayısı, yürütülen projeler, sağlanan fonlar, değişim programları ve elde edilen somut çıktılar düzenli olarak izlenmeli ve raporlanmalıdır. Proje sonu değerlendirmeleri, yalnızca hesap verme aracı değil; kurumsal öğrenmenin temel mekanizması olarak görülmelidir.

6. Çok Aktörlü ve Çok Düzeyli İşbirliği

Kardeş şehir ilişkileri belediye sınırlarını aşan bir işbirliği ekosistemi olarak kurgulanmalıdır. Üniversiteler, STK'lar, meslek odaları, özel sektör ve yerel girişimler sürece dâhil edildiğinde ilişkiler derinleşir. Ulusal düzeyde bakanlıklar, Türkiye Belediyeler Birliği ve kalkınma ajanslarıyla kurulan bağlar ise bu ilişkilerin politika uyumunu ve etki alanını genişletir.

7. Kurumsal Kültür ve Liderlik

Teknik kapasite tek başına yeterli değildir. Öğrenmeye açık, yenilikçi ve işbirliğini teşvik eden bir kurumsal kültür olmadan kardeş şehir stratejileri kâğıt üzerinde kalır. Üst yönetimin bu alanı “ikincil” değil, yerel kalkınmanın asli unsuru olarak görmesi; kurum içinde sahiplenme ve motivasyonun ana belirleyicisidir.

Kardeş şehir ilişkilerinde gerçek başarı, bireysel çabalardan kurumsal kapasiteye geçişle mümkündür. Kurumsal yapı, insan kaynağı, süreçler, mali imkânlar ve kurumsal kültür birlikte ele alındığında, kardeş şehir protokolleri sembolik metinler olmaktan çıkar; somut sonuçlar üreten, sürdürülebilir ve stratejik ortaklıklara dönüşür. Bu dönüşüm yalnızca belediyelerin değil, Türkiye’de yerel yönetim sisteminin uluslararası alandaki görünürlüğünü ve etki kapasitesini de doğrudan güçlendirir.

KENTLER ARASI İLİŞKİLERDE BAŞARIYI BELİRLEYEN TEMEL FAKTÖRLER

Kentler arası ilişkiler; kardeş şehir protokollerinden tematik ağlara, proje bazlı kent–kent ortaklıklarından çok taraflı uluslararası platformlara kadar farklı biçimler olsa da, pratikte benzer başarı ve başarısızlık kalıplarını tekrar üretmektedir. Uluslararası literatür ve saha deneyimleri, başarının tesadüfi değil; belirli stratejik, kurumsal ve ilişkisel koşulların bir araya gelmesine bağlı olduğunu açık biçimde ortaya koymaktadır.

Stratejik uyum: Protokolden kalkınma aracına geçiş

Kentler arası ilişkilerin sürdürülebilir olmasının ilk koşulu, bu ilişkilerin kentlerin yerel kalkınma öncelikleri, stratejik planları ve giderek artan biçimde Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları ile uyumlu olmasıdır. Başarılı örneklerde işbirliği alanları “genel iyi niyet” üzerinden değil; istihdam, inovasyon, iklim uyumu, su yönetimi, sosyal kapsayıcılık gibi somut politika alanları üzerinden tanımlanmaktadır. Stratejik uyumdan yoksun ilişkiler, kısa vadede görünürlük sağlasa da uzun vadede sahiplenme üretmemekte ve sembolik düzeyde kalmaktadır.

Siyasi liderlik: Kişisel prestij değil, kurumsal yatırım

Kentler arası ilişkilerde siyasi liderlik, hızlandırıcı değil belirleyici bir faktördür. Belediye başkanının ve üst yönetimin ilişkiyi kentin uzun vadeli çıkarlarıyla bağlantılı bir kurumsal yatırım olarak görmesi; belediye meclisinin sürece erken dahil edilmesi ve kararların şeffaf biçimde sahiplenilmesi, ilişkinin kaderini doğrudan etkilemektedir. Siyasi sahiplenmenin zayıf olduğu durumlarda, teknik olarak iyi tasarlanmış protokoller dahi yönetim değişiklikleriyle birlikte işlevsiz hâle gelmektedir.

Kurumsal kapasite ve çok aktörlü yapı: Belediyenin tek başına yapabileceği bir iş değil

Literatürde neredeyse oydaşma düzeyinde kabul edilen bir gerçek şudur: Kentler arası ilişkilerin başarısı, kurumsal kapasiteyle doğru orantılıdır. Bu kapasite yalnızca bir “dış ilişkiler birimi” kurulması anlamına gelmez.

Başarılı örneklerde; adanmış bir koordinasyon ekibi, net görev tanımları, özel bütçe, uzman tematik birimler ve üniversitelerden STK'lara, özel sektörden yurttaş ağlarına uzanan çok aktörlü bir yönetim modeli birlikte çalışmaktadır. Kent diplomasisi, tek bir birimin değil, tüm kentin kapasitesinin sınındığı bir alandır.

Karşılıklılık ve güven: Yardım ilişkisi değil, eşit ortaklık

Kentler arası ilişkilerin uzun ömürlü olabilmesi için karşılıklılık ve güven vazgeçilmezdir. Özellikle Kuzey–Güney eksenli ortaklıklarda, tek yönlü bilgi veya kaynak aktarımına dayanan ilişkiler kısa vadede proje üretebilse de uzun vadede sahiplenme ve eşitlik duygusu yaratamamaktadır. Başarılı ilişkiler, tarafların birbirini eşit öğrenme ortakları olarak gördüğü; kültürel duyarlılığın, esnekliğin ve karşılıklı bağlılığın gözetildiği yapılardır.

Süreklilik: İletişim, ziyaretler ve eşdüzey öğrenme

Kentler arası ilişkiler “imza anı” ile değil, imza sonrasındaki temas yoğunluğu ile anlam kazanır. Düzenli iletişim, amaç odaklı karşılıklı ziyaretler, teknik ekipler arasında eşdüzey öğrenme (peer-to-peer learning) mekanizmaları ve ortak çalışma grupları, ilişkilerin yalnızca üst düzeyde değil, kurumsal katmanlara yayılarak kök salmasını sağlar. Bu tür yatay ağlar kurulmadığında ilişkiler, birkaç kişinin hafızasına sıkışır ve zamanla zayıflar.

İzleme, değerlendirme ve uyarlanabilirlik: Başarıyı yöneten mekanizma

Başarılı kentler arası ilişkilerde hedefler ölçülebilir, ilerleme izlenebilir ve süreçler gerektiğinde revize edilebilir biçimde tasarlanır. Ortak projeler, kazanımlar ve öğrenme çıktıları düzenli olarak değerlendirilir; elde edilen sonuçlar hem ortaklığın hem de yerel politikaların iyileştirilmesinde kullanılır. İzleme–değerlendirme mekanizması olmayan ilişkiler, zaman içinde yönünü ve anlamını kaybetmektedir.

Bağlam ve tema seçimi: Her kent her kentle kardeş olamaz

Kentler arası ilişkilerde ölçek, kapasite ve bağlam uyumu kritik önemdedir. Benzer sorunlara sahip, karşılaştırılabilir ölçeklerdeki kentler arasında kurulan ilişkiler daha somut ve kalıcı sonuçlar üretmektedir. Özellikle iklim değişikliği, su kıtlığı, afet riski, enerji dönüşümü ve sosyal uyum gibi sınır aşan sorunlar, kent–kent işbirliği için yüksek meşruiyet ve etki potansiyeli sunmaktadır.

Türkiye bağlamı: Hukuki çerçeve ve kurumsal dayanıklılık

Türkiye’de kentler arası ilişkilerin başarısı, ulusal hukuk ve dış politika çerçevesiyle uyumlu bir kurumsal yapı gerektirir. Belediye meclisi kararları, ilgili bakanlıklarla koordinasyon, Türkiye Belediyeler Birliği’nin rehberliği ve ulusal mevzuata uygun süreç yönetimi, ilişkilerin kurumsal dayanıklılığını belirleyen unsurlardır. Bu çerçeve doğru işletildiğinde, kentler arası ilişkiler belediyeler için bir risk alanı değil, güvenli ve stratejik bir politika aracına dönüşmektedir.

Kentler arası ilişkilerde başarı, tek bir faktöre indirgenemez. Ancak stratejik uyum, güçlü siyasi sahiplenme, kurumsal kapasite, karşılıklılık ve güven, süreklilik arz eden iletişim, sağlam izleme–değerlendirme mekanizmaları ve bağlam duyarlılığı bir araya geldiğinde, kent diplomasisi sembolik bir vitrin olmaktan çıkar; yerel kalkınmaya, iklim eylemine ve toplumsal faydaya somut katkı sunan güçlü bir yönetim aracına dönüşür.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ULUSLARARASI YEREL KURULUŞLARLA İŞBİRLİĞİ SÜRECİ

» GİRİŞ

Kent diplomasisinin kurumsallaşmasında, ikili ilişkiler (kardeş şehirler gibi) kadar; hatta çoğu zaman onlardan daha fazla belirleyici olan unsur, uluslararası yerel yönetim ağları ve kuruluşlarıyla kurulan işbirlikleridir. ICLEI, C40, Eurocities, Birleşmiş Kentler ve Yerel Yönetimler (UCLG ve UCLG-MEWA), Küresel Belediye Başkanları Sözleşmesi (GCoM), Energy Cities, MedCities ve Dünya Sağlık Örgütü Sağlıklı Şehirler Ağı gibi yapılar, kentleri yalnızca bir araya getiren platformlar değil; küresel normların, standartların ve iyi uygulamaların yerel düzeyde somut politikaya dönüşmesini sağlayan çok katmanlı yönetim mekanizmalarıdır.

Bu kuruluşlar aracılığıyla kentler; iklim değişikliğiyle mücadele, sürdürülebilir kalkınma, kapsayıcı büyüme, kentsel dayanıklılık ve halk sağlığı gibi küresel gündemlere tekil aktörler olarak değil, kolektif bir yerel yönetimler topluluğunun parçası olarak müdahil olabilmektedir. Bu yönüyle uluslararası yerel kuruluşlar, klasik kent diplomasisini tamamlayan ve derinleştiren bir “ağ diplomasisi” kanalı işlevi görmektedir.

» ULUSLARARASI YEREL KURULUŞLAR VE KENT DİPLOMASİSİ

Uluslararası yerel kuruluşlar; üyeleri ağırlıklı olarak belediyeler, bölgesel yönetimler ve yerel yönetim birliklerinden oluşan; ortak ilkeler, hedefler ve çalışma programları etrafında örgütlenen yapılardır. Bu kuruluşlar kentlere üç temel alanda katkı sunar:

Birincisi, temsiliyettir. Yerel yönetimlerin, iklim müzakereleri, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları, AB kentsel politikaları gibi küresel süreçlerde kolektif bir sesle temsil edilmesini sağlarlar.

İkincisi, kapasite geliştirmedir. Tematik alışma grupları, eğitim programları, rehberler ve pilot uygulamalar yoluyla bilgi ve deneyim paylaşımını kurumsallaştırırlar.

Üçüncüsü ise finansman ve proje erişimidir. AB fonları, kalkınma bankaları ve uluslararası kuruluşlar nezdinde kentlerin görünürlüğünü artırarak proje geliştirme kapasitesini güçlendirirler.

Bu nedenle söz konusu ağlar, yalnızca “üyelik” değil; stratejik olarak yönetildiğinde kentlerin uluslararası alandaki etki kapasitesini artıran yapısal araçlardır.

İşbirliği sürecinin temel aşamaları

Uluslararası yerel kuruluşlarla işbirliği, çoğu belediyede benzer kurumsal aşamalardan geçen, çok aktörlü ve süreklilik gerektiren bir süreçtir.

İlk aşama, stratejik ihtiyaç analizi ve doğru ağın seçilmesidir: Belediyenin stratejik planı, iklim eylem planları (SECAP gibi), ulaşım, evre ve sosyal politikalara ilişkin belgeleri; hangi ağlarla doğal bir uyum bulunduğunu gösterir. İklım ve sürdürülebilirlik odağı güçlü belediyeler için ICLEI, C40 veya GCoM öne çıkarken; ekonomik kalkınma, inovasyon ve AB entegrasyonu hedefi olan kentler için Eurocities veya MedCities daha uygun bir ereve sunabilir.

İkinci aşama, siyasi sahiplenme ve kurumsal yetkilendirmedir: Uluslararası ağlara üyelik çoğu zaman belediye meclisi kararı gerektirir. Bu karar, yalnızca hukuki bir zorunluluk değil; aynı zamanda siyasi iradenin açık bir beyanıdır. Üst yönetimin süreci sahiplenmesi, üyeliğin “kağıt üzerinde” kalmasını engelleyen en kritik unsurlardan biridir.

Üçüncü aşama, başvuru ve üyelik prosedürleridir: Her ağın farklı kriterleri vardır; GCoM gibi yapılar iklim taahhütleri ve eylem planı yükümlölükleri getirirken, Eurocities nüfus büyüklüğu ve yönetim yapısına odaklanır. Bu süreç, dış ilişkiler birimleri kadar evre, iklim, strateji ve mali birimlerin eşğüdümünü gerektirir.

Dördüncü aşama, ağ gündeminin yerelleştirilmesidir: Üyeliğin gerçek değeri, ağın ürettiği politika çerçevelerinin yerel plan ve projelere entegre edilmesiyle ortaya çıkar. İzmir'in ICLEI ve Covenant of Mayors üyeliğini SECAP ve Yeşil Şehir Eylem Planı ile somutlaştırması; Gaziantep'in GCoM ve Energy Cities üyeliklerini enerji verimliliği ve temiz ulaşım projeleriyle ilişkilendirmesi bu sürecin tipik örnekleridir.

Beşinci aşama, ortak projeler ve fon mekanizmalarıdır: Uluslararası ağlar çoğu zaman AB projeleri, kalkınma bankası programları ve teknik destek paketleri için kapı aralar. Bu aşamada kentler, yalnızca bilgi değil; finansman ve uzmanlığa da erişim sağlar.

Altıncı aşama, izleme, raporlama ve karşılıklı öğrenmedir: GCoM ve ICLEI gibi ağların talep ettiği sera gazı envanterleri, risk analizleri ve ilerleme raporları; kentler için hem uluslararası karşılaştırma hem de ulusal politika uyumu açısından güçlü araçlardır.

Son aşama ise kurumsal öğrenme ve sürekliliğin sağlanmasıdır: İşbirliğinin kişilere bağlı kalmaması için, belediye bünyesinde kalıcı bir ağ yönetimi kapasitesi oluşturulması; stratejik planlarda ve performans programlarında bu üyeliklere dair göstergelerin tanımlanması gerekmektedir. Aksi halde ağ ilişkileri, yönetim değişiklikleriyle birlikte zayıflama riski taşır.

Genel değerlendirme: Uluslararası yerel kuruluşlarla işbirliği, kent diplomasisinin “yan faaliyeti” değil; stratejik olarak kurgulandığında yerel yönetimlerin küresel gündemlere etki edebildiği en güçlü kanallardan biridir. Doğru ağ seçimi, siyasi sahiplenme, aktif katılım ve kurumsal kapasiteyle desteklenen üyelikler; kentleri pasif izleyici olmaktan çıkarıp küresel yönetişimin etkin aktörleri hâline getirebilir.

TÜRKİYE'DE ÖNE ÇIKAN ULUSLARARASI YEREL YÖNETİM AĞLARI VE BELEDİYELERİN KONUMU

Türkiye’de kent diplomasisi, son yıllarda belediyelerin uluslararası yerel yönetim ağlarına aktif üyeliği üzerinden giderek daha kurumsal ve çok katmanlı bir yapıya kavuşmuştur. Büyükşehirler başta olmak üzere pek çok belediye, yalnızca sembolik üyeliklerle yetinmeyip bu ağların karar alma mekanizmalarında, tematik komitelerinde ve temsil rollerinde görünür hâle gelmiştir.

Bu çerçevede UCLG ve UCLG-MEWA, Türkiye belediyeleri için en köklü ve kapsayıcı platformlardan biridir. İstanbul, Ankara, İzmir, Gaziantep, Konya ve Balıkesir gibi çok sayıda büyükşehir ve ilçe belediyesi, UCLG-MEWA Konseyi ve komitelerinde aktif rol üstlenmektedir. Ankara ve Şanlıurfa gibi belediyelerin komite başkanlıkları ile “iklim elçisi”, “kültür elçisi” veya ombudsman benzeri temsili görevler üstlenmesi, Türkiye belediyelerinin yalnızca katılımcı değil, gündem belirleyici aktörler olma iddiasını da yansıtmaktadır.

Avrupa odaklı ağlar açısından bakıldığında, Eurocities üyeliği Türkiye belediyeleri için AB kentsel politikalarıyla doğrudan temas kurmanın önemli bir aracı hâline gelmiştir. İstanbul, Gaziantep, İzmir, Kadıköy, Balıkesir, Hatay, Odunpazarı, Osmangazi ve Mezitli gibi belediyeler; demokrasi, kapsayıcı yönetim ve iklim nötrlüğü başlıklarında deneyim paylaşımı ve savunuculuk faaliyetleri yürütmektedir. Bu üyelikler, Türkiye belediyelerinin AB düzeyindeki politika tartışmalarına dolaylı da olsa müdahil olabildiğini göstermektedir.

ICLEI – Local Governments for Sustainability ağı ise özellikle iklim eylemi, enerji dönüşümü ve döngüsel ekonomi alanlarında öne çıkmaktadır. İstanbul, Ankara, İzmir, Konya, Gaziantep, Kadıköy, Buca ve Tepebaşı gibi belediyeler ICLEI çatısı altında proje temelli işbirlikleri geliştirirken, teknik kapasite artışı ve veri temelli planlama süreçlerine daha fazla entegre olmaktadır.

İklim yönetişimi bağlamında Global Covenant of Mayors / Covenant of Mayors (GCoM) üyelikleri, Türkiye’de kent diplomasisinin en somut politika çıktılarından birini oluşturmaktadır. İstanbul, Ankara, İzmir, Antalya, Bursa, Gaziantep ve Konya gibi pek çok belediye; emisyon azaltımı, iklim uyumu ve enerji yoksulluğu gibi başlıklarda taahhütler vererek SECAP hazırlama ve uygulama süreçlerini yürütmektedir. Bu durum, uluslararası taahhütlerin yerel politika belgelerine dönüşmesi açısından kritik bir eşik olarak değerlendirilebilir.

Bunlara ek olarak C40, MedCities, Energy Cities ve B40 gibi tematik ve bölgesel ağlar, Türkiye belediyelerinin farklı ölçeklerde görünürlük kazanmasını sağlamaktadır. İstanbul, Türkiye’den C40’a üye tek kent olarak küresel iklim liderliği iddiasını sürdürürken; İzmir MedCities ve Balkan kent ağlarında aktif rol almaktadır. Gaziantep ve bazı ilçe belediyeleri Energy Cities ağı üzerinden enerji dönüşümü projelerine katılmakta; İstanbul ise Balkan Cities Network (B40) gibi yeni nesil bölgesel işbirliği platformlarının kurucu aktörleri arasında yer almaktadır.

Genel olarak bu tablo, Türkiye’de kent diplomasisinin tek bir ağ veya kanal üzerinden değil, çoklu üyelik ve çok düzeyli etkileşim temelinde geliştiğini göstermektedir. Birçok büyükşehir belediyesinin aynı anda UCLG-MEWA, Eurocities, ICLEI ve GCoM gibi ağlarda yer alması; belediyelerin kendilerini yalnızca ulusal idari birimler olarak değil, uluslararası yönetişimin meşru aktörleri olarak konumlandırmaya başladığını ortaya koymaktadır.

BAŞLICA ULUSLARARASI YEREL YÖNETİM AĞLARI: KISA BİR PANORAMA

Günümüzde kent diplomasisinin ana omurgası, klasik ikili kardeş şehir ilişkilerinin ötesine geçerek, kentlerin dâhil oldukları uluslararası yerel yönetim ağları üzerinden şekillenmektedir. Bu ağlar, kentleri yalnızca birbirine bağlayan platformlar değil; aynı zamanda küresel gündemlerin yerel düzeyde müzakere edildiği, politika üretildiği ve savunuculuk yürütüldüğü çok katmanlı yönetim alanlarıdır. Aşağıda, hem küresel literatürde hem de Türkiye’de belediyelerin en sık temas ettiği başlıca ağlara kısaca yer verilmektedir.

UCLG ve UCLG-MEWA (United Cities and Local Governments / Middle East and West Asia)

UCLG, dünya genelinde yerel ve bölgesel yönetimleri bir araya getiren en kapsamlı ve en siyasi yerel yönetim ağıdır. Merkezi Barselona’da bulunan yapı, bölgesel bölümler aracılığıyla yüz binlerce belediyeyi ve yerel yönetim birliğini temsil etmektedir. UCLG’nin temel işlevi, yerel yönetimleri küresel yönetim masasına taşıyarak; iklim değişikliği, göç, eşitsizlik, demokrasi, barış ve kalkınma gibi başlıklarda “yerel sesin” görünürlüğünü ve etkisini artırmaktır. Birleşmiş Milletler süreçlerinde (Yeni Kentsel Gündem, SKA’ların yerelleştirilmesi vb.) yerel yönetimler adına güçlü bir savunuculuk yürütmektedir.

UCLG-MEWA ise UCLG’nin Ortadoğu ve Batı Asya bölgesel bölümüdür ve merkezi İstanbul’dadır. Bölgeden 100’ün üzerinde yerel yönetim ve birlik bu yapının parçasıdır. UCLG-MEWA, kardeş şehir programları, tematik projeler ve ortak savunuculuk faaliyetleri yürütürken; küresel gündemlerin bölgesel ve yerel bağlama tercüme edilmesinde kritik bir aracı rol üstlenmektedir. Türkiye’de çok sayıda büyükşehir ve ilçe belediyesi hem UCLG hem de UCLG-MEWA bünyesinde aktif temsil edilmektedir.

EUROCITIES

EUROCITIES, Avrupa'nın büyük kentlerini bir araya getiren ve AB ölçeğinde en etkili kent ağlarından biri olarak kabul edilen bir platformdur. 1986 yılında altı öncü kentin girişimiyle kurulan ağ, bugün 38 ülkeden 200'ün üzerinde kenti ve yaklaşık 130–150 milyonluk bir nüfusu temsil etmektedir.

EUROCITIES'in odağında doğrudan AB politikaları yer alır: kentsel kalkınma, Avrupa Yeşil Mutabakatı, sosyal içerme, hareketlilik, kültür ve dijital dönüşüm gibi başlıklarda kentlerin ortak çıkarlarını savunur. Tematik forumlar ve çalışma grupları aracılığıyla iyi uygulamaların paylaşılmasını, ortak projeler geliştirilmesini ve AB fonlarına erişim için kentler arası koalisyonlar kurulmasını destekler. Türkiye'den İstanbul, İzmir, Gaziantep, Kadıköy gibi belediyeler bu ağ içinde özellikle iklim nötrlüğü, sosyal politika ve demokratik yönetim alanlarında aktif rol üstlenmektedir.

ICLEI – Local Governments for Sustainability

ICLEI, sürdürülebilir kalkınma alanında faaliyet gösteren en eski ve en yaygın kent ağlarından biridir. 1990 yılında kurulan ağ, bugün 125'ten fazla ülkede 2.500'ün üzerinde yerel ve bölgesel yönetimle çalışmaktadır.

ICLEI'nin temel odağı; sıfır emisyonlu, doğa temelli, eşitlikçi, dayanıklı ve döngüsel şehirlerin inşasına destek olmaktır. Emisyon envanterleri, iklim uyum planları, doğa temelli çözümler ve döngüsel ekonomi gibi teknik alanlarda rehberlik, pilot uygulamalar ve eşdüzey öğrenme imkânları sunar. Türkiye'den İstanbul, Ankara, İzmir, Konya ve Gaziantep gibi birçok belediye, ICLEI Europe ve ICLEI World çatısı altında iklim ve sürdürülebilirlik projeleri yürütmektedir.

Global Covenant of Mayors for Climate & Energy (GCoM)

GCoM, kentlerin iklim değişikliğiyle m¼cadele ve uyum alanındaki gön¼ll¼ taahh¼tlerini bir araya getiren k¼resel bir koalisyondur. Avrupa merkezli Covenant of Mayors ile k¼resel Compact of Mayors girişimlerinin birleşmesiyle ortaya ¼ıkmıř; bugün d¼nya genelinde 13.500’den fazla kent ve yerel y¼netimi kapsamaktadır.

GCoM ¼er¼evesinde kentler; sera gazı emisyonlarını azaltmayı, iklim risk ve kırılganlıklarını analiz etmeyi, azaltım ve uyum i¼in somut eylem planları (SECAP vb.) hazırlamayı ve d¼zenli raporlama yapmayı taahh¼t eder. Bu s¼re¼, “City Journey” olarak adlandırılan adım adım bir metodolojiyle desteklenmektedir. T¼rkiye’de pek ¼ok b¼y¼křehir, GCoM üyeliğini iklim eylem planları ve uluslararası fon başvuruları i¼in temel bir ¼er¼eve olarak kullanmaktadır.

C40 Cities Climate Leadership Group

C40, d¼nyanın en b¼y¼k ve stratejik kentlerini bir araya getiren, tamamen iklim eylemine odaklı bir ağdır. 2005 yılında kurulan girişim, bugün yaklaşık 96–97 kenti, 920 milyonluk bir nüfusu ve k¼resel ekonominin yaklaşık d¼rtte birini temsil etmektedir.

C40’ın temel varsayımı nettir: şehirler, ulus devletlere kıyasla daha hızlı ve daha iddialı iklim eylemi üretebilir. Bu doğrultuda sektör programları, hızlandırıcı mekanizmalar, araştırma faaliyetleri ve iklim finansmanına erişim araçlarıyla üye kentlerin kapasitesini artırır. T¼rkiye’den bu ağa üye tek kent İstanbul’dur.

MedCities

MedCities, Akdeniz havzasındaki kentleri sürdürülebilir kentsel gelişim ekseninde bir araya getiren bölgesel bir ağdır. Kıyı kentlerinde b¼t¼nleřik planlama, ¼evresel baskılar, iklim değişikliğinin Akdeniz’e özğü etkileri, gö¼ ve sosyal uyum gibi konular ağın temel ¼alıřma alanlarını oluşturur. İzmir başta olmak üzere T¼rkiye kentleri, hem coğrafi konumları hem de tematik öncelikleri nedeniyle MedCities ile doğal bir etkileşim alanına sahiptir.

Energy Cities

Energy Cities, yerel düzeyde enerji dönüşümüne odaklanan tematik bir Avrupa ağıdır. Enerji verimliliği, yenilenebilir enerji yatırımları, adil dönüşüm ve toplum temelli enerji modelleri ağın ana eksenini oluşturur. Yerel enerji planlamasından bina stokunun yenilenmesine kadar pek çok alanda iyi uygulamaları derleyerek üyelerine rehberlik eder ve AB düzeyinde güçlü bir savunuculuk yürütür.

B40 Balkan Cities Network

B40, kent diplomasisi literatürüne görece yeni eklenmiş, ancak bölgesel barış ve işbirliği perspektifiyle dikkat çeken bir ağıdır. İstanbul öncülüğünde kurulan girişim, bugün 50'nin üzerinde Balkan kentini bir araya getirmekte; iklim değişikliği, göç, altyapı ve sosyal adalet gibi ortak sorunlara yerel düzeyde çözümler üretmeyi hedeflemektedir. B40, Balkanlar ölçeğinde kent diplomasisinin kurumsallaşması açısından önemli bir deney alanı sunmaktadır.

Genel Değerlendirme

Bu ağların her biri; ölçek, odak ve araçlar bakımından farklılaşsa da, birlikte kent diplomasisinin ağ tabanlı mimarisini oluşturur. Türkiye belediyeleri açısından bu ağlara üyelik, yalnızca görünürlük veya prestij meselesi değil; teknik kapasite geliştirme, finansmana erişim, ulusal politikalara dolaylı etki ve kent markasının uluslararası düzeyde güçlenmesi açısından stratejik bir kaldıraçtır.

» SONUÇ

Küreselleşme, bölgeselleşme, yerelleşme ve küyerelleşme süreçleri, devlet merkezli dış politika anlayışını tek başına açıklayıcı olmaktan çıkarmış; kentleri giderek daha görünür, daha etkili ve daha iddialı uluslararası aktörler hâline getirmiştir. Sermaye, bilgi ve insan hareketliliği; iklim krizi, göç, salgınlar ve dijitalleşme gibi küresel dinamikler, sorunların da çözümlerin de ölçeğini dönüştürmektedir. Bu dönüşüm, kentlerin yalnızca hizmet sunan idari birimler değil, aynı zamanda uluslararası ilişkilerde söz ve inisiyatif sahibi aktörler olarak yeniden konumlanmasını beraberinde getirmektedir.

Bu bağlamda, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel alanlardaki ortak değer ve çıkarlar, yerel ve ulusal sınırları aşarak ulusötesi bir nitelik kazanmıştır. Kentlerin merkezî yönetimle birlikte politika yapım süreçlerine dâhil olması, dış politikayı dolaylı biçimde etkilemesi ve sınır-ötesi işbirliklerine katılması, “kent diplomasisi” olarak adlandırılan alanın önemini hızla artırmıştır. Bu kitapta da ayrıntılı biçimde ortaya konulduğu üzere, kent diplomasisi günümüzde; kardeş şehir ilişkileri, işbirliği protokolleri, mutabakat zabıtları, tematik kent ağları (UCLG, Eurocities, ICLEI, GCoM, C40, MedCities, Energy Cities, B40 vb.) ve proje temelli ortaklıklar üzerinden kurumsallaşan çok katmanlı bir pratikler bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bununla birlikte, kent diplomasisi ne sihirli bir çözüm ne de tek başına küresel eşitsizlikleri tersine çevirebilecek bir araçtır. Kaynakların son derece dengesiz dağıldığı, ekonomik ve siyasi güç asimetrilerinin derinleştiği, söylem ile uygulama arasındaki uçurumun büyüdüğü bir uluslararası sistemde, kent diplomasisinden mucize beklemek gerçekçi değildir. Ancak bu durum, kent diplomasisinin etkisiz olduğu anlamına da gelmez. Aksine, başarılı sonuçlar üretmesi; kendi sınırlarının, bağımlılık ilişkilerinin ve yapısal engellerinin açık biçimde tanımlanmasına ve bu engelleri aşmak için çok düzeyli işbirliği kapasitesinin bilinçli şekilde geliştirilmesine bağlıdır.

Çalışma boyunca gösterildiği üzere, kentler arası ilişkilerde başarıyı belirleyen temel unsurlar; stratejik yönelim, güçlü siyasi sahiplenme, kurumsal kapasite, çok aktörlü katılım, karşılıklılık ve güven, izleme-değerlendirme kültürü ve bağlam duyarlılığıdır. Protokol sayısının artması tek başına bir başarı ölçütü değildir; aksine, az sayıda ancak derinleşmiş, proje odaklı ve sürdürülebilir ortaklıklar, kent diplomasisinin gerçek etkisini ortaya koymaktadır. Kardeş şehir ilişkilerinin “sembolik tabela kardeşliği” düzeyinde kalmaması; iklim eylemi, sosyal kapsayıcılık, kültür-sanat, ekonomik dönüşüm ve dijitalleşme gibi alanlarda somut çıktılar üretmesi, bu ilişkilerin yerel halk nezdinde de anlam kazanmasını sağlamaktadır.

Kent yönetimlerinin karşı karşıya olduğu temel sorunlar, coğrafyadan bağımsız olarak büyük ölçüde ortaktır: iklim değişikliğinin ağırlaşan etkileri, su kıtlığı, afet riskleri; yoksulluk ve eşitsizlik; barınma, ulaşım, istihdam ve sosyal uyum sorunları; demokratik katılımın zayıflığı ve yönetim kırılğanlıkları. Bu sorunların nedenleri çoğu zaman ulusal ve küresel düzeyde şekillense de, çözümlerinin önemli bir bölümü yerel düzeyde hayata geçirilmektedir. Bu nedenle, sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin başarısı, yerel ve bölgesel yönetimlerin etkin katılımı olmaksızın mümkün değildir. Kent diplomasisi, merkezi düzeyde tıkanan veya yavaşlayan süreçler karşısında, yerelden başlayan karşılıklı öğrenme, dayanışma ve ortak çözüm üretme kanalları açma potansiyeline sahiptir.

Dijital çağda bilgi, deneyim ve insan kaynağı paylaşımı; klasik altyapı ve finansman kadar stratejik bir sermaye hâline gelmiştir. Ulusal sınırlar içinde kalan iyi uygulamaların etkisi sınırlı kalırken, kentler arası bilgi ve deneyim dolaşımı; kamu hizmetlerinin niteliğini yükseltmekte, yerel demokrasiyi güçlendirmekte ve yönetim kapasitesini artırmaktadır. Kardeş şehir ilişkileri, tematik ağ üyelikleri, ortak projeler, gençlik ve uzman değişim programları ile kültürel işbirlikleri; kentler arasında barış, karşılıklı anlayış ve ortak üretim kültürünün gelişmesine hizmet eden temel araçlar olarak öne çıkmaktadır.

Bir kentin vizyonu, değişimi öngörebilme ve bu değişimi toplumsal “doku” uyusmazlığı yaratmadan içselleştirebilme kapasitesiyle doğrudan ilişkilidir. Hizmet kalitesi, verimlilik, sosyal uyum, eğitim ve teknoloji düzeyi, kültürel canlılık ve yenilikçilik; kentlerin küresel ölçekteki rekabet gücünü belirleyen başlıca unsurlardır. Kent diplomasısı, bu vizyonun dışı dönük yüzünü oluşturarak, kentin kültürel birikimini, ekonomik potansiyelini ve yenilikçi kapasitesini uluslararası alanda görünür kılar; bu da orta ve uzun vadede hem kent markasını hem de yaşam kalitesini olumlu yönde etkiler.

Bu kitap, kent diplomasısının kuramsal temellerini, tarihsel gelişimini, hukuki ve kurumsal çerçevesini, kardeş şehir ve işbirliği protokollerinin işleyişini, uluslararası yerel yönetim ağlarını ve Türkiye’deki uygulamaları bütüncül bir bakışla ele almayı amaçlamıştır. Bulgular, Türkiye’de yerel yönetimlerin ciddi bir potansiyele sahip olduğunu; ancak bu potansiyeilin ancak kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi, stratejik odaklanma ve ulusal düzeyde destekleyici bir çerçeve ile tam anlamıyla hayata geçirilebileceğini göstermektedir.

Son tahlilde, içinde yaşadığımız yüzyılın gerçekten bir “kentler çağı”na dönüşüp dönüşmeyeceği, kentlerin kendi aralarındaki ilişkileri nasıl kurduklarına bağlıdır. Kent diplomasısı; barış, demokratik kültür, sosyal adalet ve çevresel sürdürülebilirliği güçlendiren etkili bir araç haline de gelebilir, yalnızca vitrin ve seremoni düzeyinde kalan bir faaliyet olarak da kalabilir. Bu tercih, yerel yöneticilerin, uzmanların, sivil toplumun ve yurttaşların birlikte geliştireceği vizyon ve iradede yatmaktadır. Kentler, diploması faaliyetlerini ulusal çıkarların ötesine taşıyıp gezegenin ve gelecek kuşakların ortak yararıyla buluşturabildikleri ölçüde; kent diplomasısı, daha adil, daha kapsayıcı ve iklim açısından daha dirençli bir dünya inşa etme sürecinde vazgeçilmez bir rol üstlenecektir.

» KAYNAKÇA

Kitap, Dergi, Sempozyum, Kongre

- “Kent ve Hafıza”, Kule Dergisi, Koç Üniversitesi, Sayı 39, Yaz 2015
- “Türkiye’de Yerel Yönetim Sisteminin Geliştirilmesi”, Yerel Yönetimin Geliştirilmesi Programı Raporlar Dizisi 1, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı ve IULA- EMMİE, İkinci Baskı, İstanbul 1994
- Abdullah TORUN, “Ulusal Güvenlik Ve Küreselleşme: Türkiye’nin Ulusal Güvenlik Politikasının Dönüşümünde Küreselleşmenin Rolü”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2012
- Abdurrahman TARAKTAŞ, “Türkiye’de Mali Yerelleşme, Ekonomik Büyüme Ve Enflasyon Arasındaki İlişkilerin Zaman Serisi Analizi”, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2010
- Ömer BOZKURT, Turgay ERGUN, “Kamu Yönetimi Sözlüğü”, TODAİE, Ankara, 1998
- Alaaddin ŞENEL, “Siyasal Düşünceler Tarihi”, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara, 1995
- Alan C. MIDDLETON, “City Branding and Inward Investment”, Editör: DINNIE K., City Branding, Palgrave Macmillan, 2011
- Anna TIEDAMAN, “Branding America: An Examination of U. S. Public Diplomacy Efforts After September 11, 2001”, Master Thesis., Advisor: Prof. Carolyn Gideon, Medford, Tufts University The Fletcher School of Law and Diplomacy, 2005
- Anthony GIDDENS, Sağın ve Solun Ötesinde, Metis Yayınları, İstanbul, 2002
- Argun AKDOĞAN, “Yerel Yönetimlerin Uluslararası İlişkileri”, Yerel Yönetimlerde İşbirliği ve Katılım, Editör Ayşegül Sabuktay, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayını, No: 336, Haziran 2007
- ‘Küresel kent’ kavramını geliştiren Saskia Sassen ile Söleş, <http://www.mimdap.org/?p=27118> “Kardeş şehirler: Uluslararası Belediye İşbirlikleri ve Birliğimizin Rolü” Türkiye Belediyeler Birliği Dergisi, sayı:776, Aralık 2012

- Atilla NALBANT, “Üniter Devlet – Bölgeselleşmeden Küreselleşmeye” Yapı Kredi yayınları, İstanbul, 1997
- Aylin DERVİŞ, “Küyerelleşme Yaklaşımının Yerel Kültüre Etkisi: Türkiye’deki Lay’s Reklamları Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, SBE, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 2016
- Begüm KURTULUŞ, “21. Yüzyılda Değişen Kamu Diplomasisi Anlayışının Türk Dış Politikasına Yansıması”, Doktora Tezi, SBE, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2014
- Bekir PARLAK, “Kamu Yönetimi Sözlüğü”, MKM Yayıncılık, Bursa, 2011
- Berre ÜNAL, “Kentleşme Sürecinde Üniversitenin Rolü: Amasya İli Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, SBE, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, 2012
- Betül ÇATAL, “Küresel Diplomasi, Prexenos’tan Dijital Diplomasiye”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2005
- Bilal CANATAN “Yerellik İlkesi”, Galeri Kültür Yayınevi, Ankara, 2001
- Bilal ERYILMAZ, “Kamu Yönetimi”, Umuttepe Yayınları, Genişletilmiş ve Gözden Geçirilmiş 5. Baskı, Kocaeli, 2012
- Birgül DEMİRTAŞ, “Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Dış İlişkilerinin Analizi: Merkez- Çevre Etkileşimini Yeniden Düşünmek”, Uluslararası İlişkiler, Cilt 13, Sayı 52, 2016
- Bontenbal M. C. ve Lindert P. van, “Transnational City-To-City Cooperation: Issues Arising From Theory and Practice”, Habitat International 33,
- Hikmet Salahaddin GEZİCİ, Mustafa KOCAOĞLU, “Dünyada ve Türkiye’de Kardeş Şehir Uygulamaları”, ÇYYD, Cilt 27, Sayı 2, Nisan 2018
- Bülent DAVER, “Siyaset ve Rejimler”, Doğan Yayınevi, Ankara, 1969
- Bülent GÜNSOY, “Küreselleşme Bir Varolus Çözümlemesi”, Ekin Kitabevi, Bursa, 2006
- Bülent ULUTÜRK, “Kentleşme ve Suç İlişkisi: Adana ve Çanakkale Araştırması”, Yüksek Lisans Tezi, Polis Akademisi Başkanlığı-Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2006
- Cahit AYDEMİR, Mehmet KAYA, “Küreselleşme Kavramı ve Ekonomik Yönü”, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi www.e-sosder.com ISSN:1304-0278 Bahar-2007 C.6 S.20
- Cahit TALAS, “Toplumsal Politikaya Giriş”, S Yayınları, Ankara, 1981
- Ş Can Umut ÇİNER, “Devlet Reformunda Yerelleşme Ve Bölgeselleşme: Türkiye’ye Karşılaştırmalı Bir Bakış”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, 2010

- Cemal ARSLAN, “Yerel YönetimAnlayışındaki Değişmeler Ve Türkiye’de Belediye Gelirleri Ve Harcama Politikaları 1982-2004”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2006
- Cengiz GİRİTLİOĞLU, “İçgöç ve Kentlileşme”. Hande Suher (Ed.). Kentleşme ve Kentlileşme Politikaları, TÜSES Vakfı,İstanbul, 1991
- Coşkun Can AKTAN, “Globalleşme, Bölgeselleşme ve Yerleşme”, Dış TicaretDergisi, Yıl 3, sayı 10, 1998
- Çağla ÇAVUŞOĞLU, “Uyarlama Dizilerdeki Kültürel Farkların Küyerelleşme Ve Toplumsal Cinsiyet Rollerı Bağlamında Temsili: “Desperate Housewives,”/”Umutsuz Ev Kadınları” Örneği”,Yüksek Lisans Tezi, SBE,Arel Üniversitesi, İstanbul, 2014
- Çiğdem AKMAN, “Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Uluslararası Kuruluşlara Üyelikleri Üzerine Bir Değerlendirme”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Y.2017,C.22, S.2
- Çiğdem AKSU ÇAM, “Yerelleşme, Yerel İktidar ve Yerel Demokrasi”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2012
- David C. THORNS,“The Transformation of Cities”,Macmillan Publishers Limited.,Türkçesi: “Kent Teorisi ve Kentsel Yaşam”, Çev.:Esra NAL ve Hasan NAL, CSA Global Yayın Ajansı, İstanbul, 2004
- Davut ATEŞ, “Uluslararası Politika: DünyayıAnlamak ve Anlatmak”, Dora Yayınları, Bursa,2013
- Diana CONYERS, “Decentralization and Development: A Rewiev of the Literature”, Public Administration and Development, 1984
- Ebru AFAT, “Karşı Küreselleşme Hareketi:Küreselleşmeyi Hedef Alan Küresel Muhalefet”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010
- Ece AKTULUN, “Yönetişim Çerçevesinde Ortaklıklar Ve Belediyelerin Kardeş Şehir İlişkileri: Ankara Büyükşehir Belediyesi Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın, 2015
- Emekli Büyükelçi Temel İSKİT, “Diplomasi Tarihi,Teorisi, Kurumları ve Uygulaması”; Oral SANDER, “Siyasi Tarih, İlkçağlardan 1918’e”, Mehmet GÖNLÜBOL, “Uluslararası Politika, İlkeler-Kavramlar-Kurumlar”,
- Emin İNANDUĞÇAR, “Küreselleşme Bağlamında Kent Dinamiklerinin Kentsel Dönüşüm Sürecine Etkisi – İstanbul Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul,2013
- Ergün KÖKSOY, “Halklaİlişkiler Bağlamında Kamu Diplomasisi Yönetimi,” Doktora Tezi, SBE, İstanbul Üniversitesi, 2013

- Erol ESEN, FerihanPOLAT, “Türk Yerel Yönetimlerinin Uluslararası ve AB Kuruluşları İle İlişkileri”, Akdeniz Üniversitesi AB Uygulama ve Araştırma Merkezi(AKVAM) Yayınları, Yayın no:2, Antalya, 2007
- Esra ÇELEBİ, “Yeni Belediyecilik Stratejileri: Rekabet Edebilir Kentler Yaklaşımı Ve Türkiye”, Yüksek LisansTezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2010
- Esra ERTUĞAL, “KüreselKent Dinamiğinde Kültür-Sanat Faaliyetlerinin Etkisi: İstanbulÖrneği”, Yüksek LisansTezi, Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul, 2008
- Evren HASPOLAT, “Küreselleşme ve Yerelleşme Dinamiğinde Ulus Devlet”, Yüksek LisansTezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2003
- Eyüp Günay İŞBİR, “Kentleşme, Metropolitan Alan ve Yönetimi”, AİTİA Yayını, Ankara, 1984
- Eyüp İSBİR, “Şehirleşme Meseleleri”, Ankara, Gazi Büro Yayınları, , 1991
- Fahri ÖZTÜRK, “Yerel Yönetimler Sorunları – Çözüm Önerileri”, Cumhurbaşkanlığı Devlet Denetleme Kurulu Yayınları- 1, Ankara, 1996
- Faruk SÖNMEZOĞLU, “Uluslararası İlişkilerSözlüğü, Cem Yayınevi,İstanbul, 1992
- Faruk SÖNMEZOĞLU, “Uluslararası İlişkilere Giriş”, Der Yayınları, İstanbul, 2005
- Faruk SÖNMEZOĞLU, “Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi”, 3.Baskı, FilizKitabevi, İstanbul, 2000
- Fatih ALODALI, ErdalARSLAN, “Küreselleşme SürecindeYerel Yönetimler”, Yerel Yönetimler Kongresi: Dünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı, Biga Belediyesi-Çanakkale 3-4 Aralık 2004
- Fernand BRAUDEL, “Uygarlıkların Grameri”, Çev.:Mehmet Ali KILIÇBAY, İmgeYayınları, Ankara, 2006
- Filiz HATİPOĞLU, “Kentleşmenin Çocuk Suçluluğuna Etkisi ve Bir Çözüm ÖnerisiDenemesi”, Yüksek Lisans Tezi, SBE, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2008
- Fuat KEYMAN, “Küresellesme Söylemleri ve Kimlik Talepleri: Türban Sorununu Anlamak,” Alfa Yayınları, İstanbul,2000
- Fulya KIVILCIM, “Küreselleşme Kavramı Ve Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan Ülke Türkiye AçısındanDeğerlendirilmesi”, İstanbulKültür Üniversitesi SosyalVe Beşeri Bilimler DergisiCilt 5, No 1, 2013

- Fulya KIVILCIM, “Küreselleşme Olgusu Ve Çokuluslu Şirketlerin Küreselleşme Süreci Üzerindeki Rolü” “Ekonomi Bilimleri Dergisi Cilt 5, No 2, 2013
- Gaye Aslı SANCAR, “Uluslararası Halkla İlişkiler yöntemi Olarak Kamu Diplomasisi: Türkiye İçin Bir Model Önerisi”, Doktora Tezi, SBE, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2012
- Global İstanbul Dergisi, İBB Dış İlişkiler Müdürlüğü E-Bülteni, Sayı: 7-13-16, 2011- 2012
- Gökçe KAÇMAZ, “Küreyerelleşme ve Şehir Tartışmaları: İstanbul Örneği”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2010
- Gökhan Erdem, Osmanlı İmparatorluğu’nda Sürekli Diplomasiye Geçiş, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2008
- Hakan ALTINTAŞ, “Küreselleşme ve küresel kent kavramı: New York, Londra, İstanbul kentlerindeki ekonomik-sosyal transformasyon sürecinin analizi”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2002
- Halil KALABALIK, “Avrupa Birliği Ülkeleriyle Karşılaştırmalı Yerel Yönetim Hukuku”, Seçkin Yayınları, Ankara, 2005
- Halil NADAROĞLU, “Mahalli İdareler” 5.Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, 1994
- Haluk KARADAĞ, “Bir Dış Politika Tekniği Olarak Kamu Diplomasisi: Karar Verme Süreci Üzerine Etkisi”, Doktora Tezi, SBE, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2012
- Hans MORGENTHAU, “Uluslararası Politika: Güç ve Barış Mücadelesi”, Cilt:2, Çev. Baskın Oran ve Ünsal OSKAY. Ankara, Sevinç Matbaası, 1970
- Harold NICOLSON, “Diplomasi”, Çev. Mete Engin, Altın Kitaplar, İstanbul, 1970
- Harry KREISLER, “Diplomacy and International Politics-Conversation with Sung-Joo Han Ambassador of the Republic of Korea”, Conversations with History: Institute of International Studies, UC Berkeley. October 30, 2003
<http://globetrotter.berkeley.edu/people3/Han/han-con1.html>
- Zehra GÜNGÖR SANYER, “Diplomasi ve İletişim Yönetiminin Uygulanması”, Doktora Tezi, SBE, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2007
- Hasan ERTÜRK, “Kent Ekonomisi”, Bursa, Ekin Yayınları, 1995
- Hatice TOSUNOĞLU, “Yerel Yönetimlerde Stratejik Plan Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2008

- Henri PIRENNE, “Ortaçağ Kentleri, Kökenleri ve Ticaretin Canlanması”, Çev: Şadan KARADENİZ, İletişim Yayınları, İstanbul, 1994
- Henry KISSINGER, “Diplomasi”, Çev.: İbrahim H. Kurt, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 7. Baskı, 2008
- Hezarfen GÜLTEKİN, “Türk Dış Politikasında Kamu Diplomasisi ve Güç Kavramı”, Yüksek Lisans Tezi, SBE, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2015
- Hikmet KAVRUK, “Anakente Bakış, Türkiye’de Anakent Belediyeciliği ve Kent Hizmetlerinin Yönetimi”, Hizmet-İş, Ankara, 2002
- Hikmet Salahaddin GEZİCİ, Mustafa KOCAOĞLU, “Dünyada ve Türkiye’de Kardeş Şehir Uygulamaları”, ÇYYD, Cilt 27, Sayı 2, Nisan 2018
- Hildebrand FREY, “Designing the City”, Taylor & Francis Group, 2005, s.23, Aktaran: Ahmet ÜNAL, Hulusi BİNBAŞIOĞLU, “Bir Şehrin Pazarlanması ve Marka Şehir Olmasına Yerel Sağlık Kuruluşlarının Katkısı: İnönü Üniversitesi Karaciğer Nakli Enstitüsü Örneği”, İnönü Üniversitesi Kültür Ve Sanat Dergisi İnönü University Journal of Culture and Art Cilt/Vol. 1 Sayı/No. 2 (2015)
- Hüner TUNCER, “Diplomasinin Evrimi-Gizli Diplomasiden Küresel Diplomasiye”, Kaynak Yayınları, İstanbul, 2009
- Hüner TUNCER, “Eski ve Yeni Diplomasi”, 4. Baskı, Ümit Yayıncılık, Ankara, 2005
- Hüseyin BAL, “Kent Sosyolojisi”, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara, 1999
- Hüseyin BAL, “Kentsel Yapı ve Kentleşme Süreci”, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2003
- Hüseyin HURMA, “Türkiye’de Kentleşme Ve Göç Olgusunun Siyasal Katılıma Etkisi”, Yüksek Lisans Tezi, SBE, Muğla Üniversitesi, Muğla, 2003
- Işıl B. BRAVO, “Tarihin Sonu” Fikri ile “Küreselleşme” Arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2005
- İlhan TEKELİ, Yiğit GÜLÖKSÜZ, “Kentleşme, Kentleşme ve Türkiye Deneyimi, Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi”, Cilt 5, İletişim Yayınları, İstanbul, 1983
- İlkan ELYAY, “Küreselleşme Olgusu Çerçevesinde Ülkelerin Marka Değeri Ve Gelişmekte Olan Ülkeler Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul, 2014
- İnan ÖZER, “Kentleşme, Kentleşme ve Kentsel Değişim”, Ekin Kitabevi, Bursa, 1997
- İnan ÖZER, “Kentleşmenin Kişilerin Siyasal Katılımları Üzerine Etkileri”, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1983

- İsmail KILINÇ, “Türkiye’de Kentleşmenin Özellikleri”, Amme İdaresi Dergisi, C. 26, S. 2. 1993
- İsmail BAŞARAN, “Kent ve Yerel Yönetim”, Okutan Yayınları, İstanbul, 2008
- İTO, “Uluslararası Finans Merkezi Olarak İstanbul’un Yapılanması ve Finans Kümelenmesi”, İTO Yayınları, İstanbul, 2008
- J. Friedman, “The World Hypothesis”, Development and Change, Vol:17, 1986
- Jeremy RİFKİN HOWARD, “Dünyaya Yeni Bir Bakış”, Ted, Entropi (Çev: Hakan Okan), 2. Baskı, İz Yayınevi, İstanbul, 1997
- Kadir Hakan YAZAR, “Sürdürülebilir Kentsel Gelişme Çerçevesinde Orta Ölçekli Kentlere Dönük Kent Planlama Yöntem Önerisi”, Doktora Tezi, SBE, Ankara Üniversitesi, Ankara, 2006
- Kadir KOÇDEMİR, “Küreselleşme: Koordinatları Okumak”, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2002
- Kadri CANAN, “Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Yerelleşme Ve Bölgeselleşme Politikaları”, Doktora Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa, 2008
- Kamu Yönetimi Araştırması, “Yerel Yönetimler Araştırma Grubu Raporu”, TODAİE Yayını, Ankara 1992
- Keith HAMILTON, Richard LANGHORNE, “The Practice of Diplomacy: Its Evolution, Theory and Administration”, Routledge, Second Edition, 2011
- Kemal AYDIN, “Küreyerelleşme”, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul, 2013
- Kemal ESERCAN, “Soğuk Savaş Sonrası Yeni Diploması Anlayışı”, Yüksek Lisans Tezi, SBE, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, 2006
- Korel GÖYMEN, “Türkiye’de Kent Yönetimi”, Boyut Kitapları, İstanbul, 1997
- Korel GÖYMEN, “Yerel Kalkınma Önderi ve Paydaşı Olarak Belediyeler”, Yerel Kalkınmada Belediyelerin Rolü Uluslararası Sempozyum Bildirileri Kitabı, Pendik Belediyesi Yayınları, İstanbul, 2004
- Korkut TUNA, “Şehirlerin Ortaya Çıkışı Yaygınlaşması Üzerine Sosyolojik Bir Deneme”, İ.Ü Ed. Fak. Yay., İstanbul, 1987
- Kudret BÜLBÜL, “Zor ve Rıza: Küreselleşmeler Arasında Türkiye”, Küre Yayınları, İstanbul, 2009
- M. Bülent ÜNCÜ... vd. “Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi (KENTGES) Araştırma Raporu”, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü Dış İlişkiler ve Mesleki Eğitim Dairesi Başkanlığı, Stratejik Fiziki Planlama Dairesi Başkanlığı, Ocak 2008

- M. ERTEN “Nasıl Bir Yerel Yönetim?”, Anahtar KitaplarYayınevi, İstanbul, 1999
- Mahmut DOĞAN, “Yerel Yönetimlerde Halkın Yönetime Katılımı”, Yüksek Lisans Tezi,Marmara Üniversitesi, İstanbul, 1998
- Maurice DUVERGER, “Siyaset Sosyolojisi”, Varlık Yayınları, İstanbul, 1998, s. 31
- Mehmet Cahit GÜRAN, “Etkin Devlet ve Türkiye”, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 19, Sayı 1, 2001
- Mehmet GÖNLÜBOL,“Uluslararası Politika: İlkeler, Kavramlar Kurumlar”. Attila Kitabevi, Ankara, 1993
- Meryem KORAY, “Küreselleşme Süreci ve Ulus-Devlet, Ekonomi, Siyaset Tartışmaları” adlı makale, 2008, <http://toplumsalbilinc.org/forum/index.php?PHPSESSID=31fb4ed25897e69bf26df7c176eb2ac5&topic=2477.msg4081#msg4081>
- Metin ERTEN,“Nasıl Bir Yerel Yönetim”,Anahtar Yayınları, İstanbul, 1999
- Michel KOSTECKI, OlivierNARAY, “Commercial Diplomacyand International Business,” Clingendael Discussion Paper in Diplomacy107, The Hague,Clingendael Institute, 2007
- Muharrem ES, “KentÜzerine Düşünceler”, OkutanYayıncılık, İstanbul, 1997
- Muhterem DALYANOGULLARI, “Küreselleşme, Küreselleşmenin Otomotiv Ana Ve Yan SanayiSektörüne Etkileri”, Yüksek LisansTezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir, 2007
- Musa EKEN, “Yönetimde Şeffaflık; Teori-Uygulama”, Sakarya Kitabevi, 1. Baskı, Adapazarı, 2005
- Mustafa SÖNMEZ, “İstanbul’un İki Yüzü: 1980’den 2000’e Değişim”, Arkadaş Yayınları, Ankara, 1996, s. 48, Aktaran:İskender GÜMÜŞ, “Küreselleşme Sürecinde Kentlerin Sosyo-Ekonomik Dönüşümü: 1980’den Sonra Konya”, Yüksek lisans Tezi, Selçuk Üniversiteis, Konya, 2007
- Mustafa TEKDERE, “Eğitim Hizmetlerinin Yerelleşmesinin Ekonomik, Sosyal ve SiyasalBoyutları: Türkiye’de Uygulanabilirliği”, Yüksek lisans Tezi, UşakÜniversitesi, Mayıs 2013, s.Turgay TARHAN, “Türkiye’de Demokratik Katılım Ve Yerel Yönetimİlişkisi; Demokratikleşme Ve Yerelleşme SürecindeSorunlar Ve Çözüm Önerileri, Yüksek LisansTezi, Aydın Üniversitesi, İstanbul,2013
- Nalan YETİM, ‘KüreselÜretim Yapılanmasına KültürelYanıtlar: Ulusal-Yerel?’ Doğu-BatıDüşünce Dergisi, Ankara, 2002

- Nazgul ZHARMUKHANBETOVA, “Dış Politika Aracı Olarak DiplomasiVe Kazakistan Cumhuriyeti Örneğinde Kurumsal Diplomasi”, Yüksek Lisans Tezi, SBE, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2010
- Nazlı YÜCEL BATMAZ, “Küresel Kentlerin YönetimiVe İstanbul İçin Bir ModelÖnerisi”, Doktora Tezi, GaziÜniversitesi, Ankara, 2010
- Nazlı YÜCEL, “Küreselleşme – Yerelleşme Bağlamında Kent ve Kentleşme”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2004
- Nazlı YÜCEL, Yusuf PUSTU, “Küreselleşme Sürecinde Ulus-Devletin Alternatifi”, Türk İdare Dergisi, Sayı:450, 2006
- Necmi BAŞKAN, “ÇeşitliBağlamlarıyla Küreselleşme Sözcüğünün Anlamları: Küreselleşme OlgusunaFelsefi Bakış”, Yüksek lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa, 2005
- Neşe ÖZGEN, “Kentsel Olanaklardan Eşit Olarak Yararlanmak”, TMMOB İzmir Kent Sempozyumu, İzmir, 2000
- Nihat BULUT, “Küreselleşme: Sosyal Devletin Sonu mu?” Ankara Üniversitesin Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara, C. 52, Sayı: 2, ,2003
- Nurettin NEBATİ, “Kamu Yönetiminde BütüncüYaklaşım”, Teori ile Pratik ArasındaMekan, Esenler Şehir DüşünceMerkezi, Şehir Yayınları, Esenler Belediyesi, 2012
- Onur GAYRETLİ, “Küreselleşme Karşıtlığı’nın Sosyolojik Parametreleri Ve Türkiye’de Küreselleşme Karşıtlığı”, Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya, 2008
- Onur ÖYMEN, “Geleceği Yakalamak, Türkiye ve DünyadaKüreselleşme ve DevletReformu”, 1.Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2000
- Oral SANDER, “Siyasi Tarih İlkçağlardan 1918’e”, İmge Kitabevi, İstanbul, 1998
- Orhan KINLI, “Osmanlı’da Modernlesme ve Diplomasi”, İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 2006
- Özcan SAL, “Zorunlu Göç ve Kentleşme “Siirt Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, SBE, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla, 2015
- Özcan SEZER, “Küreselleşme Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yapısal Ve İşlevsel Dönüşümü”, Doktora Tezi, Sosyal BilimlerEnstitüsü, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2008
- Özkan AÇIKGÖZ, “Küreselleşme, Şehir Ve Küreselleşmenin Bir Boyutu Olarak Habitat Toplantıları,” Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2006
- Peter G. PETERSON, “PublicDiplomacy and the War on Terrorism”, Foreign Affairs. Vol. 81.No: 5, 2002

- Peter MARCUSE, "Küreselleşmenin Dili" (Çeviren, Ali Tartanoğlu), Mülkiye Dergisi, Cilt: XXV Sayı: 229, Ankara, 2001
- Rana ASLANOĞLU, "Kent, Kimlik ve Küreselleşme", Asa Kitabevi, Bursa, 1998
- Raymond COHEN, "The Diplomatic System- Role and Function of Diplomacy", Palestinian Academic Society for the Study of International Affairs, 1997
- Recep BOZLAĞAN, "Belediyelerde Örgüt Geliştirme (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği)", Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2001
- Rogier van der Pluijm with Jan Melissen, "City Diplomacy: The Expanding Role of Cities in International Politics", Clingendael, Netherlands Institute of International Relations, 2007
- Roland ROBERTSON, "Glocalization: Time-Space And Homogeneity-Heterogeneity", Global Modernities, London, Sayı 2, 25-44., 1995
- Ruşen KELEŞ, "Kent ve Kültür Üzerine", Mülkiye Dergisi Cilt: 29 Sayı: 246, 2005
- Ruşen KELEŞ, "Kentbilim Terimleri Sözlüğü", Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1980
- Ruşen KELEŞ, "Kentleşme Politikası", İmge Kitabevi Yayınları, Ankara, 1996
- Ruşen KELEŞ, "Yerinden Yönetim ve Siyaset", Cem Yayınevi, İstanbul, 1992
- Rüstem ERKAN, "Kentleşme ve Sosyal Değişme", Bilim Adamı Yayınları, Ankara, 2010
- Salih BATAL, Kubilay TUĞLU, "Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Çok Düzlemli Yönetişim ve Kent Diplomasisi Bakımından Değerlendirilmesi", TESAM Akademi Dergisi- Turkish Journal of TESAM Academy/ Nisan - April 2018. Yerel Yönetimler Özel Sayısı
- Saskia SASSEN, "The Global City: New York, London, Tokyo" Princeton: Princeton University Press, 1991
- Semra ATABAY, "Şehir Tanımı ve Şehirleşme Oranı Saptanmasında Kullanılacak Kriterler Üzerine Bir Araştırma," Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 291, İstanbul, 1994
- Servet KARABAĞ, "Mekanın Siyasallaşması", Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2002
- Sezgin KIZILÇELİK, "Sanayileşme ve Kentleşme Süreci ile Ortaya Çıkan Bazı Sosyal Problemlerin Suça Etkisi Üzerine Sosyolojik Düzeyde Teorik Bir Çalışma", Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1991
- Timuçin KODAMAN, Ekrem Yaşar AKÇAY, "Kuruluştan Yıkılışa Kadar Osmanlı Diplomasi Tarihi ve Türkiye'ye Bıraktığı Miras", SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 22, Aralık 2010

- Timuçin YALÇINKAYA, “Küreselleşme Sürecinin Ekonomi Politikaları Üzerine Etkilerinin Analizi: Türkiye Örneği”, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2010
- Tuba ALTUNER, “Kentleşme Bağlamında Göçün Yol Açtığı Toplumsal Sorunlar”, Yüksek Lisans Tezi, SBE, Sakarya Üniversitesi, 2009
- Turgut DEMİRCİ, “Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Yeniden Yapılandırılması”, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 2006
- Uğur TUNCER, “Türkiye’de Kamu Yönetimi, Yönetim Sistemleri ve Yerelleşme Çabaları”, Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas, 2005
- UNDP, Decentralized Governance Programme: Strengthening Capacity for People-Centered Development, Bureau for Policy Development, 1998”den Aktaran UNDP, “Decentralization: A Sample of Definitions”, 1999,
http://www.undp.org/eo/documents/decentralization_working_report.PDF, Aktaran: Harun YÜKSEL, “Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Hizmet Ve Harcamaları Ve Mali Yerelleşme-Büyüme İlişkisi”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2009
- Üstün ALSAÇ, “Türk Kent Düzenlemesi ve Konut Mimarlığı”, Cep Üniversitesi, İletişim Yayınları, İstanbul, 1993
- Vedat DEMİR, “Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç”, Beta Yayınları, İstanbul, 2012
- Veysel BOZKURT, “Küreselleşme: Kavram, Gelişim ve Yaklaşımlar,” Küreselleşmenin İnsani Yüzü (Der. Veysel BOZKURT), Alfa Yayınları, İstanbul, 2000
- Yakup SENCER, “Türkiye’de Kentleşme”, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1979
- Yasemin USLUEL, “Milli Eğitim Bakanlığı Merkez Örgütü Yöneticilerinin Yerelleşme Konusundaki Görüşleri”, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 1995
- Yasin AKTAY, “Kentleşme: Konya Örneği”, SAMM Yayınları, Konya, 2005
- Yasin Can GÖNÜLTAŞ, “Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Uluslararasılaşma Politikaları: Avrupa Birliği Mali Destekleri”, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale Üniversitesi, 2017
- Yusuf ARSLAN, “ABD ve İngiltere’de Kamu Diplomasi Uygulamalarının Karşılaştırmalı Analizi”, Yüksek Lisans Tezi, SBE, Uludağ Üniversitesi, Bursa, 2014

- Yusuf KARAKILÇIK, Ayşe ÖZCAN, “Yerellik (Subsidiarite) ilkesinin Türk Yerel Yönetim Sistemine Uygulanabilirliğinin İrdelenmesi”, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi C.14 sayı. 4 Ekim 2005, TODAİE
- Yusuf PUSTU, “Küreselleşme Sürecinde Kent “Antik Site’den Dünya Kentine”, Sayıştay Dergisi, Sayı:60, Ocak – Mart 2016
- Zehra GÜNGÖRSANYER; “Diplomaside İletişim Yönetiminin Uygulanması”, Doktora Tezi, SBE, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2007
- Zerrin TOPRAK, “Kent Yönetimi ve Politikası”, Anadolu Matbaacılık, İzmir, 2001
- Zerrin TOPRAK, “Yerel Yönetimler”, 6. Baskı, Nobel Yayınları, Ankara 2006

İnternet

- <http://todaie2011.blogspot.com.tr/2012/01/kamu-yonetimi-orgutlenme.html>
- <http://www.sayistay.gov.tr/yayin/dergi/icerik/der49m2.pdf>
- <https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm>
- <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/diplomacy?q=diplomacy>
- <http://www.passia.org/seminars/97/Diplomacy/2.htm>
- <http://www.tuicakademi.org/index.php/kategoriler/diger/2213-diplomasi-ve-tarih->
- <http://www.metro.tokyo.jp/ENGLISH/GOVERNOR/INTERVIEWS/2015/FILES/201>
- <http://www.tasam.org/tr-TR/Icerik/2360/kuresellesme>
- <http://www.yenihaberden.com/sehir- diplomasi-2497yy.htm>
- <http://www.yerelsiyaset.com/v4/sayfalar.php?goster=ayrinti&id=1146>
- http://www.tasam.org/Files/Etkinlik/File/Deklarasyon/SDK_SEH_Rapor_TR_pdf_d0a6da24-d990-4bdf-92d7-cb9e61017850.pdf
- <http://www.yerelsiyaset.com/v4/sayfalar.php?goster=ayrinti&id=1151>
- <http://www.yerelsiyaset.com/v4/sayfalar.php?goster=ayrinti&id=1146>
- http://uclg-mewa.org/uploads/file/827e9880ca344827a3c3875bf93f990b/UCLG-MEWA_Anatuzuk.pdf
- <https://diplomacyoldandnew2012a.wordpress.com/2013/02/22/evolution-of-diplomacy/>
- http://www.tasam.org/Files/Etkinlik/File/Deklarasyon/SDK_SEH_Rapor_TR_pdf_d0a6da24-d990-4bdf-92d7-cb9e61017850.pdf

KENTLER DİPLOMASİSİ

“ Kentler artık yalnızca yerel hizmet birimleri değil; küresel ağlarda konumlanan, yatırım çeken, iklim değişikliğiyle mücadelede öncü rol üstlenen ve kültürel etkileşim yoluyla uluslararası ilişkileri dönüştüren stratejik aktörlerdir. Kentler Diplomasisi: Küresel Arenada Kentler – Ekonomik Kalkınma ve Diplomasiğin Çapraz Yolları; kuramsal çerçeveden Türkiye örneğine ve uygulama araçlarına uzanan bütüncül bir yaklaşımla, ekonomik kalkınma, sürdürülebilirlik ve diplomatik kapasite arasındaki kesişimi analiz eder. Bu eser, kentlerin küresel rekabette ve iklim yönetiminde nasıl konumlanabileceğini ve çok düzeyli yapılar içinde nasıl stratejik değer üretebileceğini ortaya koymaktadır.. ”

Abdulvahap Sevim

